

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

KORSØR SØLAUG

1784—1934

VED

L. F. la COUR

1934

N. ZACHARIASSENS BOGTRYKKERI
KORSØR

I et Land som vort, hvor Ø ligger ved Ø, hvor Bælter og Sunde, Bugter og Fjorde skærer sig ind mellem Landsdelene, har Færdselen og Transporten fra den ene Kyst til den anden altid spillet en stor Rolle. Dette gælder naturligvis i særlig Grad for de Stykker Farvand, der strømmer mellem Landets Hoveddele, Øresund mod Øst, Lillebælt mod Vest og i Midten det bredeste og ofte det vanskeligste at overskride: Storebælt. Tidligere udgik Forbindelsen her, mellem Sjælland og Fyen, fra Skel-skør, men allerede i Middelalderens Dage maatte denne By vige for den opdukkende Stad, Korsør, og fra da af til vor Tid er det kun mellem de to Byer, Nyborg paa Fynssiden og Korsør paa Sjællandssiden, at der forekommer en Færdsel, som det er værd at tale om. Men her er den til Tider ogsaa saa stor, at den er nær ved at sprænge Rammerne. Naar i vore Dage Expressen, mindre end 2 Timer efter at have forladt Hovedstaden, bruser ind paa Korsør Station og spyr sin Last af Rejsende ud fra de mange Kupeer, saa at den ventende Færge i et Øjeblik er fyldt af Passagerer fra Forstavn til Agterstavn, bliver man Vidne til et Mylder, som staar i den mest skærende Modsætning til hvad man oplevede i gamle Dage, naar Postvognen langsomt og sindigt skumpede afsted og brugte flere Dage for at naa fra Hovedstaden til Korsør, hvor man ofte maatte lægge sig ind paa Værtshusene og bie paa Medbør, inden Farten kunde fortsættes over Bæltet. Den Tid, vi lever i, er — hvad man jævnlig har hørt sige — en Opfindelsernes Tid fremfor nogen anden, men paa faa Omraader er der i vore Dage sket en saa stor Forandring, en saa fuldstændig revolutionerende Omvæltning, som paa Færdselsvejenes og Færdselsmidlernes.

Her skal der imidlertid ikke tales om Færgefarten, hverken om den i gamle Dage med de smaa aabne Smakker og Jagter eller den i vore Dage med de store, hurtigsejlende og paa alle Maader komfortabelt indrettede Dampfærger og Motorskibe, men vi skal til en Begyndelse dvæle ved, hvad der gik for sig, naar de Rejsende fordem naaede til Vejs Ende efter den lange og trætende Tur fra København gennem Sjælland og skulde give sig ud paa Sejladsen eller vestfra kom til Korsør Skibsbro og fra Færge og Smakke med Vogne og Bagage skulde fortsætte Rejsen gennem Landet.

Pligtsfolk og Litsenbrødre.

Oprindelig var det Skipperens og hans Folks Sag at losse og lade, at sørge for at de Rejsendes Køretøjer og Gods kom ombord eller fra Borde, men det viste sig ofte, at de ikke kunde det alene og derfor maatte tage deres Tilflugt til fremmed Hjælp, som jævnlig var af ret tvivlsom Art; dette kom ofte til at gaa ud over de Rejsende, saa at det hyppig gav Grund til Klage. Der trængtes altsaa til en bedre Ordning af Forholdene, og denne søgtes, saa vidt man har kunnet spore det, gennemført ved et kongeligt Rescript af ¹⁵/₁₀ 1723 til Stiftsbefalingsmændene i Sjælland og Fyen angaaende Færgeløbene ved det store Bælt og *Pligtsfolk til at bære de Rejsendes Tøj*.

Forøvrigt var dette Rescript fremkaldt ved et Andragende, som Korsør Magistrat havde indgivet, men da det hidtil ikke er lykkedes at finde det, kan man ikke med Sikkerhed sige, hvad det har indeholdt. Imidlertid er der ingen Tvivl om, at selve Magistraten har fundet fastere Bestemmelser paakrævet og derfor har ønsket et kongeligt Rescript om denne Sag. Dette gaar da bl. a. ud paa, at „saasom det befindes, at Skipperne og deres Folk ej ene kunne afstedkomme, Carosser, Chaiser, Heste og deslige at ind- og udskibe“, skal Magistraten antage „nogle visse Folk, som for Enhver, der saadan deres Hjælp maatte behøve og forlange, kunde bære eller i anden Maade henbringe de Rejsendes Gods og

Bagage til og fra Skibene.“ Magistraten skal fastsætte Taxter for Arbejdet og sørge for, at disse bliver slaaet op i alle Værtshuse, saa enhver kan se, hvad de har at yde. Dog maa det staa de Rejsende frit, om de vil benytte sig af disse Pligtsfolk eller ej.

Desværre synes Korsør Raadstueprotokol ikke at rumme Oplysninger om, hvorledes Rescriptet er blevet efterlevet, men at det ikke altid er gaaet lige let, kan man se af en Skrivelse, som Stiftamtmand J. L. von Holstein ^{8/7} 1731 tilsendte Korsør Magistrat, og hvori det bl. a. hedder:

For mig er atter bleven klaget af en Del fornemme Rejsende over Arbejdsfolkene eller Dragterne ved Korsør, som igen skal begynde med deres gamle Vane at aftvinge dem ubillige Penge for den Tjeneste, som de forretter, saavel naar de skal hjælpe Vogne og Heste i Land fra Smakkerne, som og naar de Rejsendes Bagage skal bringes hen til Værtshusene.

Magistraten skal derfor indkalde Folkene paa Raadhuset og bekendtgøre for dem, at hvis de for Eftertiden tager eller fordrer mere, end Taxten angiver, skal de ikke alene svare en Mulkt paa 2 Rdl., „men endog desforuden blive forbudden sig efterdags ved Smakkerne at lade bruge.“

Det synes imidlertid, som heller ikke dette har hjulpet til Gavns; vi ser, at Magistraten sammen med Færgeløbsinteressenterne 2 Aar efter paany vender sig til Kongen, der giver Stiftamtmandene paa Sjælland og Fyen Befaling at tage disse Forhold op til Overvejelse; her maa det dog bemærkes, at Sagen nu ogsaa drejede sig om Tvistigheder mellem Færgefolkene i Nyborg og Korsør, om Liggetimer, om Retten til Returfragt m. m. Disse sidste Spørgsmaal skal vi imidlertid ikke her komme ind paa, men Korsørs Øvrighed anholdt desuden om, at de Rejsende maatte give noget vist til Arbejdsfolkene, eller de saakaldte Litsenbrødre,*) og Stiftamtmanden for Sjælland udtaler ^{1/3} 1734, at han anser det for rimeligt

*) Navnet kommer af ty. litz, Reb til at bære Pakker med.

og forsvarligt, „siden det af Erfarenhed og Exempler befindes, at de Rejsende derved ufejlbar og fornemmelig bliver tjente, da deres Gods ved saadan tilstrækkelig Hjælp baade snarere bliver befordret, saa og bedre for Stød og Skade befriet.“ Det vil anses for passende at give 1 Mk. 8 Sk. for en Carosse, 1 Mk. for en Chaise eller anden stor Vogn, 8 Sk. for en Postvogn eller Cariol og 1^{1/2} Sk. for en Hest, Oxe eller Ko, men saa skal Litsenbrødrene ogsaa forpligtes til Nat og Dag uden ringeste Forømmelse at være tilstede for at være til Hjælp og Tjeneste, naar det forlanges.

Ved kongelig Anordning af ²⁴/₄ 1734 slaas disse Bestemmelser fast, men stadig staar det den enkelte Person frit for „sine Kufferter og Sager selv, eller ved sin Tjener, i Fartøjet at embarqvere.“ Stiller Litsenbrødrene uberettigede Krav, skal Magistraten, sammen med Byfogden, hjælpe de Rejsende til Rette og mulktene de Skyldige.

Men trods Bestemmelser og Paabud oplevede man stadig Sammenstød mellem de Rejsende og Litsenbrødrene. Vi skal blot her standse ved én Tildragelse, som vi lærer at kende gennem Korsør Raadstueprotokol. Kammerherre Peder Juel til Eriksholm havde i 1746 besværet sig over, at Litsenbrødrene i Almindelighed, men en enkelt af dem i Særdeleshed havde brugt „uansændige“ Ord overfor ham, fordi han ikke vilde betale dem over Taxten, og forbød endog de andre Litsenbrødre at røre Vogn eller Bagage, til der blev betalt efter deres Fordring. I den Anledning var alle Litsenbrødrene opkaldt paa Raadstuen Onsdagen d. 21. Sept. 1746, og 4 Vidner var indkaldt for at udtale sig om hvad de enten havde hørt eller set. Men strax maatte Synderen frem og erklærede, at han ophidset af nogle andre Litsenbrødre havde forgaaet sig mod højbem^{te} Herre med uanstændig Opførsel, men nu bad han om Forlædelse og underkastede sig frivillig Kammerherrens Paa-stand om at betale 4 Mark til Byens Fattige, idet han saa haabede at blive fri for videre Tiltale og lovede ikke offere at opføre sig paa den Maade. De blev alle alvorlig advarede mod at kræve mere end fastsat eller bruge

Ukvemsord mod de Rejsende, da de ellers kunde vente „tilbørlig Straf efter Fortjeneste.“

De følgende Aar synes ikke at have medført større Ændringer i Forholdene. ^{24/11} 1751 var Litsenbrødrene igen opkaldte, fordi „de Rejsende iblandt skal blive ilde beegnede“, og for at Magistraten kunde have fornøden Kundskab om, hvad der passerede, blev det fastsat, at der skulde anordnes en Formand og Præses for dem; hertil valgtes Frands Larsen Bager, der for sit Ansvar skulde nyde dobbelt Portion mod de andre; imidlertid kunde han vente at blive straffet, hvis han fortiede en eller anden Uskikkelighed, som maatte blive begaaet af Litsenbrødrene. At disse ikke altid har været lige nemme at komme om ved, endogsaa for deres Formand, ser vi derigennem, at Frands Bager i 1755 besværede sig over, at han „ikke tilbørlig kan nyde Lydighed iblandt dem med Skik og Orden“, hvorfor den samlede Korporation ^{3/10} 1755 opkaldtes paa Raadstuen, hvor de blev alvorlig tilholdte i alle deres Forretninger at respektere og rette sig efter Formandens Anordninger og hverken i Ord eller Gærninger „hannem med Opsætsighed beegne.“ Og der er jo ingen Tvivl om, at de med Andagt har hørt paa, hvad Magistraten paalagde dem, og beredvillig gav Løfte om at rette sig derefter.

Men Loven er ærlig, Holden besværlig, som et gammelt Ord siger. Og derfor er der ogsaa fra de følgende Aar bevaret Vidnesbyrd om Optøjer eller Tvistigheder af forskellig Art. Vi vælger, hvad Raadstuebogen fra 1756 fortæller os.

Blandt de fra Kongens Tjeneste hjemkomne Matroser var der tre, som øjensynlig inden Indkaldelsen havde været Litsenbrødre. Da de nu vendte tilbage til deres gamle Arbejdsplads, følte de sig aabenbart kaldede til at tage Føringen. Uden at have meldt sig for Magistraten skal de, siger Raadstuebogen, paa Broen ved Litsningen have gjort saadant Opløb og som Hovedmænd have sat sig imod, at nogen af Daglejerne maatte nyde af de fortjente Litsenpenge, idet de foregav, at de var berettigede til at bruge Myndighed og ene at litse og tage med sig til Litsningen hvem de selv vilde. Da de blev op-

kaldte, viste de sig opsætsige, beraabte sig paa deres saakaldte Rettigheder og talte endog uanstændigt om Formanden Frands Bager, saa de blev arresterede, og da to andre, ogsaa nys hjemkomne Matroser erklærede, at de vilde staa Last og Brast med deres Kammerater, fulgte de dem i Arresten. Men Dagen efter, ^{3/11} 1756, da Magistraten atter var samlet paa Raadstuen, blev de arresterede Matroser nedkaldte fra deres Arrest, og da de nu fortrød deres Opsætsighed og bad om Forladelse, blev det dem for denne Sinde eftergivet, mod at Sagen, om de skulde befindes oftere at begaa saadan Opsætsighed, skal staa aaben; imidlertid lovede de for Fremtiden at opføre sig skikkelig „uden at gøre enten den ene eller anden nogen Forfang.“

Nogle Aar efter (1760) er det galt paany. Litsenbrødrene har opført sig utilladeligt overfor de 4 gamle af Magistraten ordinerede Pligtsfolk, som de ikke alene havde bortvist, men de havde endogsaa berøvet dem, hvad der tilkom dem ved Delingen. For Retten tog en af dem fat paa den gamle Mand Hans Peter Port og blev derfor sat i Arrest, men Magistraten fastsatte, at Øvrigheden vilde ordne det saaledes, at visse Litsenbrødre og ingen andre maa være berettigede til at litse, og at der ogsaa i Spidsen for dem skal staa en Formand, som skal staa til Ansvar for deres Opførsel. Imidlertid sad han, der særlig havde forbrudt sig, i Arresten og betænkte sig til Andendagen, da han blev fremstillet og beklagede sin Enfoldighed, idet han langt fra havde haft nogen ond Hensigt, da han greb fat i Hans Peter Port, og derfor bad han Øvrigheden om Forladelse, „helst det er bekendt, at han aldrig forhen har øvet nogle Insolentier [d: Grovheder] eller anderledes opført sig, end tilbørlig kan være.“ Og da han forsikrede for Eftertiden at opføre sig upaaklageligt, blev han løsladt af Arresten, men han maatte være klar over, at Sagen stod aaben, hvis han oftere saaledes skulde forløbe sig.

I Henhold til hvad Magistraten havde bestemt nogle faa Dage i Forvejen, beskikkedes der nu faste Litsenbrødre, som skal være eneberettigede til at litse og betjene de fremmede med at opbære deres Tøj fra Stran-

den, og der blev fra Raadstuen udfærdiget en Instrux af følgende Indhold:

Instrux

Hvorefter John Jacobsen som Formand tilligemed øvrige ordinerede Lidsen-Brødre og Pligts-Folk ved Færge-Fahrten sig haver at rette og forholde.

1

Formanden skal med Pligtsfolkene, som allerede ere eller her efter af Magistraten vorder beskikkede, have bestandig Indseende, og altid være tilstæde ved Broen, naar Fæhrtojer sammesteds ind- eller udgaaer, at intet imod Taxten forøves eller Anledning til nogen billig Besværing for de fremmede gives, saa fremt han ikke Selv derfor skal stande til Ansvar, og efter befindende Beskaffenhed for slet Opsigt mulcteres.

2

Pligts-Folkene anbefales hermed at adlyde Formanden i alt hvis Lidsningen vedkommer med Fæhrtojerne at hielpe ind og ud af Havnen, samt betienne de fremmede Reysende med deres Tøy at bringe om Bord eller i Land, til Vertshuusene eller hvorhen forlanges, med videre Lidsningen vedkommende, og ellers altid være parat paa Tilsigelse at møde ved Broen, hvad enten lidet eller meget kand være at fortienne. Befindes nogens Opsetzighed her udinden eller slet Begegnelse imod ham at skee, meldes det strax for Magistraten, da Vedkommende derfor tilbørlig skal vorde Anseet enten med Mulct eller gandske at forviises Lidsningen.

3

Formanden skal in Specie fornemmelig see derhen, at Alting iagttages til de Reysendes Befordring og at ingen Høye eller Lave, Herskaber eller Tiennere i mindste maade bliver fornærmede, eller beegnet enten med Studsigthed, Grove Ord, Tiggerie eller Anden Uanstændighed, meget mindre maae i Gierningen øves nogen Selvraadighed, eller de Reysende videre end Taxten omformælder aftvinges. Og saafremt enten een eller anden her udi skulle forsee sig, maae saadant ingenlunde forties, men strax meldes for Magistraten til uudeblivelig straf for de skyldige, efterdi med ingen i dette fald maa

sees igiennem Fingre, Uanseet de fremmede eller fornærmede ey selv derover klagede.

4

De beskikkede Pligtsfolk, som af Magistraten ere ordinerede, hvis Navne heneden findes Specificeret, og ved Liste paa Færge-Broen skal opslaaes, ere alleene og ingen Andre berettiget at betienne Lidsningen, og hæve den derved faldende Fortienneste, og bliver hermed for eftertiden aldeles afskaffet saavel Drengene som andre Uvedkommende, der pleye at tilsnige sig Lidse-Penge, men saafremt Formanden befinder nogle Uberettiget her udi at forgaae sig, skal den samme efter Anmeldelse for Magistraten derfor straffes paa Vand og Brød udi Raadstue-Kielderen.

5

Foruden de allerede antagne og indskrevne Pligtsfolk, maa Formanden ingenlunde nogen til Lidsningen admittere, førend de sig hos Magistraten have anmeldet, og producere Borgemesterens Beviis om deres Antagelse, paa det man altid kand vide hvormange og hvilke ere ordinerede. Overseer hand her udi med nogen, kand han vente at en Anden for ham til Formand bliver beskikket, som bedre kand iagttage sine Pligter. Og saa ofte nogen Nye Lidsen-Broder antages og melder sig, skal ham denne Instrux forelæses til Efterlevelse.

6

Alle de Lidse Penge som i saa maade falder og fortiennes, skal strax til Formanden leveres, for der efter reedelig at uddeles til de af Pligtsfolkene, som haver været ved Lidsningen, saaledes, at han for sin flittige Opsigt og Tilsyn, altid deraf skal nyde dobbelt imod nogen af de Andre. Og dersom nogen befindes at have stukket noget, end og den mindste Skilling under sig, og ikke reedeligt til Formanden afleverer alt hvis [o: som] hand haver fortient eller oppebaaret, skal den samme ikke alleene saadant dobbelt igiengive, men end og som Utroe Mand fra Lidsningen afviises og casseres.

7

Paa det ikke nogen sig med Uvidenhed skal undskyldte, om deres Pligt og rettighed, meddeles hermed Gienpart af Den Kongelige Allernaadigste desangaaende skeede Anordning og

Taxt

For Pligtsfolkene og de saa kaldede Lidsen-Brødre ved Corsøere Færgebroe, hvad de for Deres Tienneste af fremmede Reysende skal nyde, saasom

For en Carosse at sætte om Bord . . .	1 Mk. 8 Sk.
1 Chaise eller anden stor Vogn	1 Mk.
1 Post Vogn eller Cariol	8 Sk.
1 Hest, Oxe eller Koe	1 ¹ / ₂ Sk.
1 Kuffert eller Skrin	4 Sk.

Dog naar Carosse, Chaise eller Vogn sættes omborde, skal Passengerernes øvrige Kufferter og Tøys indsættes for det samme. Saa tillades og nu hver Reysende selv eller ved sine Tienere, Sine Kufferter og Sager, naar hand kand og vil i Fahrtøyet at embarquere.

Naar Pligt-Folkenes Tieneste videre behøves, nyde de:

- 1) For en Mands Fragt fra Færgebroen op til de 3de Nest ved Stranden forordnede Vertshuuse eller derfra til Stranden, 3 Skilling Danske. Men forlanges at bære videre betales efter advenant [o: forholdsvis] efter Veyens Længde.
- 2) For Kufferter, Skriin eller andet deslige, som een Mand ikke kand bære, betales hver Mand som der til behøves 3 Skilling Danske, baade fra og til bemelte Værtshuuse og Ligeledes a l'advenant, naar de bære længere til eller fra.

Pligt-Folkene maa under Vilkorlig Straf ikke fordre eller tage meere end som meldt, meget mindre begge de Reysende uhøflig eller med Grovhed: Og i fald de fremmede Reysende behager enten Selv eller ved Deres folk eller Vogne at lade deres gods op eller nedføre til eller fra de forordnede Vertshuuse eller hvor de logerer, maa dennem aldeles ingen Hinder der udi gøres, saafremt de Skyldige ikke derfor vil vente at vorde tilbørlig afstraffede.

Og som denne Taxt saavel paa Broen som i Vertshuusene er opslaget, saa skal de i alle maader holde sig samme Allerunderdanigst og hørsommeligst efterrettelige.

8

Til Videre Underretning meddeles udi 4de Post ommelte og hosfølgende

Liste

over de nu for tiden værende og dags dato af Magistra-

ten anordnede Pligts-Folk eller saakaldede Lidsen-Brødre
Udi 3de Classer inddeelte:

Formanden John Jacobsen

1) Færgeløbets Skippere og Folk:

Peder Kruuse	Hans Wilhelm Schrøder
Andreas Olsen	Nicolay Larsen
Lars Jocumsen	Jens Rante
Rasmus Holsemose	Niels Præst
Peter Polach	Anders Kruuse
Jesper Andersen	Christen Frandsen
Hans Madsen	Christen Kruuse.
Michel Rante	

2) De som stændig ere hiemme:

Cornelius Andersen	Færgemanden
Hans Ruus	Jesper Vægter
Hans Peter Port	Peder Strandrider
Zacharias Kycken	Stodderfogden.
Gunder Olsen	

3) De som ey stændig men af og til ere hiemme:

Ole Boesen	Hans Kruuse
Henrich Erichsen	Bertel Rante
Christian Axelsen	Poul Olsen

Om flere eller Andre skulle blive ordinerede paa Vedkommendes ansøgning, skal Formanden i den Henseende som meldt forvente Magistratens nærmere Ordre, som ved denne Instrux stændig skal følge til Bielag.

⑨

Saa ofte [det] maatte fornødiges, skal denne Instrux forelæses samtlige Pligts-Folkene til Efterretning, og skal Formanden altid have den ved Haanden at foreviise og tilsvare, at intet der imod handles, ligesom den og efter Omstændighederne skal vorde forbædret, alt til god Orden og Skikkelighed mellem Pligtsfolkene at vedligeholde. Men iøvrigt skal Formanden Al tilbørlig Assistance vedderfares, om nogen hannem enten ere ulydige eller til Upligt beegner.

Actum Corsøer Raadstue d. 3. Oct. 1760.

Det lader sig vanskeligt afgøre, hvor stor en Fortjeneste den enkelte Litsenbroder kan have haft ved sit Arbejde et Aar igennem, men der er ingen Tvivl om, at de økonomiske Forhold blandt Litsenbrødrene var en

saadan, at disse godt kunde trænge til Støtte, ikke mindst naar der lagdes særlige Byrder paa dem, naar Sygdom og Døden holdt sit Indtog i deres Hjem eller naar Alderdom og Svækkelse ramte dem selv. Og desuden var der et Forhold, som beskæftigede deres Tanker: Det vilde være rart at vide, at, naar man gik bort og skulde „henbæres“ til Graven, var det ens Standsfæller, ens Arbejdsfæller gennem Livet, som slog Kreds om Baaren og sørgede for, at den paa passende og værdig Maade bragtes til Kirkegaarden.

Det her nævnte er Grund til, at Korsør Sølaug blev til, og vi skal nu gaa over til at skildre dettes Historie gennem Tiderne.

Liglauget dannes.

I Aaret 1784 indgav Mads Gundersen, Mogens Gundersen, Poul Stude og Søren Jespersen med flere Søfarende fra Korsør et Andragende til Kongen om at maatte indrette og stifte et Liglaug,*) og som Svar paa Andragendet udstedte Chr. VII 13. Februar 1784 følgende Brev:

Vi Christian den Syvende, af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, de Venders og Gothers, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn, Dytmærskén og Oldenborg, Giøre alle Vitterligt, at Vi, efter Mads Gundersen, Mogens Gundersen, Poul Stude og Søren Jespersen med flere Søfarende af Vor Stabel Stad Corsør i Vort Land Siælland deres paa egne og øvrige Søfarendes Veigne sammesteds herom allerunderdanigst giorte

*) Rigsarkivet oplyser mig ^{s. 12} 1933 om, at det efterspurgte Andragende formodentlig tidligere har været i Danske Kancellis Arkiv. „Den paagældende Kancellisag er imidlertid i 1807 bleven udlaant til Generalpostamtet, men om Andragendet endnu findes i den sidste Institutions Arkiv, er vanskeligt at afgøre paa Grund af dettes Ordning; paa det Sted, hvor man nærmest vilde tænke sig det anbragt, er i alt Fald forgæves eftersøgt.“ Det kommer altsaa an paa en Tilfældighed, om det nogensinde kommer for Dagens Lys.

Ansøgning og Begiering, allernaadigst have bevilget og tilladt, som og hermed bevilge [og] tillade, at de imellem sig selv maae i bemelte Corsøer indrette og stifte et Liig-Laug for at bortbære til Jordan deres afdøende Skippere, Folk, Koner og Børn, samt andre fremmede Søefarende, som dertil kunne ankomme og ved Døden afgaae, uden derudi at hindres af de andre Borgeres Liig-Laug i fornævnte Corsøer, dog maa de ikke befatte sig med andres Liigs Henbærelse, end de, der virkelig ere Søefarende, tilligemed deres Hustruer og Børn, saa skal og de Laugs-Artikler, som de imellem sig maatte oprette, Approberes af Stedets Øvrighed som tillige skal have Opsigt med at intet ved deres Samlinger foretages, som kan være striidende imod god Skik og Orden eller det andet der værende Liigbærer Laug til Fornærmelse. — Forbydende alle og enhver herimod, eftersom forskrevet staaer, at hindre eller i nogen Maade Forfang at gjøre, under Vor Hyldest og Naade. — Givet paa Vort Slot Christiansborg udi Vores Kongelige Residentz Stad Kiøbenhavn den 13de Februarii 1784.

Under Vort Signet

L. S. R.

Efter Hans Kongelige Majestæts allernaadigste
Befaling

Luxdorph.

P. Aagaard.

Mads Gundersen med fleere paa egne og øvrige Søefarendes Vegne i Corsøer Bevilling at maa imellem sig indrette et Liig Laug med videre.

Tilladelsen, som i de Tider var en Nødvendighed, var altsaa givet, men hvornaar Laugsartiklerne blev udformet og vedtaget, vides ikke. I Laugets Forhandlingsprotokol staar de indført Pag. 1—2 og dateret 18de Marts 1786, men enten maa Datoen eller Aarstallet bero paa en Fejltagelse, hvad man kan se af et Dokument, der er i Sølaugets Eje og viser, at Aar 1786 den 28de Januar var Borgmester Niels Rested tillige med det samtlige søfarende Liglaug forsamlet i Sr. Poul Studes Hus her i Byen, hvor da blev vedtaget foruden de forhen forfattede Laugsartikler følgende.*)

Vi skal nu først se paa de tidligst vedtagne Laugsartikler, der staar indført i Protokollen paa følgende Maade:

Paa Grund af forestaaende Hans Kongelige Majestæts Allernaadigst givne Privilegium er det Vi samtlige Søfarende Indvaanere af Corsøer Kiøbstad mellem os haver oprettet og fastsat følgende

Laugs Artikler.

1. Liig-Lauget skal have en Oldermænd, som i 3 Aar beholder Laugs Cassen i Forvaring. Denne Casse er indrettet med 2de Hænge Laase, hvortil tvende af Intressenterne har hver sin forskellige Nøgle og til Laasen, som sidder fast i Cassen, haver Oldermænden Nøglen. Udi denne Casse forvares Liig-Laugets Beholdning og til samme hørende Documenter, og bliver den ey aabnet uden Oldermænden og bemelte 2de Intressenter ere samlede, skulde nogen af disse udnævnte 2de Biesiddere Aarsages i deres Nærings Vei, paa nogen lang tiid at være fraværende, leverer han den til Cassen hørende Nøgel til den af Lauget som Oldermænden og tilstædeværende Biesiddere dertil udmelder.
2. Ved hver Nye Aar bliver Cassen Aabnet og sammes Beholdning tilligemed Bøgerne efterseet af 3 Skippere og 3 Matroser, som uden modsigelse møder efter Oldermændens tilsigelse under Mulct af 3 Mk., som da tilligemed Oldermænden paa det beste overlegger, hvad til Laugets Gavn og Beste kand være tienlig, hvad da af Oldermænden og disse Intressenter i Bie-

*) Se nedenfor S. 18-19.

- siderens, som er stædets Borgemester, hans Overværelse bliver besluttet, skal alle Intressenterne for det Aar være fornøjet med.
3. De af Intressenterne som ved Døden afgaar, saavel som deres Koner og Børn, skal af de hiemme værende Søfarende Matroser til Jordan henbæres, uden den mindste Modvillighed, ey heller maae de dertil indfindende sig være Beskienket, saafremt de derfor vilde undgaa den derfor flydende Mulct. — Skulde imod Formodning ikke saa mange af Skibsfolkene være nærværende som til et Liigs Bortbærelse behøvedes, skal de tilstædeværende Skippere være pligtig efter tilsigelse dertil at indfinde sig, og begyndes dermed fra den yngste af, men skulde denne enten være ude paa Reiser, eller formedelst Svagheds forfald ey kunde møede, skal den næst efter ham, i dens stæd tilsiges og saaledes gaar Touren igennem fra en til anden, forinden der igien begyndes paa den yngste.
  4. Liig-Lauget haver allerede ladet anskaffe et Liig-Klæde, Kapper, Kiortler og Flor, som tilligemed Flagene hos Oldermænden bliver i bevaring i en dertil indrettet Kiste eller Casse. Liig-Bærerne henter enhver for sig hos Oldermænden den behøvende Kappe med Flor, som de igien, saasnart de ere brugte, tilbageleverer uskadt. Skulde ellers nogen uden for Lauget, begiære til Laans dette Liig-Laugs Kapper eller Flor for at bruge ved Liig Følge, maae Oldermænden dertil udlevere samme, imod at Laaneren, til dette Liig-Laugs Casse erlegger en Kiendelse af 6 Sk. for hver Kappe med Flor. —
  5. Alle af Corsøer Søfarende, som for nærværende tiid haver Intresseret [!] i dette Liig-Laug og til den Ende underskrevet disse Artikler; saavel som de, for eftertiden af Søstanden udi dette Liig-Laug antages, ere alle med deres Koner og Børn berettigede at nyde Begravelses Hielp af denne Liig Casse; Pige-Børnene saa længe de ere udgifte [!] og her i Byen ved Døden maatte afgaae, hvad enten de afdør hos deres Forældre eller hos Andre; Dreng-Børnene nyder ligeledes Hielp af denne Casse til deres Begravelse, indtil de, om Forældrene skulde sette dem til Haandverkere eller anden Haandtering uden for Søevæsenet, haver udstaaet deres Lære Aar og i et Haandværks Laug antagen som Svend og uden for disse haver bragt det saa vidt, at de Arbeider for sig selv. Enkerne nyder Ligeledes ved deres Dødelige afgang Hielp af denne Casse, men skulde de indtræde i andet Egteskab uden for Søstanden, kan ikke ventes

- at nyde nogen Hielp af denne Casse, der allene er oprettet for dem som virkelig ere Søefarende og til Søestanden henhørende. —
6. Alle Sømænds Dreng Børn her af Byen, som giver sig til Søes, bliver Intrasseret i Vores Casse, saasart de fahrer for Karl.
  7. Fremmede Søefarende som her skulde blive Boesiddende kan efter indbyrdes Forening med de fleeste nærværende Intressente derudi blive indtaget. —
  8. De tilstæde værende Intressentere, som ey indfinder sig i rette tiid med hvad de skal svare, kan ey vente sig nogen Begravelses Hielp ifald de Døer imedens deres Restance staar udbetalt [!] ey heller nyder de nogen Begravelses Hielp, som efter at de ere Hiemkommen fra lange Reiser, ey strax erlegger hvad de ere skyldige til Lauget; men bortdøer nogen paa saadan Reise, som ey var skyldig til Lauget da han bortreiste, da nyder hans nærmeste Familie hans Begravelses Hielp, imod at der fradrages hvad han er bleven skyldig til Lauget imedens han har været borte. —
  9. De Gamle og Syge Søefarende nyder ey noget af Litzning med 5 Mand og derunder, men naar 6 Mand eller flere Litze nyder de gamle og Syge sin Part enten Litzning skeer ved Nat eller Dag. —
  10. Skulde nogen som imodtager de Gamles eller Syges Litzen Penge beholde eller fordølge samme, da skal han derfor Bøde til vores Casse første Gang 2 Mark, anden Gang 1 Rdr. og derforuden betale det oppebaarne til Eieren; Men skulde han 3^{die} Gang begaae saadan underslæb, da skal han udslættes af Lauget, og for sig og sine ey nyde af Lauget nogen fordeel.
  11. Denne Liig-Casses aarlige Indtægt bliver:
    - a. At alt hvad som litzes derved ansees Cassen at være een Mand, og følgelig nyder den lige med de øvrige Litzenbrødre Godtgørelse for een Mands Litzning, som strax forvares i den dertil indrettede Bøsse.
    - b. Naar ved Litzningen ikke er fortjent saa meget at til hver kan blive uddelt en Skilling er dette Cassen [ubeskaaret?] hjemfalden og strax nedlægges i formeldte Casse.
    - c. En Skipper betaler for en Norsk Rejse ved Hjemkomsten til Cassen 1 Mk. og for en mindre 8 Sk.
    - d. Enhver Matros, som er ude og fahre, betaler i alle Fald ved Hjemkomsten det halve imod hvad Skipperen betaler.
  12. Den af Lauget hvert 3^{die} Aar udnævnte Oldermænd

tillige med Bisidderne af Lauget forpligtes at holde god Rede og Rigtighed for Liig-Cassens Indtægter, ved rigtig at henføre baade dens aarlige Indtægt og udgift samt at paase disse Laugs Articlens nøje Efterlevelse, saafremt Oldermænden og de øvrige tvende Bisiddere vilde undgaae de øvrige Interessenters gjørende Paatale. —

Til ydermere Stadfæstelse for disse nu indgaaede Liglaugs Articlens opfyldelse er samme af de udi Interessentskabet værende Medlemmer med Hænders Underskrift vedtaget og Stadfæstet. — Ligesom han om nogen herefter i dette Lig-Laug skulde ind- og antages er forpligtet at reversere sig [o: forpligte sig] til disse Articlens nøje Efterlevelse.

Corsoer den 18de Martii 1786

Mads Gundersen, Peder Kruse, H. C. Egholm, B. Ben-nesen, Pouel Hansen Stude, Hans Jørgen Poulsen, Olle C. Kruse, Jens Nicolaysen, Anders Olsen, Niels Sommer, Hans Sommer, Nikolay Laursen, Jens Buch, Niels Fransmand, Mads Berentsen, Søren Davidsen B., Mads Podal, Jens Rante, Mads Jyde, Gunder H. Kruuse, Rasmus Rante, Lamberth Christesen, Casper Kruuse, Christen Samuel- sen, Olle Hanson Kruuse, A. Michelsen, A. Jensen, Michel Jonsen, Bendix Wold, Niels Joensen, Niels A. Sø- rensen, Søren Jespersen, Rasmus Pedersen Kruse, Chris- ten Olsen Kruuse, Hans Abremsen, Søren Pang, Mogens Gundersen, Andreas Rasmussen Thrane, Hans Jørgen Rante, C. Lundager, C. C. Lundager, Niels Knudsen, Ras- mus Christesen Kruse, Niels Axelsen, Hartvig Welchen, Henrich Mogensen, Andres Poulsen, Bertel Rande.

Hertil slutter sig de den 28/1 1786 vedtagne Tilføjelser, der har følgende Ordlyd:

- 3 Post. At naar ikke saa mange af Skibs Folkene ere tilstede, saa skal Skipperne tilsiges at bortbære de deres Laug tilhørende døde, og dertil begyndes fra den yngste af, men skulde denne enten være Syg eller fraværende, da tilsiges hans eftermand, uden at han derfor kand begiære nogen Gotgiørelse. Men saaledes at gaar rechen igiennem efter deres Tour.
4. Ligesaa maa Oldermænden ikke udlaane nogen af Lig Laugets forfærdigede Kapper uden derfor at nyde i Betaling 6 Sk., som han hver Gang til ind- tægt beregner.
5. Forandres didhen at alene hertil Lauget henhørende deres Børn skal nyde af Lig Laugets Casse det fast- satte til deres begravelse, saalænge de her i Byen

ved Døden maatte afgaae som thienere [?], men naar et Dreng Barn ved een anden Profession haver udlært og dertil gjort Svend bør han ey af Lig Lauget nyde nogen Gotgørelse, da hans i værende Laug besørger saadant efter deres Articler og Privilegier.

N. Rested.

Foranstaaende Laugsartikler trænger egentlig ikke til nogen nærmere Forklaring. De taler for sig selv, og skønt der maaske er et eller andet Ord eller Udtryk, som vil synes noget gammelt, ligesom Retskrivningen, der, saa vidt muligt, er nøje gengivet, vil de sikkert kunne forstaas af enhver, som læser dem. Blot ét Punkt vil vi pege paa, fordi det forekommer os, at det har sin Interesse. I Artiklernes § 11 c (S. 17) staar der en Bestemmelse om, at en Skipper skal betale for en *norsk* Rejse 1 Mk., for en mindre 8 Sk. Dette Ord „norsk“ synes os at tyde paa dels at der i de Tider har været en ret livlig Samfærdsel mellem Korsør paa den ene Side og Norge paa den anden, dels at en Rejse af den Udstrækning regnedes for en lang Rejse og derfor stilledes i Modsætning til en mindre.

Eneret paa Litzeriet.

Aabenbart har det ikke varet længe, før Sølaugets Medlemmer blev klare over, at det vilde være af Betydning, om der paa en eller anden Maade kunde skabes en særlig Indtægtskilde for dem, og den Tanke laa da snublende nær, at de søgte om Eneret paa Litzenarbejdet.

I den Anledning indgav Mads Gundersen m. fl. ^{26/3} 1786 følgende Andragende til det kongelige Admiralitets- og Commissariats Collegium.

Mads Gundersen, Mogens Gundersen, Povl Stude og Ole Kruuse af Corsør i Siælland, bønfaller underdanigst, at det høj kongelig Collegium Naadigst ville udvirke Hans Majestæts allernaadigste Approbation og Bevilling, at ingen uden samtlige Byens Søfolk herefter bliver tilladt at gøre Supplicanterne med øvrige Søfolk Indgreb udi deres Litzen Fortjeneste, men at samme som hidtil dem allernaadigst vorder forbeholden.

Underdanigst Pro Memoria.

Den naadigste Beskyttelse, som dette højkongelige Collegium i alle billige og lovlige Henseender viser de Søfarende i Almindelighed, og hvorpaa vi i Særdeleshed ved den for os Søfolk naadigst udvirkede kongelig allernaadigst Bevilling om et eget Liglaug, underdanigst har erfaret et nyt Bevis; for hvilken Naade vi herved paa egne og Medsøfolks Vegne underdanigst nedlægger vores ringe Taksigelse, giver os underdanigst Frimodighed til at andrage følgende:

I Følge allerhøjstbemeldte os allernaadigst forundte Bevilling, har vi søfarende her oprettet et eget Liglaug, som ved af os oprettet Artikler og Forening i Henseende til den Hovedfond vi saavel til Omkostningernes Bestridelse ved be^{te} Liglaug i Almindelighed, som til fattiges Assistance af Søstanden og disses Begravelses Omkostninger i Særdeleshed næsten underholdes og sammensamles af Litzenfortjenesterne.

I uhuskelige Tider er Litzeriet af de søfarende her og ikke af andre bleven bestridet, og da disse og netop just ere de eneste, som forsvarligt kan bestride Litzeriet og forrette samme, saa var det saa meget mere ubilligt, at de udenfor Søstanden, der er os i Litzenarbejdet ofte mere til Byrde end Hjælp, os herudi skulle præjudicere [o: skade]; Ikke destomindre har Magistraten paa nogen Tid givet adskillige af Borgerstanden og diverse Professioner Tilladelse og Adgang til at tage Del i Litzeriet, hvorved vores Litzenfortjeneste daglig mere og mere aftager og vores ved Litzenfortjenesterne oprettede og underholdende Ligkasse mer og mer svækkes, samt i Tilfælde at Magistraten fremdeles blev tilladt at give slige unyttige Personer Tilladelse og Adgang til Deltagelse i Litzenfortjenesterne, ville vores Ligkasses totale Ruin deraf blive en Følge, Ja! af den ene Følge flyde den anden, nemlig at vi Søfolk ikke kunde være tjent med at bestride Litzeriet, naar alle Slags Professioner derudi, efter Magistratens Forgodtbeholdende, maatte tillades at tage Del. — Ligesaa upaaklageligt og forsvarligt, som Søfolkene hidtil har forrettet Litzeriet og assisteret ved

de Kongl. Postsækkes samt alle andre kongelige og private Transporter, Rejsendes Eqpivage med videre, saa villig er vi hertil for Eftertiden, saa ofte saadant behøves eller forlanges, og da vi Søfarendes Antal her i Byen, enroullerede, Koffardi og Færgeløbsfolk inclusive, er henimod en halvtredsindstve Personer, hvoraf ungefær alletider en Snes Stykker er hjemme. — Saa baade kan og forbinde vi samtlige Søfolk os til for Eftertiden som hidtil forsvarligt at bestride alt, hvad til Litzeriet ved Byens Skibsbroer derfra og til med, hvad deraf dependerer, henhører, saavidt af os vorder forlangt, alt for lige saa billig Betaling som hidindtil. —

Naadigste Herrer!

Da nu Litzeriet tillige stricte dividerer sig fra Søfarten, saavel som Fiskeri og anden Fortjeneste derudinden, saa er denne vores underdanigste Forestilling og Ansøgning overensstemmende med Forordningen af 1ste Febr. 1770 og de os der allernaadigst forundte Friheder, hvorfor vi saavel i Anledning af allerhøjstb^{te} Forordning, som paa Grund af den lange Tid at Litzeriet af Søstanden her er forrettet, og da ingen til Litzenarbejdet ved Færgebroerne, dets Bestridelse er vel skikket, uden alene Søfolkene, saa er det, at vi underskrevne underdanigst saavel paa egne som øvrige Byens Søfolk, enroullerede, Færgeløbs- og Koffardifolkene inclusive, underdanigst nedlægger følgende Bøn og Begæring:

At det højkongelige Kollegium ville herudinden tage os i naadigst Defension og Beskyttelse og ved deres højstformaaende Forestilling og Forbøn, naadigst udvirke os Hans kongelig Majestæts allernaadigste Approbation paa, at ingen uden vi samtlige Byens Søfolk er berettiget til at forrette Litzeriet ved Byens Skibs- eller Færgeløbsbro, med hvad til b^{te} Litzeri henhører, saa at ingen udenfor Søstanden herefter maa tillades at gøre os Søfolk Hindring eller Indgreb udi b^{te} Lizenfortjenester, men at samme os fremdeles som hidindtil vorder tilladt at beholde. —

Vi ansøger og saaledes i dybeste Underdanighed for-

venter dette høj Kongl. Kollegiums naadigste Defension og Assistance herudinden.

Corsøer d. 26. Martii 1786.

Underdanigst fra:

Mads Gundersen, Mogens Gundersen, Povl Stude, Olle C. Kruise.

Alle paa egne og øvrige Medsøfolks Vegne her ibdⁿ.

Til

Det høj Kongelig Admiralitet og Commissariats Collegium.

Fra Admiralitets- og Commissariatskollegiet sendtes Andragendet $\frac{7}{4}$ 1786 til det kongelige danske Kancelli, der 14 Dage senere ($\frac{22}{4}$) lod det gaa videre til Stiftamtmanden, Geheimekonferensraad Henrik Adam Brockenhuus (1720—1803) til Udtalelse; denne ansaa det for en Selvfølge at indhente en Erklæring om Sagen fra Korsør Magistrat og henvendte sig derfor til denne $\frac{25}{4}$ s. A.: allerede 5 Dage efter havde Magistraten sit Svar færdigt, men det fremgaar tydeligt heraf, at Borgmester og Raad har følt sig brøsthouden over enkelte Udtryk og Vendinger i Liglaugets Andragende og nærmest stiller sig paa det Standpunkt, at Andragendet bør afslaa. Desuden synes det, som Magistraten har benyttet Lejligheden til at give et Hip til den eller dem, der har staaet bagved Mads Gundersen m. fl. ved Udformningen af Andragendet.

Korsør Magistrat skriver saaledes til Stiftamtmanden:

Underdanigst Pro Memoria.

Med den dybeste Underdanighed insinueres [o: sendes] herved tilbage Mads Gundersens med de flere Søfolks til det Kongelig Amarallitets [!] og Commissariats Collegium underdanigst indgivne Pro Memoria af 26de Martii sidstleden. —

Ifølge af samme og Deres Excellences naadigste Ordre af 25de denne skulle vi ikke mangle at afgive vores underdanigste

Erklæring.

Saa vel Loven som de senere allernaadigste udgangne

Anordninger befales udtrykkelig hver Kiøbstæds Magistrat og Byfoged med Befordringskabet at have nøje Indseende og i Tilfælde af Klage fra enten de Rejsende eller de som ere pligtige at assistere dem, strax da at se den forurettede ved deres Kendelse tilfredsstillet — Dette vilde vel ikke i sin tilbørlig Orden uden Klage til de højere Steder opnaaes, naar Undersaatterne i Flæng var berettiget til at antage Folk efter eget Tykke, som denne Pro Memoria synes at sigte til. — Den paaberaabte allernaadigste Forordning viser udi 9 § de søenroulleredes Frihed i en Købstad, men at denne i nogen Maade hjemler Sølmitterne*) at udsætte de øvrige i en Stad boende Daglejere eller Haandværksfolk fra deres Næringsveje kan ikke ses. — At Magistraten til visse, som dog ikke er andre end saadanne der formedelst Armod og Næringsvej vilde blive Byen til Byrde, haver givet skriftlig Tilladelse til Litzning, ere en Følge saavel af deres ved Lovene givne Myndighed som det Ansvar, de staar udi til de rejsende, om derfor Klage skulde existere. — Det herom handlede Pro Memoria viser fra først til sidst at være de søgendes Hensigt ved en Resolution at erhverve sig Frihed til at handle som de vilde uden at være deres foresatte lydige efter den Ed de paa Grund af Loven for en Raadstueret som Borgere have aflagt. — Hans Excellence vil lettelig af foranførte Grunde naadigst indse, at Suplicanterne herved attraar ikke alene at tilside-sætte deres Hørighed som de er skyldig den dem af Deres Majestæt allernaadigst foresatte Magistratspersoner, men denog efter eget Godtbefindende med at handle, som de synes, og udelukke andre i Byen boende fattige Folk, der ligesaavel som de kan behøve nogen Hjælp til deres Underholdning. — At drage de Rejsendes medhavende Vogne og andet Tøj fra og til Borde paa Færgesmakkerne er noget som vi ikke begriber at henhøre til Søvæsenet, men en almindelig Fortjeneste, der bør komme alle i Byen boende Daglønnere, der ligesaavel som Skibsfolkene tager Del i Byens Onera [ø: Byrder], til Hjælp og Understøttelse. Ikke at tale om, hvor tit og ofte de nu-

---

*) De til Sølmitterne pligtige Beboere af et Sølægd.

værende Litzenbrødre ved indfaldende stor Transport maa hos Magistraten requirere de flere Folk til Hjælp ved Litzningen, da samme af dem ikke kan bestrides.

Saaledes tror vi underdanigst at have oplyst Deres Excellence Hensigten af vedlagte Pro Memoria og haaber at os naadigst bliver reserveret den Ret og Myndighed, som fra Arilds Tid haver tilligget og i Følge Embeds Medfør bør tilligge Magistraten udi alt det som sigter til god Orden og almindelig Bedste, at anordne.

Iøvrigt ved vi ikke om vi underdanigst tør tage Frihed til at erindre i Henseende saavel denne, som tvende andre til vores Erklæring for nylig naadigst tilsendte Ansøgninger, at naar samme fremdeles, uden at være qualificerede som de allernaadigst ergangne Anordninger om Supplicationer befaler, bliver antagen, vilde Deres Excellence hver Postdag hermed blive incommoderet: der aarsages af saadanne Folk, der ikke haver andet at leve af, end Vinkelskriveri og ej tør sætte sit Navn som Copist derunder, men alene forføre Folk hertil under Masque af at de er fornærmede, endskønt de haver Loven imod sig. —

Corsøer den 30de April 1786.

N. Rested. P. L. Braadt.

Til

Hans Excellence Højvelbaarne Hr. Geheime-Conferentsraad og Stiftsbefalingsmand von Brockenhuus.

Da Stiftamtmanden havde modtaget ovenstaaende Erklæring, stillede han aabenbart Sagen foreløbig i Bero, idet der gik lige ved et Aar, inden han, $\frac{8}{3}$ 1787, naaede saa vidt, at han fik affattet Svar til danske Kancelli. Som det vil ses, stiller han sig ogsaa noget afvisende og ender derfor med at sige, at det, naar alt kommer til alt, er det bedste at lade Magistraten, som hidtil, ene afgøre hvem der skal have Ret til Litzeri, og hvem ikke.

Han skriver:

Pro Memoria!

Herved har jeg den Ære tjenstskyldigst at lade tilbagefølge den ved det Kongelige Danske Cancellis be-

hagelige Skrivelse af 22de April f. A. mig tilstillede Ansøgning fra Mads Gundersen med flere i Corsøer om at det alene maa være de Sønroullerede tilladt at forrette Litzenarbejde, hvilken Ansøgning, saavidt samme kan anses billig og overensstemmende med de Privilegier, som de enroullerede ved Forordningen af 1ste Februar 1770 ere tillagte, det Kongelige Admiralitets og Commissariats Collegium efter velbemeldte Cancellis behagelige Meldende har recommenderet.

Til det ommeldte Litzenarbejde er af vedkommende Magistrater i Købstæderne bestandig antaget og beskikket de fornødne Personer under det bekendte Navn af Litzenbrødre, hvilke tillige af Magistraten ere meddelte saavel den behøvende Instruction, som en vis Taxt, efter hvilken de oppebære Betaling for deres Arbejde.

Det tilfalder altsaa Magistraten at udnævne og beskikke til disse Litzenbrødre hvem de finde at være dertil bedst duelige.

Efter en i Aaret 1781 erholdt Efterretning var der i Corsøer 16 Litzenbrødre med Skippere og Skibsfolk iberegne, hvilke 16 Mænd, naar de var hjemme og ikke i Farten paa Færgeløbet, bleve brugte til Litzenarbejdet; foruden dem vare 9 andre, hvilke stedse skulle være nærværende undtagen naar de maatte blive syge eller i trange Tider lade sig bruge i Farten.

Af disse samtlige befandtes paa adskillige Tider ikke mere end 6 à 8 tilstede, som kunde forrette Litzenarbejdet, hvorfor der ofte blev lejet Soldater af Garnisonen eller Daglejere, da formedelst Strømmens og Indløbets Vanskelighed undertiden kunde behøves alt det Mandskab der var at faa.

Supplicanterne vilde derfor ikke, som de mene, være i Stand til ene forsvarlig at bestride Litzeriet, hvortil de, som Magistraten i vedlagte Erklæring haver anmærket, ofte hos Magistraten har maattet rekvirere flere Folk; Ej heller have Supplicanterne nogen grundet Adgang til, efter den af dem allegerede Forordning af 1ste Februar 1770, at forlange de øvrige i Corsøer boende Daglejere eller Haandværksfolk udelukkede fra denne Næringsvej at tage Del med dem i Litzeriet.

Og da Litzenbrødres Antagelse tilfalder, som før anfort, Magistraten, som derfor i Hensigt til de Rejsende samt andre staar til Ansvar,

saa holdes det for rettest og tjenligst at lade det alene herefter som hidtil ankomme paa Magistraten selv, hvem af Byens enten Søfarende eller andre Indvaanere de dertil ville og kunde antage, hvorved saaledes ingen Uorden eller Fornærmelse indløber. —

Kiøbenhavn den 8de Martii 1787.

Brockenhuus.

Til
det kongelige Danske Cancellie.

Imidlertid fik han (¹⁴/₂ 1787) sin Afsked, og det blev derfor hans Eftermand som Stiftamtmand i Sjællands Stift, Gregers Christian Greve Haxthausen (1732—1803), der ²¹/₄ 1787 giver Korsør Magistrat Meddelelse om Danske Kancellis Afgørelse, „at det herefter som hidtil ankommer paa Magistraten hvem af Byens Indvaanere de dertil ville og kunde antage, dog at de enroullerede, saavidt muligt og af Magistraten tjenligt, gives Fortrin,“ hvilken Besked gik videre til Liglauget. Man maatte da søge Magistraten i Haab om, at denne vilde vise sig medgørlig, og ²⁶/₈ 1787 indsendte Korsør Søfarende et Andragende og Begæring om Eneret paa Litzeriarbejdet og modtog allerede tre Dage senere følgende Svar fra Magistraten, Borgmester N. Rested og Raadmand, Raadstueskriver P. L. Braadt. Svaret blev vel, som de Søfarende havde ønsket, men maaske ikke, som man havde Grund til at vente efter de foregaaende Skrivelser Ordlyd. Hvem der har medvirket til, at Magistratens Syn paa denne Sag i nogen Maade er bleven ændret, ved vi ikke og faar sikkert aldrig at vide. Men godt var det i hvert Fald for Liglaugets Medlemmer.

Magistratens Skrivelse lyder saaledes:

Pro Memoria!

I Andledning af et fra dette Stæds Søfarende under 26de hujus indkommen Andragende og Begiering om herefter at maatte blive som alleene berettiget til Lithzen

Arbejde Meldes Oldermænden til egen og Samtliges Efterretning: At uagtet Magistraten ikke finder noget for, som giver Søfarende eene Rettighed til Litzningen frem for andre Fattige Borgere, som kunde behøve Fortienesten ved samme Arbejde, saa vil man dog i Betragtning af den for de Søfarendes Fattige oprettede Casse og til dens desto bedre Vedligeholdelse, herefter og i værende Magistrats Embeds-Tiid paasee at ingen uden for Søe Standen til Litzeriet bliver antaget undtagen Fattig Fogden til hvis Tieneste det aldtiid har henlagt, og de af Borger Standen som allerede Lithzen Arbeydet er bevilget Hvorimod de Søfarende, som saaledes allene vil bestride Lithzeriet, maae, saafremt de vil vedligeholde Nyttens af denne dem bevilgede Rettighed og ikke vente at have samme forbrudt, nøyagtig opfylde alle de Pligter som de i bem^{te} Deres Andsøgning lover og forbinder sig til, hvorover Oldermænden bør have nøye Indsigt saavel som og over at den af Magistraten for Litzeriet andsatte Taxt saavidt som muligt ikke overtrædes og at de Reysende og Andre ikke med nogen overdreven fordrende Betaling fornærmes samt imod enhver Fremmed og Reysende bruges høflig og andstændig Opførsel, saa at ingen billig Andledning skal gives til Klage; Skulde nogen herimod forsee sig eller udeblive fra Litzeriet, saa at Arbeydere skulle mangle, skal Den eller De som i saadan findes skyldige efter Forseelsens Beskaffenhed andsees med Mulct fra 4 Mk. til 2 Rd., som til Fattig Cassen erlægges, og af Oldermænden hos de Skyldige indeholdes.

Corsøer den 29. August 1787.

N. Rested. P. L. Braadt.

Til

Oldermænden for de Søfarende, Skipper Hans Eegholm.

Sagen var nu inde i det rette Spor for Liglauget. Borgmester Rested havde udtalt, at man vilde paase, saalænge man sad ved Magten, at ingen udenfor Søstanden til Litzeriet bliver antaget. Men det gjaldt altsaa kun, saalænge Korsøer havde den paagældende Magistrat

eller rettere den paagældende Borgmester. Derfor søgte man senere ogsaa at faa Tilsagn af de følgende Borgmestre. Da Niels Rested gik af med Udgangen af 1798 og efterfulgtes af Andreas Torp, henvender man sig til ham og beder ham om at forny den afgaaede Borgmesters Tilsagn, og denne udtaler derfor $\frac{8}{10}$ 1800, at saalænge det herværende Sølaug*), i Henseende [til] Litseriet, nøie holder sig de desangaaende givne Lovbud efterrettelige, har jeg ikke alene intet imod at samme, efter Ønske, fremdeles vedbliver at lidse, men giver Lauget endog den Forsikring, at ingen udenfor samme dertil af mig skal blive beskikket. Kun faa Maaneder efter, $\frac{21}{1}$ 1801, afgaar Borgmester Torp ved Døden og efterfølges af Reinhold Jacob Klagenberg, der $\frac{8}{2}$ 1802 tilføjer paa det af hans Forgænger udstedte Dokument: Paa samme Vilkaar som min Formand, at nemlig Lauget holder sig Anordningerne om Litseriet efterrettelig, erklærer jeg hermed ikke at bruge andre udenfor samme til at litse; men at de ene hertil skal være berettiget. 1805 udnævnes Klagenberg til Assessor i Bergens Stifts Overret og efterfølges i Korsør af Eckard Beck, der $\frac{7}{1}$ 1806 erklærer „ikke at have noget imod hvad mine Formænd har lovet, men at dette Laug skal være ene berettiget at lidse,“ og da han 1809 bliver Borgmester i Slagelse, faar han som Eftermand Lauritz Andreas Bernth, der $\frac{30}{1}$ 1810 afgiver den Erklæring, at han „ikke vil beskikke nogen uden for Lauget til at lidse, saalænge Lauget holder sig de om Litseriet nu værende og for Fremtiden udkommende Anordninger efterrettelig — og naar Lauget igen maatte blive i Stand til ene at bestyre Litseriet, skal jeg paa kraftigste Maade beskytte det for Indgreb i dets Rettigheder.“ Hvad der tænkes paa ved

*) Der kunde maaske være Grund til at pege paa, at da Mads Gundersen m. fl. $\frac{26}{3}$ 1786 indgiver ovennævnte Andragende, tales der om „Liglauget“; da Borgmester Rested og Raadmand Braadt $\frac{29}{8}$ 1787 henvender sig til Hans Egholm, kaldes han Oldermænden for de Søfarende, gentagne Gange betegnes det som Korsør Søligliaug, men da Borgmester Torp $\frac{8}{10}$ 1800 svarer paa Anmodningen, finder man Betegnelsen: Sølaug, og det er, som bekendt, den, der har holdt sig ned gennem Tiderne.

den sidste Bemærkning, kan ikke med Sikkerhed afgøres, men der er Grund til at tro, at det er et Udtryk for, at adskillige af Sølaugets Medlemmer — paa Grund af de forskellige Krigsforviklinger — var borte fra Byen og derfor maatte erstattes af andre ved Litsriet. Da Freden i Kiel var sluttet ($1^{1/1}$ 1814) og de enkelte Søfolk antagelig atter var vendt tilbage, kaldes Lauget $1^{2/7}$ til Raadstuen, hvor Borgmester Bernth først oplæste Anordning og Taxt for Dragerne ved Færgestæderne Korsør og Nyborg, dat. 31. Maj 1814, og dernæst, i Henhold til den i § 1 Magistraten tillagte Rettighed at beskikke Dragere, højtidelig indsatte Sølaugets Medlemmer som ene berettigede til at forrette Drageriet, saalænge de i alle Maader holder dem Anordningen efterrettelige, og ligesom han strengt og alvorligt vilde straffe enhver Overtrædelse, saaledes lovede han ogsaa kraftig at beskytte og haandhæve Lauget i dets Rettigheder, idet han udtalte Haabet om, at de under Krigen indsnegne Misbrug vilde vorde hævede, hvilket var ham særdeles magtpaaliggende, og hvortil han opfordrede Oldermænd og Medhjælperne paa det kraftigste at medvirke. For at man kunde have en bestandig Oversigt over Lauget, blev alle Medlemmernes Navne indført i Protokollen, og Oldermænd skal flittig holde Rede paa Af- og Tilgang og melde den til Magistraten. Der staar dernæst opført 83 Navne. Nogle faa Aar i Forvejen ($1^{3/2}$ 1808) havde man vedtaget bl. a., at alle og enhver, som er indtegnet i Liglauget, anses som Litsenbrødre og er forbundne at litse, naar de er tilstede. Hvorvidt de senere Borgmestre har afgivet lignende Erklæringer som deres Formænd, vides ikke.

Da Anordning og Taxt for Dragerne 1814 gennem mere end 40 Aar stod ved Magt, lige til Banen førtes igennem fra København over Roskilde til Korsør, og da det altsaa var den, som de gennem lange Tider havde at holde sig til og rette sig efter, finder vi det paa sin Plads her at gengive den. Den betyder jo et historisk Led i den Kæde af Ordensregler og Bestemmelser, som var Rettesnor for Litsenbrødrene.

Anordning og Taxt

for Dragerne ved Færgebroerne Korsør og Nyborg.

I Overensstemmelse med Hans Kongel. Majestæts allernaadigste Resolution af 27de dennes kundgjøres herved følgende Bestemmelser for Dragerne ved Færgestederne Korsør og Nyborg, ved hvilke saaledes bydes og befales:

§ 1.

Ved ethvert af Færgestederne Korsør og Nyborg skulle visse dertil af Øvrigheden beskikkede Personer være ene berettigede til som Dragere at besørge de Rejsendes Tøj og enhver anden Befragters Gods af hvilket-somhelst Slags baaret eller befordret imellem Skibsbroen, hvor Færge- eller Postfartøjet ligger, og Gjestgivergaarden, den Rejsendes Opholdssted eller Godsets Oplagssted i Byen, saavel som til at komme til Hjælp ved Ind- og Udslibning af de Rejsendes Tøj, Gods og Vogne samt Kreature, naar nemlig den Rejsende enten ikke vil eller kan selv ved egne Tjenere besørge det Foranførte.

§ 2.

Dragerne paa ethvert Sted skulle have en Oldermænd, hvem det nærmeste Tilsyn med denne Anordnings og den tilbørlige Ordens Overholdelse i deres Laug paa-ligger. Denne Oldermænd bør være en paa Stedet bo-siddende Skipper. Vedkommende Laug foreslaaer trende dertil duelige Personer, af hvilke Politimesteren udvæl-ger og beskikker den ene, som bør vedblive denne Be-stilling, saalænge han forbliver i Lauget, og man med ham finder sig tjent. Saavel han som hele Lauget staaer iøvrigt under Politimesterens Overopsyn og Myndighed.

§ 3.

Det nødvendige Antal af Dragere skal være tilstede ved Skibsbroen, saavel Nat som Dag, naar et Færge- eller Postfartøj ankommer eller skal afgaae, for at være baade de Rejsende og Fartøjerne til Hjælp, om det begjeres: de skulle derfor selv drage Omsorg for, at de betime-ligen kunne være vidende om Fartøjernes Afgangs- og

Ankomsttid, da de for Forsømmelse i saa Henseende ville blive dragne til Ansvar.

De maa ej forlade Skibsbroen, førend det ankomne Fartøj er bleven udlosset og har lagt an ved sit Liggested, eller det afgaaende Fartøj er frit for alle Grundene.

§ 4.

Fornævnte Dragere skulle rette sig efter følgende Taxt:

For Ind- eller Udskibning

1) af en Karet, anden hel lukket Vogn eller Rustvogn med paaværende Rejsetøj og Gods	3 Mk.
2) af en halvlukket Vogn eller Postvogn med Kalesche, med dito	2 Mk.
3) af en Postvogn uden Kalesche eller anden mindre Rejsevogn, med dito . . .	1 Mk.
4) af en Bondevogn med Læs det samme	
5) af en dito uden dito	12 Sk.
6) af en Kuffert, Kiste, Balle, Pakke Varer og deslige, som forsendes udenfor Vogne	8 Sk.
7) af et Skrin, en Vadsæk eller Haandpakke ikke over 50 Pund, ligeledes .	4 Sk.

Naar den Rejsende eller Befragteren ogsaa forlanger Dragerens Tjeneste til at faae sit Tøj, sit Gods eller sin Vogn besørget til eller fra Broen, bør disse nyde i Betaling for deres samlede Arbejde dobbelt saameget, som i det Foregaaende blot for Ind- eller Udskibning er bestemt.

8) af en Hest	4 Sk.
„ et Qvægshoved	3 Sk.
„ et Svin eller Føl	2 Sk.
og af et mindre Kreatur	1 Sk.

For Dragernes Arbejde med Ind- og Udskibning eller Besørgelse af Tøj eller Gods, der forsendes for offentlig Regning, erholde de ingen Betaling.

§ 5.

Naar de i Nyborg værende Drageres Tjeneste afbenyttes ved Slipshavn eller Knudshoved, tilkommer dem i Betaling det dobbelte af det, der i foregaaende § er dem tillagt for samme Arbejde i Korsør eller Nyborg.

§ 6.

Dragerne i Korsør skulle være forpligtede, ligesom og ene berettigede til at udvarpe og udhale Færgefartøjerne fra Skibsbroen, saavel som til at indvarpe dem til samme, naar det af Vedkommende forlanges, og kunne derfor oppebære af Færgelaugget følgende Betaling i Rigsbankpenge Sølvværdi:

- 1) for at udvarpe et Fartøj fra Broen ved Hjælp af de af Lauget udsatte 2de Ankere 1 Rbdlr.
- 2) for at udhale et Fartøj, naar Vinden er saa nordlig, at dette er tilstrækkeligt . . . 3 Mk.
- 3) for at bruge Gangspillet paa Halskov, naar det behøves . . . . . 3 Mk.
- 4) for at indvarpe et Fartøj, naar det behøves, og Fartøjet kommer saa nær, at et Varp kan række iland . . . . . 4 Mk.

§ 7.

Dersom en Drager viser sig uhøflig mod den Rejsende eller Befragteren, foraarsager ham Ophold, beskadiger hans Tøj eller Gods, hvorfor tillige Erstatning erlægges, affordrer ham højere Betaling end fastsat er, eller paa nogen anden Maade foruretter ham, skal han efter Politimesterens Kjendelse bøde til de Fattige en Sum af 1 til 5 Rbdlr. Sølvværdi efter Sagens Omstændigheder, hvilken Mulkt anden Gang fordobles; men for gjentagen Forseelse af samme Beskaffenhed skal han hensættes i Fængsel paa Vand og Brød fra 2 til 8 Dage.

Den Drager, som uden den Rejsendes eller Befragterens Begjering eller Tilladelse tager hans Tøj eller Gods, og enten ind- eller udskiber samme, eller besørger det til eller fra Skibsbroen, maa for dette sit Arbejde ikke fordre nogen Betaling.

§ 8.

Enhver, som gjør Indgreb i Dragernes Enerettighed, der i 1ste og 6te § findes beskreven, skal ej alene erstatte det Laug, som derved er bleven fornærmet, den taxtmæssige Fragt, men endog bøde til de Fattige en Sum af 1 til 5 Rbdlr. Sølvværdi efter Sagens Omstændigheder.

For at denne Anordning og Taxt kan komme til alle Vedkommendes Kundskab, bør et Aftryk af samme stedse ligge paa ethvert af Gjestgiverstederne i Korsør og Nyborg, og hos Opsynsmændene ved Færgevæsenets sammesteds, ligesom den og altid bør ligge til Eftersyn i enhver af Færgejagternes Kahyt.

Af Oldermændene for Dragerne bliver paa Forlangende forevist enhver Rejsende og Befragter en Taxt, som udstædes af Stedets Øvrighed, og som viser, hvorledes foranførte Betalinger blive at erlægge i Rbp. Navneværdi efter den til enhver gjældende Bankkurs.

Hvorefter alle Paagjældende sig have at rette og forholde.

Generalpostdirektionen, den 31te Mai 1814.

Hauch, Lange, Harbou, Monrad, Kolderup-Rosenvinge.

P. Vogt.

Der er i det foregaaende givet en Fremstilling af, hvorledes Korsør Sølaug vandt Eneret paa Litzeriet, og det synes, som om Tiden fra 1814 og frem gennem de første Aartier er forløbet uden større Vanskeligheder af nogen Art.

At man dog ikke har kunnet undgaa visse Stridigheder, maa indrømmes.

Der foreligger*) en Skrivelse, dat. 20. Novbr. 1823 fra Oldemanden, Havnefoged C. P. Kruse, til Borgmesteren i Korsør, Kammerjunker Castenschiold, hvori det hedder, at „da man i den senere Tid har haft mange Stridigheder om Litzeriet, i Anledning af Returfartøjerne herfra,

---

*) blandt Dokumenter vedk. Korsør Sø-, Lig- og Understøttelseslaug (Landsarkivet).

paa Grund [af] at det har været tilladt efter Jagtens Ankomst fra Nyborg, at de strax, naar den Rejsende vil med retur tilbage, at de Enkelte af Dragerne, som har været der tilstede, har maattet løbe ned med et enkelt Stykke Gods og derved har været eneberettiget at litse med Jagten og ingen andre maattet tiltræde Litsningen med den Jagt. — Hvilket ikke alene er [til] Skade for vores fælles Kasse, men endog for de Syge og Gamle, som derved taber alt.“ Laugets Medlemmer henstiller derfor til Magistraten, „at der kunde blive berammet en bestemt Tid for Jagtens Afgang,“ og at Godset skulde nedbringes 1 Time eller mere [antagelig før Jagtens Afgang], og at intet maa nedbringes førend den fastsatte Tid.

Mulig er det denne Skrivelse — men maaske ogsaa andet —, som har gjort, at man bestemte sig til, om gørligt, at finde „en nøyere bestemt Orden saavel ved Lauget som det dermed forbundne Litzeri.“

Af Laugets Forhandlingsprotokol Pag. 23, kan man se, at „Corsøer Kiøbstæds Sølaug og Understøttelses Laug og de med samme forbundne Litzenbrødre“ var samlede med Magistraten paa Byens Raadstue ¹⁶/_i 1824. Her forelæstes det af Borgmesteren, Kammerjunker J. A. Castenschiold (1765—1828), gjorde Forslag med Amtets Bestemmelser og Anmærkninger, og for at gennemgaa de gjorde Forslag, var Lauget enig i at udvælge af dets Midte følgende 8: Skipper S. Payngk, Skipper Peder Rasmussen Kruse, Matros Gunder Mogensen, Matros Hans Buch, Matros Peder Rasmussen, Skipper Hans O. Kruse. Lods Jørgen Sommer og Oldermændene, Havnefoged C. P. Kruse, som blev bemyndigede til paa hele Laugets Vegne i Forening med Magistraten at udarbejde det til Laugets Indretning gjørende Forslag og ligeledes at ansøge allernaadigst Konfirmation paa samme. Men om der ellers er kommet noget ud deraf, ser vi os ikke i Stand til at afgøre. Hverken Laugets Forhandlingsprotokol eller Raadstuebogen giver os Fingerpeg i den Retning.

Det synes imidlertid ikke at være Tilfældet.

²¹/₂ 1832 fremsender Amtmand Stemann i Sorø til Borgmester Bentsen i Korsør et af Byfogden i Nyborg

forfattet Forslag til et Reglement for Dragerlauget sammesteds og anmoder om Borgmesterens Betænkning om Forslaget og navnlig om, hvorvidt samme kunde ansees passende for Dragerlauget i Korsør. Det lader imidlertid til, at Borgmesteren har ladet vente med Svaret, for Generalpostdirektionen maatte først ved Skrivelse af $10/3$ 1835 erindre om det lovede Forslag til et nyt Reglement for Dragerne og Litsenbroderlauget i Korsør, og skønt Borgmesteren $12/12$ 1835 atter fik Anmodning om at afgive den ønskede Betænkning, frugtede det ikke, saa han $24/10$ 1837 maatte erindres om Sagen. Men stadig blev det ikke til noget. Derfor gaar Sagen igen baade 1843 og 1846, men da var det Sylow, der var Borgmester.

Det er imidlertid ikke, som man vil se af det følgende (S. 37 o. flg.), blot udenforstaaende, der har haft Tanker om at berøve Sølauget den indrømmede Ret til Litzeri, men ogsaa fra dem, der stod Lauget nær, kom der Røster i den Retning. Vi tænker her paa Vicekonsul Iversens Optræden i 1835. Han var 6 Aar tidligere bleven ansat af Generalpostdirektionen som Opsynsmand ved Færgevæsenet og Oldermann for Dragerne, som det hedder; af hvad Grund man har følt sig opfordret til at beskikke Dragerne en saadan Oldermann, vides ikke: rimeligst er det vel at antage, at de styrende i København dengang, som en Snes Aar efter, har været uvidende om de egentlige Forhold i Korsør m. H. t. Udførelsen af Litsenarbejdet. Nok er det, Købmand og Vicekonsul Hans Iversen blev, som nævnt, ansat ogsaa som Oldermann for Dragerne, og paa Generalforsamlingen $11/1$ 1831 gav han Møde og androg om, at han i denne Egenskab og dette Forhold til Medlemmerne af Sølauget maatte blive indlemmet i samme som Medlem, dog at han hverken for sig, Kone eller Børn vilde gøre nogen Fordring paa Begravelseshjælp, men ventede, at han som Følge deraf ogsaa maatte blive fritagen for Indskud, idet han dog var villig til at yde aarligt Bidrag ligesom de andre Skippere. Ingen af de tilstedeværende havde noget derimod at erindre, og Konsul Iversen blev saaledes optaget som Medlem af Sølauget. Da der et Aars-

tid efter (i 1832) bliver Tale om et nyt Reglement for Dragerne baade i Nyborg og Korsør, og Konsul Iversen i den Anledning skal udtale sig om sit Syn paa Sagen, meddeler han i Skrivelse til Borgmester Bentsen $\frac{5}{3}$ 1832, at alle Dragerne uden Undtagelse opfører dem som beskeden og ordentlige Mennesker, og han tror ikke, at noget nyt Drager Reglement er nyttigt eller anvendeligt for Korsør. For yderligere at bekræfte sin Anskuelse har han faaet Formanden for Dragerne H. O. Kruse til at afgive den Erklæring, at Lauget „bestaar af Folk, der viser den Reisende og enhver, der til Litseriet behøver deres Tjeneste, al mulig Høflighed“, at Dragerlauget er i en god Orden og at der ikke behøves Forandring. Men faa Aar efter, paa Generalforsamlingen $\frac{9}{1}$ 1835, fremlægger Oldermænd en Skrivelse fra Konsul Iversen, hvori denne anmoder om, at der maa tilstaaes ham samme Rettigheder som de andre Medlemmer af Lauget, imod at han paatager sig samme Forpligtelser. Efter at den kongelige Konfirmation af $\frac{13}{2}$ 1784 var læst højt, vedtog man imidlertid at meddele ham til Svar, at det begærte stred mod Laugets Konfirmation og derfor ikke kunde tilstedes. Selvfølgelig har det ikke smagt Konsulen, og man fristes til at gætte, at han har sagt til sig selv, at han vil søge at komme det Laug til Livs, som saaledes har nægtet ham Opfyldelsen af hans Ønske. Da Borgmesteren et lille Aartid senere paany henvender sig til ham, er han naaet til det Resultat, at det er ganske forkasteligt, at Sølauget og Dragerlauget er, som han siger, combinerede, og han fremsætter endogsaa et formuleret Udkast til en Adskillelse af dem. Det staar for os, som han er blevet ledet af sin Misnøje med Sølaugets Svar og hans Ønske om at være saa at sige ene-raadende. Den af Lauget valgte Oldermænd skal afskaffes, den af den Kongel. Generalpostdirektion ansatte Oldermænd skal være den styrende, Borgmesterens eller Politimesterens Overopsyn og Myndighed skal indskrænkes for ikke at sige ophæves, Enkeunderstøttelse skal bortfalde, „da disses Forsørgelse nærmest tilfalder den hele Kommune.“ Med andre Ord, det var en hel Revolution, der skulde iværksættes. Men heldigvis blev det ikke til

noget. Anfaldet blev afslaaet, paa hvad Maade ved vi ikke, og Sølauget kunde i sin hidtidige Skikkelse fortsætte sin Tilværelse.

Imidlertid gled Aarene, og i Aarhundredets Midte holdt Jernbanen sit Indtog paa Sjælland, til en Begyndelse fra København til Roskilde, men 15. Januar 1856 fandt den første Prøvekørsel Sted mellem Hovedstaden og Korsør, og 26. April samme Aar blev Banen højtidelig aabnet. At det var en Begivenhed af den største Rækkevidde, kan jo ikke nægtes, mangt og meget maatte ændres som en Følge af det nye Befordringsmiddel, og ogsaa paa Korsør Sølaug syntes det en kort Tid at skulle faa en betydelig, men skæbnesvanger Indflydelse. Og det var tilsyneladende kun den konstituerede Borgmesters resolute Optræden, der, om man saa maa sige, „redede Situationen“.

Det første, vi har fundet om denne Sag, er en Skrivelse af ²³/₁₂ 1855, hvori Postinspektøren i Østifterne og Hertugdømmet Slesvig anmoder Korsør Borgmester om hos „Dragerlauget“, som han udtrykker sig, at indhente Oplysning, om Lauget, naar Jernbanen bliver aabnet, ønsker at assistere ved de paa Jernbanens Side af Korsør Fjord forefaldende Dragerforretninger samt under hvilke Betingelser. Selvfølgelig lader Borgmesteren Anmodningen gaa videre til Korsør Sølaug, der ²⁷/₂ 1856 svarer, at „Lauget kan og vil overtage bemeldte Bestilling“ og er villig til at stille 12 raske og arbejdsdygtige Mænd, „som til enhver Tid . . . skal være tilstede ved Dampskibenes Ankomst og Afgang for at modtage Landtougene som og ved Afgangen kaste Landtougene løse eller, om fornødent, med Baad føre Touge iland og tillige befordre saavel Post- som Rejsegods mellem Dampskibene og Banegaarden og omvendt.“ Men til Gengæld maa de forlange Eneret til at besøge de Reisendes Gods fra Dampskibene til Banegaarden og omvendt uden Indsigelse eller Hindring fra Jernbanedirektionens Side. Desuden forlanger de nogle Forhøjelser af Taksterne, at der for Postkassens Regning opføres et Vagthus, fra hvis Overdel man kan have Udkig efter ankommende Dampskibe, og senere en passende Overenskomst med General-

postdirektøren om Betaling for Person- og Pakkepost, naar det har vist sig, hvormeget Arbejde derved vil blive. Laugets Skrivelse indsendes $\frac{3}{3}$ 1856 af Borgmester Sylow, der udtaler, at Laugets Betingelser forekommer ham „billige og antagelige“. Imidlertid finder der Udveksling af Skrivelser Sted mellem Generalpostdirektøren, den af det danske Postvæsen højt fortjente Otto Sophus Greve Danneskjold-Samsøe (1804—94) og Direktøren for den sjællandske Jernbane (den senere nidskære Direktør for Statsbanerne paa Sjælland) Viggo Rothe (1814—91), men det vil føre os for vidt at gennemgaa denne Drøftelse. $\frac{20}{4}$ 1856 sluttes der en midlertidig Overenskomst mellem Postinspektøren paa Postvæsenets Vegne og Oldermændene for Dragerlauget paa dettes Vegne, idet det Forslag, som Korsør Sølaug havde indsendt $\frac{27}{2}$ 1856 lagdes til Grund, dog med enkelte Ændringer. Længe varede det imidlertid ikke, før der gjordes Indsigelse mod Taksterne. Der foreligger en Skrivelse af $\frac{15}{5}$ 1856 fra Inspektøren paa Korsør Station Fr. I. Salomonn til Jernbanedirektionen, hvori han gør opmærksom paa, at der maa foretages en Nedsættelse eller fuldstændig Forandring af Taxterne. „Uagtet selve Dragningen udføres prompte og hurtigt, i Stilhed og Orden, kort sagt i alle Henseender upaaklageligt, have de Reisende gyldig Grund til at besvære sig over den høje Dragerløn.“*) Atter finder der en Drøftelse Sted, og Resultatet bliver et ændret Forslag til Ordning af Dragerlaugets Forhold i Korsør, dat. $\frac{25}{7}$ 1856. I en Skrivelse, som Indenrigsministeriet $\frac{1}{12}$ 1856 tilsender Gene-

*) Vi skal ikke indlade os paa Drøftelse af det berettigede eller uberettigede i denne Klage, men blot nævne, at i Henhold til Overenskomsten mellem Postvæsenet og „Dragerlauget“ af $\frac{20}{4}$ 1856 blev Taksterne efter Anordning af $\frac{31}{5}$ 1814 § 4, Punkt 1, 2, 3, 4 og 5 forhøjet med det halve, Taksten for en Kuffert mellem Banegaarden og Skibene fastsattes til 12 Sk., Taksten for Transport mellem Byen og Skibene forblev, som hidtil, det dobbelte af Skibningstaksten, for Assistance ved Dampskibene med Signalisering, Tørning og Varp betales for Ud- og Indgaende 1 Rdl. 32 Sk. uden Hensyn til Dampskibets Størrelse og for Transport af direkte indskrevne Rejsendes Gods betales 16 Sk. pro persona.

ralpostdirektøren, forekommer følgende Passus: „ . . . at [Ministeriet] maa formene, at det ommeldte Dragerlaug [saaledes bliver man altsaa ved med at kalde det i København] saavelsom det lignende i Nyborg ved Lovgivningen vare stillede i et saadant accessorisk Forhold [o: Afhængighedsforhold] til hele det forrige monopoliserede Færgevæsen paa disse Steder, at saavel den ovennævnte Anordning og Taxt af 31. Maj 1814 som Taxt af 18. Juli 1818 maa ansees hævede ved Lov af 1ste April d. A.“, og at Ministeriet „under de nærværende Forhold ikke for sit Vedkommende finder Anledning til at søge udvirket Genoprettelsen af et med Eneret forsynet Dragerlaug“, hvorfor det overlades til Generalpostdirektørens egen gode Omsorg, „at der ved Dampskibenes Afgang og Ankomst ere Personer tilstede, som imod passende Betaling, men uden nogen Eneberettigelse i saa Henseende, kunne assistere de Reisende ved Transporten af deres Tøi.“ Efter saadanne Udtalelser var det jo ikke til at undres over, at Oldermænden i Korsør Sølaug og Medlemmerne med ham følte Jorden ligesom gyngede under sig. Det, de havde regnet med som sikkert og vist, at de havde Eneret til Litseri, var ved at glide dem af Hænde, og derved var mulig intet andet at gøre end at bøje sig for Nødvendigheden. Derfor fremsender Litsenlauget $\frac{1}{2}$ 1857 en Skrivelse, hvori Bestyrelsen paa Laugets Vegne erklærer sig villigt til at underkaste sig de Forandringer, som maatte være en nødvendig Følge af, at den Basis om Laugets Eneberettigelse, hvorpaa Forslaget af $\frac{25}{7}$ f. A. er bygget, nu bliver at frafalde. Man kan altsaa med en vis Ret sige, at Dødsdommen var fældet og Sølauget stod i Begreb med at acceptere den eller dog bøje sig for den. I Overensstemmelse dermed fremsender Generalpostdirektøren $\frac{1}{4}$ 1857 en af ham underskrevet Kontrakt om Korsør Drageres Forhold til Postvæsenet med Anmodning om at faa den underskrevet af de i Overenskomsten nævnte 16 Medlemmer af det hidtidige Dragerlaug. Denne Kontrakt har jeg ikke haft Lejlighed til at se — om den findes bevaret, ved jeg ikke —, men den maa have indeholdt Betegnelsen af den ene Part som „forhenværende Medlemmer af det

nu ophævede Dragerlaug i Korsør.“ Dette har aabenbart vakt Litsenbrødrenes Misbilligelse. I deres inderste Sjæl vidste de, at det var Korsør Sølaug, der var bleven godkendt ved en kongelig Resolution, som hidtil havde haft Eneret paa Litsningen i deres By, og det er vel derfor saare naturligt, at de har sat sig i Bevægelse for at faa Bisidderen, den konstituerede Borgmester Niels Sylow, til at tage sig af deres Sag. Dette gjorde han i en Skrivelse, han ³⁰/₄ 1857 sendte til Generalpostdirektøren, og denne Redegørelse har aabenbart virket, thi tilsyneladende ¹⁶/₅ 1857, men i hvert Fald ²⁹/₁₂ 1858 sluttes Kontrakt mellem Postvæsenet og Korsør Sølaug, og i denne tales der ikke om forhenværende Medlemmer af et ophævet Dragerlaug, men derimod om Korsør Sølaug.

Ser vi ret, er det altsaa Borgmester Sylows Skrivelse, der reddede Korsør Sølaug, og staar end Ordet Eneret ikke i Kontrakten, saa er det dog tydeligt, at det var Sølaug, der gik sejrrig ud af Kampen.

Derfor skal vi ogsaa her gengive Borgmester Sylows Brev, der er et betydningsfuldt Led i Sølaugets Historie. Det lyder:

Formanden for Korsør Sølaug har henvendt sig til mig i Anledning af hosfølgende Contract, som Lauget og Laugets Medlemmer have fundet Betænkelighed ved at underskrive, fordi de eventuelle Underskrivere i samme betegnes som „forhenværende Medlemmer af det nu ophævede Dragerlaug i Korsør“, og har bemeldte Formand [der menes: Oldermænd] desaaarsag anmodet mig, der som Magistrat har at føre Tilsyn med Lauget, om for Deres Excellence at fremstille Laugets historiske og retlige Forhold og derved muligen bevirke en for Lauget heldigere Formulering.

Jeg efterkommer saameget hellere denne |Op|fordring, som jeg efter at have gennemgaaet Laugets Statuter og øvrige Documenter holder mig overbevist om, at hiin passus, som har vakt Laugets Betænkelighed, er bygget paa en om ikke ligefrem urigtig, saa dog i retlig Henseende højst tvivlsom Forudsætning. — Denne Forudsætning, der udtales i Deres Excellences Skrivelse af 27. Jan. d. A. til det kongelige Postcontoir i Korsør, er, at det herværende Dragerlaug, der formeentligen skal have

modtaget sin oprindelige Organisation i 1814 samtidig med det herværende Færgelaugs Omorganisation, til hvilket det stod i et accessorisk Forhold [ø: Afhængighedsforhold], er ophævet ved det monopolicerede Færgelaugs Ophør i forrige Aar. Foreløbigen skal jeg bemærke, at hvis her havde i Henhold til Anordning og Taxt af 31. Mai 1814 bestaaet et egentligt Dragerlaug og dette Laug havde modtaget sin *oprindelige* Organisation ved de samme eller de samtidige Anordninger, der ordnede Færgelaugene, maatte det maaskee — som af Indenrigsministeriet skeet er — antages, at den samme Lov, der ophævede Færgelaugene, ogsaa indirekte hævdede Dragerlaugene, skjønt jeg ikke skal tilbageholde den Bemærkning, at vægtige Grunde taler derimod — men nu stiller Forholdet sig ganske anderledes: her har ingensinde eksisteret noget egentligt Dragerlaug og det Laug, der har været taget de ved An[ordn.] 1814 etablerede Drageres Forretninger, har bestaaet og været organiseret langt tidligere end i 1814 og i et langt videre Omfang.

Det Laug, hvormed der alene kan være Tale, er Korsør *Sølaug*, der er oprettet og har bestaaet aldeles uafhængigt af Færgevesenet. Bemeldte Laug blev nemlig allerede oprettet i Midten af forrige Aarhundrede, oprindeligt som en Ligkasse, med saadanne Statuter, som Magistraten maatte bifalde. — Disse Statuter ere i Tidernes Løb blevne forandrede paa mange Maader, men det fremgaar af dem alle, at Lauget stedse har haft udelukkende Ret til Litseri under Magistratens Tilsyn med Hensyn til Taxter m. v. — Efterat An. 31. Mai 1814 var udkommet, beskikkede Magistraten selvfølgelig ikke nye Personer til Dragere, men tilkendegav Sølaugene, at samme i Henhold til dets tidligere anerkendte Rettigheder til udelukkende Litseri havde at *fortsætte* Drageriet ved Færgefarten. — Med Hensyn til den øvrige Fart, den senere Fart paa Kiel og Aarhus, har Lauget haft den samme udelukkende Ret til Litsning, men denne kan endnu mindre siges at støtte sig paa An. 31. Mai 1814, men paa Laugets tidligere hjemlede og anerkendte Rettigheder. — Da et egentligt Dragerlaug derfor ikke har bestaaet her hverken selvstændigt eller som en bestemt afsondret Del af Sølaugene, maa jeg i det mindste ansee det for utvivlsomt, at sidstnævnte Laug ikke har undergaaet nogensomhelst anden Forandring ved Færgelaugets Ophævelse, end at Taxterne for al Litsning nu atter er undergivet Magistratens Bestemmelse.

Da hiin passus nu let kan give Anledning til Misforstaaelse og Sølaugets enkelte Medlemmer ei kunne ansees berettigede til at slutte Overenskomst med Nogen-

somhelst om Drageriet, *da* Sølaugets Beskaffenhed fremdeles er en ganske anden end andre Laugs, idet det virker i flere veldædige Øjemed, og da jeg i høj Grad maa ansee det for at være i det Offentliges Interesse, at det nuværende Drageri, der besørges af dygtige og paalidelige Mænd, ikke udarter og Tid efter anden kommer i Hænderne paa Sjouerklassen, der er vanskelig at kontrollere — skulde jeg i Henhold til alt det Anførte ærbødigt henstille til Deres Excellences gunstige Overveelse, om det ikke maatte være rettest, at Contracten afsluttes med „*Korsør Sølaug*“ og at Contracten derefter forandres. — Og skulde jeg saa meget mere tilraade denne Forandring, som der efter mit Skjøn ikke er nogen Nødvendighed tilstede for Postvæsenet til at udtale sig, om og hvorvidt det saakaldte Dragerlaug er hævet eller ikke, og som Postvæsenet i alle Henseender har en langt større Garanti ved at contrahere med [o: slutte Aftale med] Lauget end med enkelte Personer. —

For Fuldstændigheds Skyld har jeg endnu den Ære at tilføie, at Lauget iøvrigt er villigt til at gaa ind paa alle Contractens Enkeltbestemmelser: stedse at stille 16 paalidelige Dragere til Postvæsenets Disposition og til i enhver Henseende at garantere Contractens Opfyldelse. Saafremt derfor Contracten i en saadan forandret Skikkelse, som ovenfor antydet, tilstilles Korsør Sølaug, vil samme øieblikkelig blive underskrevet af Laugsbestyrelsen og tilstillet Deres Excellence.

Niels Sylow,
est.

Hs. Excellence Generalpostdirecteuren i Kjøbenhavn.

Det vil sikkert tage for megen Plads og kun have ringe Interesse at gennemgaa de forskellige Kontrakter, der i Tidernes Løb er sluttet med Postvæsenet og senere med Statsbanerne, og vi skal derfor afholde os derfra. I de fleste Punkter ligner de hverandre, dog med enkelte Ændringer af de Takster, som Litsenbrødrene oppebar, og det Vederlag, der af Statsinstitutionerne ydedes derfor. Der foreligger, som lige nævnt, blandt de Papirer, vi har haft Adgang til, udlaaante af Sølaug, en Kontrakt mellem Postvæsenet og Korsør Sølaug, undertegnet af Bestyrelsen for Lauget ^{16/5} 1857; derimod findes der ingen Angivelse af, at den ogsaa er vedtaget af Generalpostdirektøren. Det er i det hele taget ikke

sikkert, at den har været gældende, i hvert Fald har det kun været ganske midlertidigt. Thi Aaret efter, ^{29/12} 1858, blev der, som ogsaa lige nævnt, sluttet en Kontrakt mellem de samme to Parter, og denne vides at have været gældende gennem 10 Aar. Da det formentlig er den ældste, for Tiden tilgængelige,*) finder vi det passende at gengive den. Men inden vi gaar over til den, vil vi blot indskyde den Bemærkning, at medens det tidligere var Staten, der gav en Anordning og fastsatte en Takst, som Litsenbrødrene maatte rette sig efter, er det nu en Overenskomst mellem to Parter, der træder i Stedet.

Dens Ordlyd er følgende:

Contract mellem Postvæsenet og Korsør Sølaug.

§ 1.

Korsør Sølaug forpligter sig til at stille 10 paalidelige Dragere til Postvæsenets Disposition til Besørgelsen af efternævnte Forretninger, nemlig

- a. Transport af Brev- og Pakkeposten fra Jernbanevognen eller Jernbanepostcontoiret til Dampskibene og omvendt fra Dampskibene til Jernbanevognen eller Jernbanepostcontoiret, samt mellem Dampskibene indbyrdes.
- b. Transport af directe indskrevne Passagerers gennemgaaende Rejsegods fra Postdampskibene til Jernbanevognen og mellem Dampskibene indbyrdes.

---

*) Der *har* været ældre Kontrakter sluttet. I Sølaugets Forhandlingsprotokol Pag. 31 a staar under ^{18/11} 1840: . . . blev man enige om at indgaa med en Forestilling til den Kongelige Generalpostdirection om, at ingen faste Litsenbrødre skulle ansættes ved Postfartøierne, men Litzeriet gaae paa Omgang mellem Laugets Medlemmer, og Pag. 34 a under ^{1/3} 1844: . . . den med Postdirektionen indgaaede Kontrakt blev oplæst. Ved Henvendelse til Rigsarkivet har jeg imidlertid modtaget den Oplysning, „at det ikke ses, at der i Generalpostdirektionens Arkiv for Tiden indtil 1848 findes nogen Pakke, som med Rimelighed kan antages at indeholde Kontrakter af den af Dem omtalte Art eller den i Deres Skrivelses Slutning omtalte „Forestilling“ af 1840,“ og at det formentlig vil være haabløst at eftersøge i Generalpostdirektionens Arkiv et Brev fra 1840 af det af mig berorte Indhold. Det vil derfor bero paa et Tilfælde, om de her nævnte Dokumenter nogensinde kommer for Dagens Lys.

- c. Assistance med Tørning og Svaining ved Postdampskibenes Ankomst og Afgang, hvortil henregnes: Afgivelse af Baad med dertil hørende Mandskab; Udførelse af Varp; Vagthold ved Skibenes Ankomst; Signalisering for ind- og udgaaende Strøm ved Flag eller Lygte; Anbringelse af Lygte, naar fornødent gjøres, paa det søndre Brohoved (de behøvende Lygter og den forbrugende Olie leveres som hidtil af Postvæsenet) og forøvrigt hvad det maatte ansees fornødent at bestemme i det anførte Øiemed.
- d. Transport af det med Postdampskibene ankomne directe indskrevne Fragtgods, samt Vogne og Kreaturer, efterat det er opløst til Enden af Stillingen, deels til og i Jernbanevognen, deels i Pakhuset og deels i andre Dampskibe.
- e. Under stedfindende Iistransport at assistere saavel paa Korsør Banegaard som paa Halskov ved Omlæsninngen af Brev- og Pakkeposten og de directe indskrevne Passagerers gjenemgaaende Reisegods fra Vogn til Vogn samt til og fra Baad.

§ 2.

Til Postens Transport fra Jernbanen møder i betimelig Tid forinden Togets forventede Ankomst 4 Mand; ligeledes møder til Assistance for Dampskibene og til Transport af Posten og det gennemgaaende Reisegods 4 Mand til ethvert Dampskib i betimelig Tid forinden Skibets forventede Ankomst.

For Udeblivelse samt for ikke at have mødt i rette Tid, erlægges enhver udebleven Mand en Mulct af fra 32 Sk. til 1 Rdl. efter Generalpostdirecteurens Kjendelse, hvilken Mulct tilfalder Befordringsvæsenets Fond.

§ 3.

For hvad der betroes Dragerne til Befordring er Lauget in solidum Postvæsenet ansvarlig med et Beløb af indtil 2000 Rdl.

§ 4.

For samtlige foranførte Præstationer tilstaaes Sølauget af Postkassen en fast aarlig Betaling af 3000 Rdl., skriver Tre Tusinde Rigsdaler R. M., hvilken udbetales af det Kongelige Postcontoir i Korsør, ved hver Maanedes Udgang med 250 Rdl. imod Qvittering af den eller de, der til sammes Modtagelse af Laugets Bestyrelse maatte blive bemyndiget. Endvidere tilstaaes Lauget til Hjælp til Anskaffelse af nye og Vedligeholdelsen af ældre Baade

og andre Requisiter et aarligt Beløb af 75 Rdl., skriver Fem og Halvfjerdsindstve Rigsdaler R. M., der ligeledes udbetales af Korsør Postcontoir ved hver Maanedes Udlob med 6 Rdl. 24 Sk. mod at Requisiterne, hvilke paa Forlangende skulle forevises Postvæsenets Consulent i Dampskibssager og Postinspecteuren, stedse holdes i god og brugbar Stand.

§ 5.

Det Lauget til Opførelse af et Vagthus tilstaaede Forskud af 400 Rdl. bliver fremdeles at afdrage i 8 paa hinanden følgende Aar med 25 Rdl. i hver Termin.

§ 6.

Til Besørgelse af Ind- og Udskebningen af Reisegods og Fragtgoods til og fra Postdampskibene ved Jernbanestationen og Transport mellem denne (hvortil medregnes Hotel Store Belt) og Postdampskibene samt mellem Postdampskibene indbyrdes stiller Lauget et passende Antal paalidelige Dragere, der udfører dette Arbejde efter følgende Taxt:

1 Kuffert eller Pakke indtil 100 Pd.	8 Sk.
1 Skrin, en Vadsæk eller Haandpakke ikke over 50 Pd.	4 Sk.
For medfølgende Reisetøi, Paraply o. desl. tages ingen Betaling;	
1 Hest eller 1 Kreatur	8 Sk.
1 Svin, 1 Føl	6 Sk.
1 Faar, 1 Lam	3 Sk.
1 lukket Vogn med Reisetøi og Gods	} 64 Sk.
1 stor Fragtvoan med Læs	
1 Læs løst Flyttegods eller Stykgods	} 40 Sk.
1 aaben Vogn med Reisetøi og Gods	
1 mindre Vogn med Læs	} 24 Sk.
1 tom Vogn	
Andet Fragtgoods pr. 100 Pd.	4 Sk.

For Transporten mellem Dampskibene og Byen erlægges en halv Gang højere Betaling.

§ 7.

Nærværende Contract, som træder i Kraft fra 1^{sti} Januar 1859 at regne, og hvis Fortolkning skal være underkastet Generalpostdirecteurens endelige Afgørelse, kan af enhver af de tvende contrahere[n]de Parter opsiges med $\frac{1}{4}$ Aars foregaaende Varsel.

Kjøbenhavn, den 29. December 1858.

Paa Generalpostdirecteurens Vegne

Hjort.

Saavidt man kan se af Sølaugets Forhandlingsprotokoller, har Spørgsmaalet om Laugets Rettigheder engang senere været paa Tale, og det ser ud, som om der har været en Meningsforskellighed mellem den daværende Bisidder, Borgmester Nanke, og Laugets Bestyrelse, men hvad denne har gaaet ud paa, ved vi ikke. ^{26/4} 1902 holdtes der en ekstraordinær Generalforsamling, men da hverken Borgmester Nanke eller den konstituerede Borgmester Lützen kunde komme tilstede, blev man enige om at afholde et nyt Møde samme Aften „for at tale indbyrdes om Laugets Forhold overfor Borgmesteren“, som der staar i Protokollen. Der blev her stillet Forslag om at søge Audiens hos Indenrigsministeren for at faa Rede paa, „hvorvidt Laugets Konfirmation gælder.“ Til at søge Audiens valgtes Frits Kruuse, Christian Axelsen og Oldermænden. Antagelig har de tre udvalgte været i København og haft Foretræde hos Ministeren og har mulig der faaet den Besked, at der maatte indsendes en skriftlig Forespørgsel. Under den deraf følgende Brevveksel mellem Ministeriet og forskellige Autoriteter, udtaler Indenrigsministeriet Ønske om at faa at vide, hvorvidt de paa Generalforsamlingen i 1888 vedtagne Love for Korsør Sølaug i Henhold til den under 13. Febr. 1784 udfærdigede allerhøjeste Bevilling for de Søfarende i Korsør til at oprette og stifte et Liglaug er approberede af Stedets Øvrighed og i benægtende Fald om Grunden til at en saadan Approbation ikke er erhvervet. Efter at have modtaget Borgmesterens Svar herpaa sender Indenrigsministeriet ^{31/10} 1903 Amtmanden i Sorø følgende Skrivelse, som man har fundet sig foranlediget til at indføre i Laugets Forhandlingsprotokol (Pag. 52 a), hvad der formentlig er et Vidnesbyrd om, at man — og med Rette — har regnet den for betydningsfuld. Siden da har Korsør Sølaugs Eneret til Litseri — saavidt vides — heller ikke været draget i Tvivl.

Ministeriets Skrivelse af ^{31/10} 1903 har følgende Ordlyd:

I det med Amtets Skrivelse af 29. August d. A. tilbagefulgte Andragende har Oldermænden for Korsør Sølaug forespurgt :

- 1) om den under 13. Februar 1784 udfærdigede allerhøjeste Bevilling for de Søfarende i Korsør at oprette og stifte et Liglaug endnu har Gyldighed og i bekræftende Fald
- 2) om Bevillingen omfatter de Virksomheder, der foruden Ligbæring ere knyttede til Lauget, nemlig Literiet i Korsør og Understøttelse af gamle og syge blandt Laugets Interessenter og deres Enker.

I denne Anledning skulde man efter stedfunden Brevveksling med Ministeriet for offentlige Arbejder og med Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet til Efterretning og videre fornøden Bekendtgørelse tjenstlig melde, at begge de rejste Spørgsmaal efter Indenrigsministeriets Forøening maa besvares bekræftende.

Føder den af Andrageren dertil givne Foranledning tilføjes, at der ikke foreligger Ministeriet nogen Oplysning om, at en yderligere Konfirmation end den ovenfor omhandlede er meddelt Lauget i Aaret 1824 eller til noget andet Tidspunkt.

(sign.) *Enevold Sørensen.*

E. Ammentorp,
Fm.

Til Amtmanden over Sorø Amt.

Et Tillæg.

I den foran gengivne Kontrakt (S. 45) tales der om et Vagthus, som Literlauget ansaa for højst fornødent, ja maatte sætte som en Betingelse for at kunne fortsætte med Arbejdet. De saa sig ikke i Stand til ved egne Midler at rejse det, og søgte derfor om et Laan, som lidt efter lidt kunde afdrages. Imidlertid er Indenrigsministeriet af den Anskuelse, at Dragerlauget er ophævet i H. t. Lov af 1/4 1856 og benytter sig derfor — som foran nævnt — af Udtrykket „forhenværende Medlemmer af det nu ophævede Dragerlaug“, til Borgmester Sylow faar belært dem om det urigtige deri. Trods Indenrigsministeriets Stilling slutter Generalpostdirektionen Kontrakt med Sølauget og der gives dets Medlemmer Tilsagn om det ønskede Laan. Men dermed er Sagen ikke sluttet. Jernbanedirektionen fremfører overfor Ministeriet for Monarchiets fælles indre Anliggender Besværing over, at den nævnte Kontrakt er sluttet, uden at Direktionen har været taget med paa Raad og navnlig over, at der er taget Bestemmelse om Anlægget af et Vagthus paa Jernbanens Grund. Vi skal ikke gaa nærmere ind paa den deraf følgende Korrespondance, men nøjes med at meddele, at Indenrigsministeriet føler sig opfordret til at give Generalpostdirektøren, Grev Danneskjold-Samsøe, en „Næse“ ved at udtrykke, „at det ikke kan finde, at Deres Excellence har været

berettiget uden foregaaende Conference med Jernbanedirektionen at slutte den omhandlede Overenskomst," og Ministeren for Monarchiets fælles indre Anliggender, Unsgaard, føler sig kaldet til at tilføje, „at det har maattet være Ministeriet paafaldende, at der under 16. Mai d. A. er blevet afsluttet en Contract med det saakaldte Korsør Sølaug, om at yde dette et Laan af 400 Rdl. af Postvæsenet, efter at Ministeriet i Skrivelse til Deres Excellence af 15. December f. A. havde udtalt, at Spørgsmaalet om Tilstaaelsen af et saadant Laan formentligen var bortfaldet ved Ophøret af Laugets Bestaaen.“

Men her var Ministeren gaaet galt i Byen, og Generalpostdirektøren sender ^{13/1} 1858 som Svar følgende Skrivelse, som vi indsætter her, fordi det forekommer os, at den er et interessant Minde om en Diskussion mellem de høje Herrer om et Punkt, der var af stor Betydning for Sølaug, og den er affattet paa en saare diplomatisk Maade. Vagthuset, der altsaa blev rejst, laa som bekendt der, hvor Arbejdsgivernes Kontor nu ligger og vil huskes i hvert Fald af de ældste blandt Litserne.

Generalpostdirektøren skriver:

Til Efterkommelse af Ministeriets Begjæring i æret Skrivelse af 18. f. M. angaaende Drageriet i Korsør skal jeg ved Tilbagesendelsen af de modtagne Akter gøre mig den Frihed at ytre Følgende.

Det forekommer mig, at der maa herske nogen Misforstaaelse med Hensyn til det Faktiske i denne Sag, og at en saadan maa have bidraget til at Indenrigsministeriet har faaet en mindre fordelagtig Anskuelse af Postvæsenets Fremgangsmaade og som en Følge deraf i en hoslagt Skrivelse af 2. November f. A. udtalt sig om samme paa en misbilligende Maade.

Forsaavidt Indenrigsministeriet nemlig deraf, at Postvæsenet har sluttet Overenskomst med „det saakaldte Korsør Sølaug“, har taget Anledning til at gjentage, at denne Korporation ikke kan anerkendes som enebertiget til Drageriet, saa kunde deri synes at ligge den Antagelse, at Postvæsenet havde kontraheret med et Laug, hvis Existens Indenrigsministeriet ikke anerkender, hvilket unægteligt vilde have været upassende. I saa Henseende skal jeg herved oplyse, at Korsør Sølaug er et Understøttelses- og Begravelses Selskab stiftet ved allernaadigst Bevilling af 13. Feb. 1784, af hvilken en Udskrift hoslagt følger.

Ved senere allerhøjeste Resolutioner er Dragningen for Post- og Færgefartøjerne overdraget til Sølaug. Indenrigsministeriets Resolution om Dragningens Frigivelse hæver altsaa ikke Korsør Sølaug som saadant, og da Lauget ved sin Organisation, sine Medlemmers Person-

lighed, sin Formue og sit solidariske Ansvar frembær den bedste Garanti for Postdrageriets sikre og forsvarlige Udførelse, saa maatte det langt foretrækkes for enhver anden Kontrahent om dette Drageri.

Naar Indenrigsministeriet fremdeles yttre, at Generalpostdirektionen har været uberettiget til uden foregaaende Konference med Jernbanedirektionen at afslutte denne Overenskomst, saa kunde denne Ytring synes mindre vel motiveret efterat man har godtgjort bona fide at have troet sig i Besiddelse af Jernbanedirektionens Samtykke. Men denne Ytring træffer derhos ikke hvad der nu er foretaget af Postvæsenet. Saalænge der var Tale om Oprettelsen eller Omorganisationen af et Dragerlaug i Korsør, var en Forhandling med Jernbanen og Kommunen nødvendig. Havde Postvæsenet fulgt Indenrigsministeriets Anvisning til at søge tilvejebragt et almindeligt Drageri uden Eneret vilde en lignende Forhandling have været fornøden, men dette maatte man ansee for at ligge udenfor Postvæsenets Forpligtelse og Competence efterat Drageriet er frigivet, og man har derfor indskrænket sig til at slutte Overenskomst om sit eget Drageri, om Postdrageriet. Dragningen til andre Skibe end Postdampskibene, Dragningen mellem Jernbanen og Byen er ikke Gjenstand for Overenskomsten. Naar dette tilbørligen fremhæves og naar det derfor bevirker, at Drageriets Frigivelse berettiger enhver privat Mand til at accordere om sin Dragning med hvilken som helst, saa kan jeg ikke antage, at det har været Indenrigsministeriets Mening at ville binde Gyldigheden af Postvæsenets Contrakt om dets Dragning til en fremmed Auctoritet — til Jernbanedirectionens Samtykke.

Hvad det enkelte Punkt i Contrakten — om Vagthuset — angaaer, saa har Jernbanedirectionen tiltroet Postvæsenet den Hensigt at ville tiltage sig Dispositionsret over fremmed Grund og protesteret mod en saadan formodet Hensigt. Dette Punkt er nu afgjort ved min Skrivelse til Jernbanedirektionen af 10. Oct. f. A., i hvilken jeg indirecte fralægger Postvæsenet slige Intentioner og ved Jernbanens Svarskrivelse af 16. samme Maaned, hvorefter Grund til Vagthuset er overladt Sølaugget og Huset er nu opført. Af begge Skrivelser vedlægges Afskrifter. Hermed turde denne Sag for Postvæsenets Vedkommende være tilendebragt; thi jeg skjønner ikke, hvad der skulde være Gjenstand for yderligere Forhandlinger.

Der staar endeligen tilbage at besvare det Spørgsmaal, hvorledes et Laan har kunnet tilsiges Sølaugget uanset Ministeriets ærede Skrivelse af 15. Decbr. 1856.

I denne Henseende skal jeg tillade mig at anføre Følgende. Laan til Dragerlaug er Generalpostdirektøren ikke be- myndiget til at tilstaae, og Correspondance med Mini- steriet var saaledes nødvendig. Da Dragerlauget blev hævet gjorde Sølauget denne Understøttelse fremdeles til en absolut Betingelse for at kontrahere om Postdrag- ningen; men denne Understøttelse havde nu efter min Anskuelse forandret Karakter og maatte betragtes som et almindeligt rentefrit Forskud til en Postkontrahent, og forudsat at denne min Anskuelse er rigtig, vilde det have været uden for de gældende Regler om slige For- skud at gjøre Bevilgelsen til Gjenstand for Korrespondance med Ministeriet. Om jeg mulig maatte have fejlet i denne Anskuelse, maa jeg ganske henstille til Ministeriets gun- stige Bedømmelse.

Endnu et Tillæg.

I den Skildring, der er givet foran (S. 46) om Begivenhederne i Korsør Sølaug 1902, er der enkelte Spørgsmaal, som vi maatte lade staa uløste hen. Hvilken Meningsforskel var der mellem Borg- mester og Sølaug? Var de af Lauget paa Generalforsamlingen 1888 vedtagne Love blevet approberet af Stedets Øvrighed eller ikke?

Paa disse Spørgsmaal har vi nu fundet Svarene og kan ikke lade være med at aftrykke dem her.

Borgmester Nanke skriver ^{18/6} 1902 til Sorø Amt:

. . . Herefter maa jeg formene, at Resolutionen af 1784 endnu er gældende, og at dens Bestemmelser maa være gyldige ogsaa for det nuværende Korsør Sølaug . . . og herom har der formentlig heller aldrig været Tvivl, før enkelte Medlemmer paa Laugets Generalfor- samling i 1899 fremsatte Ønske om Forandringer i Lo- vene i den aabent udtalte Hensigt at kunne dele Laugets Pengeformue, der nu andrager c. 36000 Kr. og hvis Renter tillige med en Del af Litseriets Indtægter benyttes til Understøttelse af Laugets gamle Mænd, Enker og ugifte Døttre.

Nanke.

Til Sorø Amt.

Og paa en Henvendelse fra Korsør Borgmesterkontor til Bir- kedommeren i Frederiksberg Birk, Sylow, svarer han ^{20/8} 1903:

I Anledning af det ærede Kontors behagelige Fore- spørgsel af 15. ds., om jeg som daværende Borgmester i Korsør i 1888 har stadfæstet de af Korsør Sølaug ved-

tagne nye Love og Vedtægter, undlader jeg ikke at meddele, at jeg er sikker paa at have meddelt en saadan Stadfæstelse. Derimod erindrer jeg ikke bestemt i hvilken Form Stadfæstelsen meddeltes. — Udkastet til de nye Love tilstilledes mig til Gennemgang, for at jeg kunde foretage de Ændringer heri, jeg ønskede optagne som Betingelse for min Godkendelse. Med disse Ændringer vedtoges Udkastet paa en paa lovformelig Maade afholdt Generalforsamling, hvor jeg som Borgmester ledede Forhandlingen, og erklærede jeg derefter, at jeg stadfæstede de vedtagne Love. —

Jeg erindrer ikke, om Laugets Oldermænd derefter har tilstillet mig en officiel Skrivelse med Begæring om udtrykkelig skriftlig Stadfæstelse. Jeg antager, at man gik ud fra, at dette var overflødigt. Den Omstændighed, at der intet herom findes i Borgmesterkontorets Journaler, taler herfor. — Jeg tror at erindre, at efterat Lovene vare rentrykte, har jeg paa et Exemplar tegnet en udtrykkelig Godkjendelse, men hvor dette Exemplar er, kan jeg ikke oplyse noget om. I ethvert Tilfælde gik saavel Lauget som jeg ud fra, at Godkendelsen var i Orden og har handlet derefter i en Aarrække. Fra Laugets Side blev der lagt en særlig Vægt paa, at alle Lovændringer skulde godkendes af Borgmesteren, for at ikke en tilfældig Afgørelse paa en Generalforsamling, som mulig mange Laugsbrødre vare forhindrede i at overvære, skulde hæmme den velsignelsesrige Virksomhed, som Lauget ved sine forholdsvis rigelige Midler i saa mange Aar har udøvet.

Sylow.

Til Borgmesterkontoret i Korsør.

Endvidere tilføjer vi et Uddrag af en Erklæring, som den kendte Lavshistoriker, Professor Camillus Nyrop paa Indenrigsministeriets Foranledning har afgivet ¹⁴/₁₀ 1903 og som indeholder saa meget interessant og oplysende vedrørende Korsør Sølavg, at vi finder det saare passende her at give det:

I Besvarelse af det høje Ministeriums Skrivelse af 6te d. M. angaaende Korsør Sølav skal jeg ikke undlade herved at meddele Følgende:

Den i Sagen omspurgte Bevilling af 13. Februar 1784 er fremkommen efter en Ansøgning af 22. Marts 1783*) fra en Del Søfolk i Korsør, der under Henvisning til deres fattige Omstændigheder udtale, at det falder dem

*) altsaa ikke 1784, som nævnt S. 13.

haardt at udrede, hvad det koster at faa en af deres Afdøde i Jorden, og særlig Betalingen til Byens Lighærerlav. De andrager derfor om, at det maatte tillades Byens Søfolk selv at bære deres Døde til Jorden. Ansøgningen anbefaledes varmt af Admiralitetet, der bl. a. henviste til Forordningen af 1. Februar 1770 om Sø-Enroulleringen, der i sin § 46 siger, at der Tid efter anden skal forundes de Søenroullerede forskjellige Friheder og Benaadninger. Herefter blev det ved den nævnte Bevilling, der udfærdigedes af Kancelliet ad mandatum, tilladt, at de Søfarende i Korsør maatte imellem sig indrette et Liglav, saaledes at de Lavsartikler, de maatte oprette, approberes af Stedets Øvrighed.

Spørges der nu, om denne Bevilling endnu har Gyldighed, skjøndt den given i Kong Kristian VII's Navn ikke er bleven konfirmeret af nogen senere Konge, vil Svaret afhænge af, om den maa siges at høre eller ikke høre til de Bevillinger, der efter deres Art skulle konfirmeres ved Regentskifte for at bevare deres Gyldighed.

Efter Kristian VII's Død blev ved Patent af 13. April 1808 alle de af den afdøde Konge underskrevne Bestallings- og Benaadningsbreve indkaldte til kgl. Konfirmation og ved Kancelli-Plakaten af 30. Oktober 1810 de af Kancelliet ad mandatum udfærdigede Expeditioner, som man ønskede indsendte til Konfirmation. Men saa lidt som Bevillingen af 1784 hører til de af Kongen underskrevne Breve, saa lidt hører den under de i Plakaten af 1810 nævnte Bevillingsarter, hvoraf formentlig tør sluttes, at den efter sin Karakter ikke behøvede Konfirmation . . . det forholder sig paa ganske lignende Maade . . . efter Frederik VI's . . . Kristian VIII's . . . og Frederik VII's Død. — Herefter maa da Bevillingen af 13. Februar 1784 for de Søfarende i Korsør til at indrette et Liglav sikkert siges endnu at have Gyldighed.

Denne Bevilling er forøvrigt efter sit Indhold ganske enestaaende. I Modsætning til hele vor Enevældes ellers nok saa kjendte Tendens i modsat Retning holder den sig kun til Sagens helt ydre Side, er væsentlig kun formel. Den slaar kun fast, at det paagjældende Liglav maa bortbære sine Døde uden Hinder af „de andre Borge-res Liglav“ der i Byen, men giver ingensomhelst videre Bestemmelser, Love, Artikler eller Vedtægter for Lavet; den bestemmer f. Ex. Intet om, ved hvilke Indtægter Lavet skal kunne skaffe sig de nødvendige Ligbaarer, Ligskamler, Ligklæde, Ligkapper o. s. v. Bevillingen siger endnu kun, at de Artikler, som Lavets Medlemmer maatte oprette, skulle approberes af Stedets Øvrighed.

Kancelliet synes afgjort ikke at have villet spille Tid paa at ordne de fattige Søfolks Anliggender i en saa ringe Sag, som Bortbærelsen af deres Døde sikkert forekom det at være.

Men just gaaende ud fra de Ansøgendes absolute Fat-tigdom ere de Artikler, de derefter skaffede sig, næsten geniale, og der har aabenbart været Vanskeligheder at overvinde ved at faa dem. Bevillingen er af 13. Februar 1784, Artiklerne først af 18. Marts 1786*). Men de ere aabenbart Ventetiden værd. Ti efter dem kunde en Sømand i Korsør, naar f. Ex. hans Hustru døde, ikke alene faa hende baaren til Jorden uden nogen Udgift — Lavets Medlemmer vare pligtige at bære hende — men han kunde endog faa en Begravelseshjælp af Lavskassen, og det skete derved, at Lavet blev opstillet som overtallig Litser ved alt Litseri i Korsør. Det har været Byens Søfolk, der ydede de Rejsende Hjælp som Litsere, og ved nu stadig at regne deres nye Lav som Del-tager i dette Arbejde (se Artiklernes § 11 a), saaledes at det altid skulde have en Part af Litsernes Fortjeneste, fik dets Kasse en stadig flydende Indtægt. Og Artiklerne gaa endda et Skridt videre. Hver Gang der var over fem Litsere i Arbejde, skulde der efter Artiklernes § 9 endnu udredes en Part af Fortjenesten til de gamle og syge Søfarende.

Liglavet ordnedes altsaa ved sine første Love ikke alene som et Lighbærerlav, men som et Understøttelses- og Litserlav, og dette blev gjort fuldstændig i Overens-stemmelse med Bevillingen, der altsaa som stadig gyl-dig endnu den Dag i Dag maa siges at dække en saadan Ordning, naar kun de paagældende Love for Lavet paa rette Maade er approberede.

.....

Lindevej 7, Kbhvn. V., d. 14. Oktober 1903.

Ærbødigst

Til Indenrigsministeriet!

C. Nyrop.

Gennem de 150 Aar.

Halvandet Hundrede Aar er, naar man ser frem i Tiden, en umaadelig lang Periode, men i et Folks Levetid, som Regel, et stakket Tidsrum. Og alligevel kan der ske — og sker der som oftest — i en saadan Aar-række store Ændringer i Livssyn og Livsvilkaar. Dette

*) Se dog Formodningen foran S. 15.

har ikke mindst været Tilfældet i de sidste 150 Aar. Hvilken overordentlig Forandring har der ikke, som allerede nævnt, fundet Sted uden Undtagelse paa alle Omraader. 1784, det Aar, da Korsør Sølaug blev til, ligger forud for den store Revolution i Frankrig, der dannede Indledningen til en helt ny Samfundsorden, ikke alene der, men de fleste Steder, forud for Napoleonstiden, der gennem lange Tider satte sit Præg paa Forholdene i hele vor Verdensdel, forud for Landboreformerne i vort eget Land, der med Rette kan siges at være det første Skridt henimod den Frihed, som senere gennem Grundloven blev hele Folkets Eje. I en Nations Liv er 150 Aar, som sagt, kun et lille Afsnit, men anderledes stiller det sig, naar Talen er om en Sammenslutning som den, der er Genstand for nærværende Skildring; for en saadan er 150 Aar en lang Tid, ja ovenikøbet en meget lang Tid. Vi ser os ikke i Stand til at afgøre, hvorvidt der findes ældre Samlag af den Art i vort Land og i saa Tilfælde hvilke og hvormange, men af alle de Foreninger og Sammenslutninger, der har gensidig Støtte som sit Formaal, er Korsør Sølaug utvivlsomt en af de ældste. Kun faa har hidtil opnaaet en saadan Alder, og mange vil aldrig naa den. Derfor er der dobbelt Grund til at standse et Øjeblik og se tilbage paa den Tid, der svandt.

Men hvorledes kan man opnaa gennem en Skildring paa nogle enkelte Sider at give et Indtryk ikke blot af de større og mindre Begivenheder og Tildragelser, der har fundet Sted indenfor en saadan Forenings Rammer, men ogsaa af de Maal, der er sat, de Sejre, der er vundet, og de Nederlag, der er lidt, af den Samhørighedens Aand, der oftest har været raadende blandt Medlemmerne, men dog til Tider afbrudt af Meningsforskelligheder, der baade mundtlig og skriftlig har kunnet give sig kraftige Udtryk. Egentlig talt kan kun den, der gennem Aaringer har levet i og hørt til Sølaug og derigennem er bleven fortrolig med den Aand, der raader, de Ønsker, der næres, og de Kampe, der føres, give en saadan Skildring af denne Forenings Historie gennem Tiderne, som kan vente at vinde alles — eller dog de

flestes — Bifald, og det kunde synes dristigt af en, der staar helt udenfor og aldrig har haft Lejlighed til at være med, at prøve at tegne et saadant Billede, men Forsøget skal gøres, og det er da vort Haab, at det i nogen Grad maa lykkes.

Det var en sund Tanke, der laa til Grund ved Dannelsen af Korsør Liglaug, den Tanke, der engang — under helt andre Forhold — har faaet sit Udtryk gennem de Linjer, at

hvor én maa vige og hvor to kør' fast,
der gaar det fremad, staar man Last og Brast,
og derfor sluttede ogsaa de fleste af Korsør Søfarende og Skippere sig straks dertil.

Som Laugsartiklernes 1ste Paragraf angiver, skal Liglauget, som det dengang hed, have en Oldermænd, der skal være den ledende, men ved sin Side skal han have to af Interessenterne som Bisiddere, og desuden skal Stedets Borgmester ogsaa optræde som Bisidder, saaledes kaldtes det i hvert Fald oprindeligt. Vi har hørt, at den, der formentlig tog Initiativet til Dannelsen af Liglauget og derfor blev dets første Oldermænd, var Mads Gundersen. Men kun faa Aar fik han Lov til at lede det, da han afgik ved Døden i Begyndelsen af 1787.

Tilsyneladende staar der ikke i Laugsartiklerne noget om, hvem der ved en Oldermænds Død skulde vælges til hans Eftermand, og der var altsaa ikke taget nogen Bestemmelse om, at det altid skulde være den ældste indenfor Lauget. Ikke desto mindre holdt Misnøje og Utilfredshed straks sit Indtog i Interessenternes Kreds, da Laugets første Oldermænd afgik ved Døden. Man valgte til hans Eftermand Hans Egholm, men snart efter indgik der til Laugets Bisidder, Borgmester Rested, en Klage fra Skipper Anders Michelsen over, at han ikke som ældste Skipper havde faaet overdraget Liglaugets Kasse, Bøger og Inventarium, men han ventede nu, at han kunde antages i den afgangne Mads Gundersens Sted. Hertil svarede Generalforsamlingen, der holdtes ²/₁ 1788, at Skipper Anders Michelsen ikke var den, ældste, men derimod Christen Kruse, saa at, selvom Oldermændstjenesten ved Lauget skulde gaa fra den æld-

ste til den yngste, kunde den nu ikke tilfalde Skipper Anders Michelsen. Det lovlige Søligning har iøvrigt efter deres vedtagne Laugsartikler forbeholdt sig ved indfaldende Forandringer ved de fleste Stemmer saavel at udvælge Oldemand, som at forandre og nøjere bestemme hvad Mangler der maatte opdages, til Laugets Bedste og Fordel, til hvilken Ende de ikke alene enstemmig samtlige har udvalgt for de følgende 3de Aar til Laugets Oldemand Skipper Hans Egholm og, naar disse er forløbne, da enten paany at vælge ham eller en anden, som Lauget kan finde sig tjent med.

Til Artiklernes nøjere Bestemmelse vedtog man ved samme Lejlighed følgende Punkter, hvad der i og for sig var ret naturligt, naar man husker paa, at Borgmesteren nogle Maaneder i Forvejen, ^{29/8} 1787 (se S. 27), havde tilsagt Liglaugets Medlemmer Eneret paa Litsenarbejdet.

1. At naar nogen gaaer at fordre Litzen Penge da ikke at begjære over den fastsatte Taxt, ey heller maae nogen tage mod Litzen Penge uden i Overvær af en eller to Mand, alt under Mulkt af 2 Mk.; og skulde nogen imod Formodning fordølge nogen af Litzen Pengene eller det, som skal lægges i Bøssen, bøder han første Gang 2 Mk., anden Gang dobbelt og tredje Gang udslettes af Lauget. —
2. De her i Huuset [ø: hos Skipper Hans Egholm] befindende 2de Laugets Bøsser bliver bestandig her og for det første saa længe denne Gaard beboes af Skipper Hans Egholm, enten han er Oldemand eller ikke.
3. Enhver som ikke ved Litzningen er nærværende eller har sendt nogen Mand for sig, der kunde modtage og oppebære hans da tilkommende, maae ikke siden, ved en anden Litznings Deeling, fordre nogen Betaling for den foregaaende Litzning, Bøssen til Skade, men hver tage Skade for Hjemgjæld. —
4. At om, som Gud forbyde, nogen af Interessenterne ved Litzningen skulde komme til nogen betydelig Skade enten ved Benbrud eller ved anden, saa han derved maatte holde Sengen og bruge Chirurgi, saa tillades ham derom at gøre skriftlig Forestilling til

Laugets Oldermænd og Bisidder, som efter de forefundne Omstændigheder og Cassens Tilstand maa bestemme denne en liden Hjælp og Tilskud.

5. Hvert 3^{die} Aar holder Lauget Generalforsamling, hvor de da forbeholder sig med fleste Stemmer at forandre eller tilsætte udi de nu og foran anførte Artikler, hvad de kunde finde fornøden til det lovlige Laugs bedste og bestandige Vedligeholdelse.

Vi vil paa dette Sted indskyde nogle faa Ord om et Par Tildragelser, der hører Laugets første Tid til.

Af det foregaaende maa man slutte, at Anders Michelsen i hvert Fald har hørt til de ældre indenfor Lauget, og det er maaske ogsaa Grunden til, at han, da han engang i Sommeren 1788 blev tilsagt af Løberen at møde til Litsning ved den militære Transport, ikke gav Møde. I den Anledning paastod Oldermændene og de af Lauget, der var tilstede ved Generalforsamlingen ^{10/1} 1789, ham mulkteret. Bisidderen, Borgmester Rested, fremkaldte Løberen, Gunder Kruse, som forklarede, at han den 9de og 14de September forrige Aar havde været i Anders Michelsens Hus og sagt til ham, at han ifølge de Artikler, som han selv var gaaet ind paa og havde været med til at underskrive, maatte møde til Litsning, hvortil han første Gang svarede Nej og anden Gang, da Løberen foreviste Borgmesterens Ordre, sagde, at han vilde betale til Bøssen, hvad ham tilkom, men han vilde ikke møde, og Løberen tilbød endog at aflægge Ed paa Sandheden af, hvad han havde sagt. Det er altsaa tydeligt, at Skipper Anders Michelsen ikke alene har forglemt, hvad han har indgaaet ved de underskrevne Laugsartikler, men han har endogsaa vist sig overhørig imod Øvrighedens Ordre. Følgelig maa han betale Mulkt, som denne første Gang sættes til 4 Mark, „alt til Rettelse og bedre Efterlevelse for Eftertiden“. Oldermændene skal give Fattigforstanderen, Sr. Rasmus Bang Meddelelse derom, for at denne kan afkræve Anders Michelsen Beløbet og føre det til Indtægt for Fattiggassen.

En anden Tildragelse kan maaske her indføres, ikke

fordi den egentlig har nogen særlig Interesse, men fordi den ogsaa er et Vidnesbyrd om, at det til Tider har været forbundet med noget Besvær at holde de urolige Gemytter i Ave, men ogsaa vidner om, at man straks tog fat for at holde Orden i Geledderne. En Dag — det var i Juli 1798 — er en af Laugsbrødrene inde paa Apoteket og i Overværelse af forskellige af Byens Borgere udlader han sig med uhøflige Ord om Oldermænden og siger, at han vilde slettes af Lauget. Straks om Eftermiddagen sammenkaldes Laugsbrødrene med Bisidderen, og der gik Bud til den paagældende obster-natsige Litsenbroder ved Laugets Løber og tvende Skibsmænd, at han skulde give Møde; de vendte imidlertid tilbage med det Svar, at han ikke var hjemme, men hans Kone havde sagt, at han to-tre Gange i Dagens Løb havde paastaaet, at han vilde udslettes af Lauget. Man ønskede nu, at Brødrene skulde udtale sig om, hvad de mente, og de vedtog enstemmig, at da han baade forhen og idag havde brugt fornærmelige Ord om Lauget og havde paastaaet, at han vilde slettes, skulde han udgaa af Lauget, og hvis han nogensinde mere attraaede at komme ind paa ny, skulde han i Protokollen forbinde sig til hverken i Ord eller Gærninger, hverken i hans eget Hus eller udenfor at fornærme Lauget og desuden betale den efter Laugets Love forfaldne Mulkt og Bisidderen for hans Møde 4 Rd. Bisidderen bifaldt det vedtagne og stadfæstede alt til Efterlevelse, da det gælder om at sikre „god Ordens Vedligeholdelse i Lauget, uden hvilken det ikke kan bestaa“. — Forøvrigt kan vi meddele, at da der var gaaet henved $1\frac{1}{2}$ Aar, indtraadte han paany (²⁵/₁ 1800).

Og en Ting til fra et af de følgende Aar:

Naar man tager i Betragtning, at der som Regel kun holdtes en Laugsforsamling om Aaret og da altid i Januar Maaned, staar det som et Vidnesbyrd om den fædrelandske Aand, som besjælede Sølaugets Medlemmer, naar der ²²/₃ 1801 — en halv Snes Dage før Slaget paa Københavns Red d. 2^{den} April — i Forhandlingsprotokollen staar de kortfattede, men talende Ord: Lauget var forsamlet og samtlige vedtog, at alt, som henhører til

Defentions Istandsættelse saavidt Sølauget angaar be-
koster af Kassen for fælles Regning.

H. L. Bagge, Jacob Jacobsen, Niels Knudsen, Niels Sommer.

Til at efterse Bøgerne og Kassen bestemmes 3 Skip-
pere og 3 Matroser, som efter Oldermændens Tilsigelse
har at give Møde, og disse skal i Overværelse af Borg-
mesteren og Oldermænden være med til at overlægge,
hvad der kan være tjenligt for Lauget.

De ældste Regnskabsbøger er desværre tilintetgjort
— i hvert Fald har det ikke været muligt at finde dem
— men af de sparsomme Optegnelser, der findes i For-
handlingsprotokollen, fremgaar det, at Laugets Midler
steg for hvert Aar, selvom det i Begyndelsen gik ret
langsomt. Men man maa ogsaa huske paa, at der be-
gyndtes paa bar Bund.

Ved den første Generalforsamling ⁵/₁ 1787 opføres
der som Beholdning 87 Rd. 1 Mk. 5 Sk., medens Udgif-
terne har beløbet sig til 29 Rd. 1 Mk. 5 Sk. Ved de føl-
gende Generalforsamlinger — og vi indskrænker os her
til de første 10 Aar, idet vi forøvrigt henviser til den
fyldigere Redegørelse bag i Bogen — stiller Tallene sig
saaledes. Hvert Aar deles Laugets Beholdning i de to
Poster: Udlaan og Kontant.

General- forsamling	for Aaret	Udlaan			Kontant			Ialt		
		Rdl.	Mk.	Sk.	Rdl.	Mk.	Sk.	Rdl.	Mk.	Sk.
² / ₂ 1788	1787	29	0	0	95	0	5	124	0	5
¹⁰ / ₁ 1789	1788	27	0	0	164	0	5	191	0	5
¹⁷ / ₁ 1790	1789	33	0	0	100	3	12	133	3	12
⁸ / ₁ 1791	1790	173	4	0	78	0	0	251	4	0
⁶ / ₁ 1792	1791	152	0	0	132	4	7	284	4	7*)
⁹ / ₁ 1795	1794	309	0	0	152	0	9	461	0	9
¹² / ₁ 1796	1795	316	0	0	219	2	2	535	2	2
¹⁰ / ₁ 1797	1796	477	0	0	67	3	0	544	3	0
¹⁷ / ₁ 1798	1797	444	0	0	173	2	3	617	2	3
¹⁵ / ₁ 1799	1798	494	0	0	250	1	2	744	1	2

*) For Aarene 1792 og 1793 er Beløbene opgjort paa en noget an-
den Maade, hvorfor de udelades her.

Paa sin Vis kunde der være Grund til at behandle Laugets Love i et særligt Kapitel, men dels har man flere Gange i det foregaaende været inde paa Omtale af de Bestemmelser, der gjaldt for Lauget, lige fra de ældste Laugsartikler og ned gennem Tiderne og dels er der saa ofte taget nye eller ændrede Bestemmelser, saa det sikkert vilde falde noget trættende at gennemgaa dem enkeltvis. Naar man mindes, at det oprindeligt var et Liglaug, en Begravelseskasse, der senere tog Hjælp og Understøttelse til gamle, syge og Enker op og fik en nogenlunde fast Indtægt gennem Litsriet, er der jo ikke noget underligt i, at Lovene Tid efter anden trængte til Forandringer og Tilføjelser, og det er da ogsaa i rigelig Maal blevet dem til Del.

Først og fremmest gjaldt det naturligvis om, at der ikke for Lauget og dets Medlemmer gik noget glip af den Indtægt, som Litsriet kunde bringe, og paa den anden Side gjaldt det ogsaa om, at der herskede Orden, saa ikke den enkelte søgte at tilvinde sig mere, end der med Rette tilkom ham, at de, som skulde tage fat ved Arbejdet, var tilstede, naar det skulde tage sin Begyndelse, og ikke andre, der kom bagefter, uberettiget sneg sig ind og gjorde Krav om Lod og Del i, hvad der blev fortjent. Allerede $\frac{6}{1}$ 1794 vedtoges det, at saasnart der er begyndt paa Litsningen enten for ind- eller udgaaende, maa ingen af Lauget, der ikke af Førstningen var nærværende, enten befatte sig med Litsning eller derfor have nogen Betaling. Imidlertid har man sikkert oplevet mere end én Gang, hvad vi da ogsaa har hørt om i det foregaaende, at en eller anden trods Tilsigelse undlod at møde. Derfor bestemte man $\frac{15}{2}$ 1808, at naar nogen af Laugets Løber bliver tilsagt at møde for at litse, og han er her tilstede [d: er hjemme, ikke paa Farten] i sund og frisk Stand, være sig enten for private eller for Kongens Gods, og han ikke møder eller lader møde for sig, da betaler han for første Gang en Rigsdaler, for 2den Gang 2 Rdl. og for 3die Gang 5 Rdl., hvilke Mulcter paa samme Maade kan inddrives som Kongelige Skatter og tilfalder Laugets Kasse og skal fornemmelig anvendes til at hjælpe fattige og syge Brødre. Og det hedder vi-

dere, at de af Brødrene, som ere vante til daglig at litse og derved fortjene Penge, ere først og fornemmelig forbundne til at møde ved alt Litseri, ligesom Løberen først har at tilsige dem. Disse sidst nævnte Bestemmelser fra $15/2$ 1808 fremtræder med særlig Myndighed, hvad man faar Indtrykket af dels ved at der er tilføjet, at „enhver som ikke vil underskrive de antagne Vedtægter inden denne Maanedes Udgang, anses som udgangen af Lauget og kan ikke vente at nyde nogen Fordele deraf“ og dels ved, at tilsyneladende alle Laugets Medlemmer med den daværende Oldermænd Christian Lundager i Spidsen har skrevet under i Forhandlingsprotokollen, hvor Bestemmelserne staar indført.

Der findes opbevaret fra den nærmest følgende Tid i hvert Fald to Instruxer, der giver Besked om det, hvorefter Litsenbrødrene har at rette sig. Den første er dateret 12. Novbr. 1811 og undertegnet af Oldermænd Chr. P. Kruse. Heri hedder det bl. a., at Litsenbrødrene er forpligtede til at litse saavel Nat som Dag, uanset om det er Færgeskippere, Rejsende eller andre, som kræver deres Hjælp, om det er tomt Fartøj eller Pakkeposten; svarer de Nej, naar de bliver tilsagt, eller paa en anden Maade sniger sig bort fra Litseriet, paa en lumsk Maade, skal de betale 5 Rdl. første Gang og siden fremdeles dobbelt, og der føjes til, at Angiveren skal nyde det halve, og naar der er to Mand, som bevidner det, har Synderen tabt sin Ret. Der tages Bestemmelse om Delingen af Litsenpengene, at den skal foregaa hos Søren Payngk, og skulde det indfalde ved Natten, at de ikke kan komme derind, da skal der deles den næste Morgen, „at den syge Mand kan faa sin Anpart . . . og Bøssen . . . sin Part, naar der er 6 Mand ved Litseriet. Hvo, som forser sig derimod, betaler 3 Rdl.“ Saa tages der Bestemmelse om, at hvo som oppebærer Litsenpenge af nogen Rejsende . . . og ikke anmelder det for de øvrige Litsenbrødre anses for en Tyv, og hans Navn skal indføres i Laugsprotokollen.*) Blicher han overbevist af

---

*) Det er dog tilsyneladende ikke kommet saa vidt med nogen almindelig Litser.

2 Medlemmer, skal han udgaa af Lauget og tabe alle sine Rettigheder. Der maa ingen Svigagtighed finde Sted; naar tvende Fartøjer enten ankommer eller bortgaar og Tøj nedbæres, da maa ingen dele for sig selv, men alle Pengene for Litseriet maa samles, og skulde nogle komme bagefter med Kofferter eller deslige Bæretøj, maa de ikke selv dele det imellem sig, men det skal tilfalde Litseriet, saa de kan faa, hvad der med Rette tilkommer dem, enten det er lidt eller meget.

11 Aar senere støder vi paa en ny Instrux, dateret 22. Juli 1822, der indeholder nogle Bestemmelser, som er ret karakteristiske. Saaledes siger den 1ste Post, at ved Børtens Begyndelse, som er Kl. 6 om Sommeren og om Vinteren Kl. 7 om Morgenen, er det fornemmelig Dragernes Pligt, naar de vil deltage i Litseriet, at være tilstede ved Postgaarden,*) naar Børtflaget hejses, da de, som ikke er tilstede, naar et enkelt Stykke nedbæres, nyder ingen Andel i det Litseri, hvad enten det bliver kørt eller baaret ned til Broen [o: Skibsbroen], dog med den Undtagelse, at ingen maa udgaa med Tøjet uden af den Dør til Gaden, at alle kan se det; ej heller maa nogen løbe med samme for at undgaa de andres Opmærksomhed, som er tilstede. Senere hedder det i Post 2: Naar Vognen eller Tøjet er passeret Postgaarden fra Strandsiden, kan ingen, som kommer efter, faa Part i det Litseri. Og i Post 5: Naar et Fartøj ankommer fra Nyborg, hvad enten det er Børt eller Fragt eller ledig [o: tomt Skib], maa Dragerne, de, som vil deltage i Litsningen, være tilstede paa Broen, da de Dragere, som ere til Stede, naar Linen er kommen i Land, er eneberettiget at litse med det Fartøj, de andre, som kommer efter, faar ingen Del i det Litseri, hvad enten det er Nat eller Dag. Men hvis der ikke er nogen Drager tilstede ved Jagtens Ankomst om Natten, og Skipperen gaar op for at purre Folk, da er de, som saaledes af Skipperen er kaldte, først berettigede, naar de straks gaar efter Skipperens Ordre. Skulde der være kommen no-

---

*) der, hvad de fleste Folk i Korsør ved, laa ved Indgangen til Slottensgade, paa den nordlige Side.

gen paa Broen, mens Skipperen er oppe om disse, da er de ligesaa berettigede som disse. Den næste Post handler om Svigagtighed, og endelig staar der i Post 7: Ingen Uorden paa Broerne eller Postgaarden maa i nogen Henseende finde Sted under Litsningen saa som Skælsord, Klammeri, Stenkastning, Tobaksrygning eller slet Opførsel imod nogen Rejsende, hvad enten han er simpel eller fornem Mand.

Selvfølgelig gjaldt det ikke blot for den enkelte Litsenbroder at tjene det mest mulige eller dog, hvad der med Rette tilkom ham, men ogsaa Kassen skulde have sin Andel, og hvorledes den blev fordelagtigst for Lauget som saadant, var det ikke helt nemt at blive klar over. $\frac{3}{2}$ 1819 bestemmes det, at Bøssen skal litse for 3 Mand, medens det aarlige Bidrag bortfalder, men Aaret efter ($\frac{7}{3}$ 1820) indfører man det aarlige Bidrag paany og vedtager, at Bøssen skal litse for 2 Mand. Senere maa det paany være bleven ændret (vi har ikke fundet noget derom), for $\frac{9}{1}$ 1826 vedtoges det, at Kassen paany skal litse for 2 Mand i Stedet for, som hidtil, 1 Mand.

Saa finder der ogsaa jævnlig Ændringer Sted med Hensyn til Indskudet; det var 1803 for unge, der ikke hører til Lauget, 5 Rdl.; $\frac{26}{1}$ 1815 sættes Indskudet til 40 Rdl. N. V. og mulig har der ogsaa senere fundet Forandringer Sted paa dette Punkt. $\frac{13}{1}$ 1843 vedtages, at Indtrædelsespenge for unge i Lauget skal være 5 Rdl., medens ikke i Lauget fødte kan optages mod 15 Rdl. i Indtrædelsespenge. $\frac{11}{1}$ 1849 bestemmer man, at Indtrædelsespenge for unge ganske bortfalder. Ogsaa det aarlige Bidrag undergaar Forandringer: $\frac{26}{1}$ 1815 forhøjes det for Skipperer til 2 Rdl., for Matroser til 1 Rdl.; det maa derefter være gaaet ned, for $\frac{29}{1}$ 1857 forhøjes det til 1 Rdl. Der tages $\frac{16}{1}$ 1828 Bestemmelse om, at den sidste Termin for Indbetaling af det aarlige Bidrag er 6 Uger efter Aarets Udgang, $\frac{13}{1}$ 1843 vedtages det, at Restancer skal forrentes, $\frac{27}{1}$ 1851 at de, der staar i Restance med mere end 15 Rdl., slettes af Lauget, og dette holdes der strængt over. $\frac{26}{3}$ 1861 nægter man saaledes at genoptage et Medlem, der havde en Restance paa

over 15 Rdl., og mange Eksempler af samme Art kunde nævnes.

Da Medlemstallet 1817 ansaas for at være tilstrækkelig stort, vedtog man $\frac{3}{2}$ 1817, at ingen kunde optages i Lauget uden Byfogdens Billigelse, og samtidig bestemte man, at det unge Mandskab, som ikke søger at komme i Farten, faar i Sommermaanederne kun begrænset Adgang til Litseri.*)

Om Ændringer i Størrelsen af Begravelseshjælp og Understøttelserne henvises til det følgende.

Man vil antagelig af det her nævnte indse, at der har været foretaget stadige Forandringer i Laugets Love og Bestemmelser, og det er derfor i fuld Overensstemmelse med Sandheden, naar man i 1888 begynder et Udkast til Love for Korsør Sølaug med følgende Redegørelse og Motivering for det paatænkte Skridt:

Da Sølaugets Love og Vedtægter i de over 100 Aar, Lauget har bestaaet, stadig er undergaaet Forandringer

) I Forbindelse med nævnte Bestemmelse vil vi gøre opmærksom paa to Udtalelser, vi er stødt paa:

I en Skrivelse, som Nyborg Magistrat $\frac{17}{5}$ 1733 sender til Stiftsbefalingsmanden for Fyens Stift, Geheimeraad Christian Sehested, hedder det bl. a.: . . . thi det haver været her Maner, at alle Skibsfolk, naar de er hjemme, bruger og lægger sig paa den Haandtering, som forvolder de Rejsende større Bekostning end ellers, og de Skibsfolk, der ved saadan Væsen fra Ungdommen af opfodes, negligerer den rette Søfart og bliver sjælden duelige Sømænd, hvorover Indbyggerne tit bliver forlegne og maa tage Baadsmænd andensteds fra. — Som Forholdene var i Nyborg, har de sikkert ogsaa været i Korsør.

Og hundrede Aar senere ($\frac{12}{12}$ 1832) skriver Amtmand Stemann til Borgmester Bentsen: Efter hvad jeg har haft Lejlighed til at erfare, er jeg af den Formening, at det nugjeldende Drager- og Litsenbroderlaugs Reglement for Korsør burde undergaa nogen Forandring hvorved det kunde undgaaes at ikke unge stærke Sømænd, stolende paa den Fortjeneste de ved at deltage i Litsriet kunne erholde, ubesindigen indlade sig i Ægteskab, forinden de have Udsigt til ved deres Fortjeneste som Matros at kunde ernære en Familie og derefter gaa ud af Farten, og førende et temmelig ørkesløst Liv, dele den Fortjeneste med de Sømænd, der enten paa Grund af Alder eller svækket Sundhed ikke længere kan fare, og hvem Fortjenesten ved Litsriet synes nærmest at burde tilfalde.

og Tillæg, der til stort Savn maa søges i Laugets Protocoler efter de forskellige Tider, de ere forhandlede, saa har Bestyrelsen tilvejebragt efterstaaende Udkast til Love . . .

Disse blev vedtaget dog med visse Ændringer, men senere har man følt sig opfordret til at foretage nye Forandringer og give Lovene den Form, som de fik paa en $\frac{6}{3}$ 1926 afholdt Generalforsamling, og endelig er de nugældende Love, der paa forskellige Punkter rummer ret betydningsfulde Ændringer, blevet vedtaget ogsaa paa en ekstraordinær Generalforsamling $\frac{12}{3}$ 1929.

Som allerede nævnt, gik Liglaugets Formaal fornemmelig ud paa at bære Ligene til Graven og yde Begravelseshjælp til Medlemmerne og deres Efterladte, men kort efter Laugets Stiftelse, saa det sig dog i Stand til at skænke til Kirken en Fregat, som man ønskede ophængt der og taget i Brug ved Interessenternes Begravelser og andre Højtideligheder, idet der tændtes Lys paa den, hvad der bidrog til at øge Feststemningen i Kirken. $\frac{22}{11}$ 1789 sendte Borgmester Rested og Raadmand Braadt som Kirkens Direktører Skipper Hans Egholm, Oldermænd for Sølauget her i Korsør, en Skrivelse, hvori de erklærer ikke at have noget imod, „at det forfærdigede og af de Søfarendes Laug bekostede Fregat-skib, som de selv erbyder sig at holde ved Lige med Lysning etc., til Kirkens Prydelse bliver indtaget og i samme ophængt.“ I en lang Række af Aar, lige til 1866*), var det Skik, at der tændtes Lys paa Skibet Jul og Nytaar, hvad Lauget iværksatte og betalte; vi kan saaledes i Regnskaberne én Gang om Aaret støde paa en Post som: Lys til Skibet Jul og Nytaar . . . 2 Rdl.; ogsaa ved andre Lejligheder sørgede Lauget for, at Skibet blev „illumineret“, hvad der sikkert kunde nævnes en Række af Eksempler paa, hvis de gamle Regnskabsbøger var bevarede. Fra en noget senere Tid finder vi $\frac{11}{5}$ 1852: Lys til Skibet i Kirken i Anledning af Justitsraad Paludans Guldbryllup og $\frac{10}{4}$ 1858: Lys til Skibet

---

*) den sidste Gang, en saadan Post optræder i Regnskabet, er tilsyneladende $\frac{31}{12}$ 1866.

i Kirken ved Takkegudstjenesten [rimeligvis i Anledning af Koleraens Ophør]. Det fremgaar, at hver enkelt Interessent, der vilde gøre Brug af Skibet, selv maatte afholde Udgifterne ved „Illuminationen“, da det $\frac{7}{1}$ 1804 vedtages, „at de, som er i Lauget, naar de vil have Lys at brænde paa Skibet i Kirken ved en eller anden Højtidelighed, derfor betaler 2 Mk. mere end forhen og altsaa 1 Rdl., og de, der ere udenfor Lauget, hver 10 Mk. i Betragtning af den forhøjede Pris paa Vokslys“; heraf kan man altsaa se, at ogsaa andre har kunnet gøre Brug af Skibet. Som bekendt, har man nu forlængst ophørt med at benytte Skibet paa den Maade, ligesom man har fastsat, at det ikke, som tidligere, maa tages ned og føres ud af Kirken for at bæres i Spidsen for Processioner ved visse højtidelige Lejligheder.

For at Begravelsen kunde forme sig saa smukt og højtideligt som muligt, havde Liglauget straks anskaffet Ligklæde, Kapper, Kjortler og Flor til dem, der skulde bære, ligesom man lod Laugets Fane vaje over Kisten. Men alt dette kunde godt være i Orden, og saa kunde det alligevel til Tider volde Vanskeligheder at skaffe de nødvendige Ligbærere til Veje. Man undskyldte sig eller blev ganske simpelt borte trods Tilsigelsen. Hvor hyppigt det har gaaet for sig, kan vi ikke sige, men $\frac{9}{1}$ 1826 vedtages det, at da der ofte indtræffer Uorden ved Ligbæren, skal enhver, som er tilsagt til at bære, enten personlig give Møde eller selv besørge, at en anden møder i hans Sted, idet han i modsat Tilfælde vil ifalde en Mulkt, der første Gang, han forsømmer, sættes til 1 Rdl., mens den i Gentagelsestilfælde hver Gang øges med 1 Rdl. At der gjordes Alvor af det, kan man se af, at en Matros $\frac{16}{2}$ 1830 idømtes en Mulkt paa dette Beløb, da han, skønt tilsagt, ikke havde givet Møde, idet han mente, at det kunde tjene som Undskyldningsgrund, at han havde været med ved de 3 sidste Ligs Bortbærelse. Dette tog man imidlertid ikke for gode Varer, da det vidstes, at han var den eneste Matros, der var hjemme, og det først var Matrosernes Pligt at bære.

Man maa gaa ud fra, at Korsør Liglaug oprindeligt — og vist gennem lange Tider — har indskrænket sig

til at bære Medlemmerne og deres Paarørende til Graven, det saa meget desto mere, som der i Korsør fandtes det saakaldte borgerlige Ligbærerlaug, der, — paa enkelte Undtagelser nær — bestod af Byens Mænd mellem 20 og 60, som alle havde Pligt til at bære Lig til Jorden.*) Det var en human Institution, som sikrede hver enkelt Beboer, selv den fattigste, at blive ført anstændig til Graven. Men mulig har dette Laug ogsaa haft sine Vanskeligheder, i hvert Fald vedtog Korsør Liglaug ²²/₁ 1846, at det ikke vil vægre sig ved, efter Opfordring, at bortbære Lig af Personer udenfor Lauget, naar der for hvert Lig betaales 10 Rdl., som deles saaledes, at 5 Rdl. uddeles mellem Bærerne og den anden Halvdel tilfalder Sølaugskassen. Hvorledes det har været fra Begyndelsen af, ved vi ikke, men det synes, som om de Litsenbrødre, der var tilsagt til at bære Lig, maatte give Afkald paa deres Fortjeneste i den Tid, de var beskæftigede med Ligbæringen, og det er jo ikke til at undres over, at man har været utilfreds dermed. Derfor vedtoges det ¹³/₁ 1843, at ogsaa de, der maatte forlade deres Arbejde for at bære en af deres Arbejdsfæller til Graven, skulde nyde deres Andel af Litsenpengene. Efterhaanden har man imidlertid følt sig mindre og mindre tilbøjelig til at vise denne Pietetshandling overfor sine afdøde Værkfæller, og ²⁹/₁ 1857 besluttede man, at Ligbæringen blev en personlig Byrde mellem Laugets Medlemmer, hvorved vel altsaa forstaaes, at hver enkelt

---

*) Saaledes bliver der almindelig sagt, men om det oprindelig var ordnet paa den Maade, er dog vist et Spørgsmaal. Vi har under vort Arbejde med Korsør Sølaugs Historie blandt de Dokumenter, hvorpaa Skildringen er opbygget, fundet et ¹⁵/₇ 1808 dateret Aktstykke: Artikler for det i Korsør Kiøbstæd etablerede Liig Laug, hvis § 1 bl. a. indeholder: „Lauget skal bestaa af 12 Ligbærere, hvilke beskikkes af Magistraten, og skulle flere end disse ved een eller anden Lejlighed forlanges, maae Lauget selv skaffe dem.“ Og at det er det borgerlige Ligbærerlaug, det drejer sig om, synes at fremgaa af § 3, hvori der staar: „Lauget skal ene og alene være berettiget til at bortbære alle Lig i Korsør, hvad enten de henhøre til Borgerskabet eller andre Byens Indvaanere :/: De Militaire og Sølauget alene undtagne :/: —

kan paatage sig dette Hverv, om han vil, idet der føjes til, at enhver kan befri sig derfor ved at betale 3 Mark. Og endelig er man naaet saa vidt, at det ¹⁰/₂ 1877 vedtages, at Ligklæderne skal afskaffes, de gamle Klæder skal sælges og, hvad der kommer ind derved, skal fordeles mellem syge og svagelige.*) Dette gælder dog aabenbart blot den hidtidige Ordning med, at der udleveres Klæder til Ligbærerne, idet man sikkert overlod til den enkelte at bære sine egne Klæder. ¹⁵/₁₂ 1884 vedtages det, at, da det bliver mere almindeligt, at Lig udbæres til Kapellet og begravet derfra, bruges der til Udbæringen 12 Mand, og at dette regnes for 1 Ligbæring, samt at der fra Kapellet til Graven bruges 9 Mand. ¹⁴/₄ 1885 blev det bestemt, at Oldermændene og Bedemanden var fritaget for Ligbæring. I vore Dage er det helt opgivet, idet man lader de af Kommunen ansatte Ligbærere udføre Hvervet.

I Forbindelse med at bære de døde til Graven staar Begraveshjælpen, som ydedes de efterladte, og ligesom det paa anden Maade kan vises, at Korsør Sølaug, økonomisk set, gik frem Aar for Aar, saaledes forekommer det os, at de Ændringer og Forhøjelser, som i Aarenes Løb vedtoges med Hensyn til Begraveshjælpen, ogsaa er et Vidnesbyrd om Sølaugets stadig forbedrede Status. Oprindelig ydedes der, naar det var en voksen, der var afgaaet ved Døden, 5 Rdl., naar det derimod var et Barn, 3 Rdl., men allerede ¹⁷/₁ 1790 vedtog man, at der i det første Tilfælde skulde betales 8 Rdl., og Borgmesteren, som tilsyneladende i dette og meget andet skulde give sin Billigelse, havde ikke noget derimod, da det, som det hedder, alt er til Fordel for dem selv og Hjælp for de mange Fattige iblandt dem. Aaret efter, ⁸/₁ 1791, bliver man enige om, „efterdi Kassen kan taale en større aarlig Udgift“, at der (som man udtrykker sig) til et gammelt Ligs Begravelse udbetales 10 Rdl., til et Barns 4 Rdl. Denne Takst synes at have holdt sig til ²⁵/₁ 1800, da man bestemmer, at Begraveshjælpen

*) Der indkom derved 53 Kr. 83 Øre.

til et Barn under 4 Aar fastsættes til 3 Rdl., medens der ydes, naar det gælder et Barn over 4 Aar lige til dets Konfirmation, 6 Rdl.

Hvad det egentlig er, der har medført de stadige Ændringer af Begravelseshjælpen, om det har været, som man i vore Dage siger, Konjunkturerne eller Ligkassens Status, er maaske ikke saa nemt at afgøre, men allerede 2 Aar efter vedtog man, at Begravelseshjælpen for et stort Lig forhøjes med 5 Rdl. til 15 Rdl. Ligeledes svares herefter Begravelseshjælp for et stort Barn 8 Rdl. og for et „spæt“ Barn 4 Rdl.; saaledes melder i alt Fald Forhandlingsprotokollen.

I Statsbankerottens Dage ændres det, ^{27/1} 1814, derhen, at der nu ydes 10 Rbd. N. V. til et voksent Lig, og for Børn „i Proportion derefter“, men allerede Aaret efter, ^{26/1} 1815, fastsættes det, vel paa Grund af Pengenes synkende Værdi, at der som Begravelseshjælp for et voksent Menneske ydes 15 Rbd., for et stort Barnelig 6 Rbd. og for et lille Barnelig 4 Rbd., ja 3 Aar efter, ^{16/1} 1817, gaar man et Skridt videre og bestemmer Tilskudene til henholdsvis 20, 8 og 6.

Atter maa vi beklage, at det ikke lader sig gøre at lære de gamle Regnskaber at kende, da de ikke har været at finde, og vi kan derfor ikke sige, hvor store Udgifter de forhøjede Takster har medført for Kassen, men man kunde maaske have Lov til at se den Bestemmelse, der toges ^{12/1} 1825, som et Udtryk for, at Tilskudene i Form af Begravelseshjælp var ved at blive noget for store; der staar nemlig at læse i Laugets Protokol følgende: „Da det er muligt at Laugskassen, naar et usædvanlig Antal af Dødsfald indtraf, ikke kunde udrede Begravelseshjælpen af sin kontante Beholdning, og Lauget ansaa det skadeligt at forringe den Kapital, som samme nu ejer i rentebærende Obligationer, saa blev enstemmigen antaget, at i det Tilfælde, den kontante Beholdning ikke kunde strække til Udgiften, skal det manglende reparteres paa og udredes af samtlige Laugets Medlemmer i det Forhold, som den aarlige Kontingent svares; og udredes dette Tilskud, saasart Fordelingen er gjort af Oldermænden og bekendtgjort vedkommende.“

Paa Generalforsamlingen ¹⁶/₁ 1832 oplæste Oldermænden et Forslag til Nedsættelse, indtil videre, med Begravelseshjælp til de yngre Afdødes Ligbegængelse, hvilket Forslag, der gaar ud paa, at Begravelseshjælpen for Voksne skal vedblive at være 15 Rbd. Sedler, for unge Mennesker fra deres Konfirmation til deres fyldte 24 Aars Alder 10 Rbd., ukonfirmerede fra 6te Aar af 6 Rbd. og derunder 4 Rbd., blev enstemmig vedtaget. Saavidt man kan se, har denne Hjælp holdt sig lige til ¹¹/₁ 1849, da man ved Generalforsamlingen vedtog en mere kompliceret Skala, der fastsatte 4 Rbd. for et Lig fra 1—4 Aars Alderen, 5 Rbd., naar Barnet var 4—6 Aar, 6 Rbd. fra 6—8 Aar, 7 Rbd. fra 8—10 Aar, 8 Rbd. fra 10—12 Aar, 10 Rbd. fra 12—14, 12 Rbd. fra 14—16 og endelig 15 Rbd. for Unge over 16 Aar og Voksne. Men atter fandt en Forhøjelse Sted, idet Lauget ²²/₁ 1852 vedtog, at Begravelseshjælpen for et voksent Lig for Fremtiden skulde sættes op til 20 Rbd., „saalænge Kassens Status er saaledes, at den kan afholde denne Forhøjelse.“*) Endelig besluttede man ⁶/₄ 1865, at Begravelseshjælpen for Lig over 16 Aar skulde være 30 Rdl., fra 1875 blev det alt-saa 60 Kr. Ved de paa Generalforsamlingen ¹⁰/₄ 1888 vedtagne Love fastholdt man en Betaling af 60 Kr. for Laugsmedlemmer, deres Koner og voksne Børn, medens der udbetaltes mindre, naar det ikke var voksne, 40 Kr. for Børn fra 12—15 Aar, 20 Kr. for Børn fra 6—12 Aar og 10 Kr. for Børn under 6 Aar, men i disse Bestemmelser er der atter gjort Ændring gennem de nye Love af ⁶/₃ 1926, i Henhold til hvilke der for voksne betales 120 Kr., for Børn under 14 Aar 75 Kr., nedsat 1929 til 100 Kr. og 50 Kr. (for Børn under 16 Aar).

Der er jo ingen, der vil nægte, at det var et smukt Formaal at sætte sig: at hjælpe med til, at ens Paarørende paa en værdig Maade bringes til deres sidste Hvi-

*) Den endnu bevarede Kassebog fra Tiden 1852—87 viser for de første Aars Vedkommende, at der i 1852 udbetaltes 7 Begravelseshjælp med 80 Rdl., 1853: 11 med 219 Rbd., 1854: 6 med 81 Rdl., 1855: 7 med 116 Rdl., 1856: 7 med 102 Rdl., 1857, det Aar, da Koleraen hærgede: 35 med 580 Rdl., 1858: 3 med 60 Rdl., 1859: 6 med 120 Rdl. og 1860: 5 med 58 Rdl.

lested og at man i nogen Maade søger at bøde paa de store Udgifter, som et Dødsfald altid fører med sig. Men paa den anden Side kan man heller ikke undre sig over, at den Tanke snart efter Sølaugets Dannelse brød frem: efter bedste Evne at yde en Hjælp eller Støtte til de gamle og svage og til Enkerne. Den første Gang, Forhandlingsprotokollen synes at bære Vidne om, at denne Trang hos Interessenterne har givet sig Udslag, er $\frac{6}{1}$ 1794, da det blev vedtaget, „at Oldermændene for dette Aar maa meddele de fattige af Lauget eller andre den Summa af 10 Rdl.“ Desværre er, som tidligere nævnt, den eller de gamle Regnskabsbøger ikke mere i Behold, og vi kan derfor ikke se, hvormange der paa den Maade blev støttet og om de 10 Rdl. skulde fordeles mellem de trængende eller de hver fik en saadan Sum; dette sidste har dog vist ikke været Tilfældet, hvad der ogsaa synes at fremgaa af, at man faa Dage i Forvejen ($\frac{11}{12}$ 1793) havde bestemt, at der maatte udbetales til tvende Enker 1 Rdl. til hver, „i Betragtning af at begge deres Mænd i Færden ere dragende og har efterladt disse Enker med mange smaa Børn i yderste Fattigdom.“ De var altsaa kun i uegentlig Forstand Enker. Hvorledes det er gaaet med Understøttelserne i de følgende Aar, kan der ikke siges noget sikkert om. Den næste Gang, det — efter Forhandlingsprotokollen — kommer paa Tale at yde Støtte, er paa Generalforsamlingen $\frac{8}{1}$ 1803, hvor det blev vedtaget, at alle de gamle og svagelige herefter om Vinteren, saalænge Isbaadsture varer, uegentlig skal tillægges 3 Mark og Lauget skal selv bestemme, hvem disse trængende er. Paa Generalforsamlingen $\frac{12}{7}$ 1814 fremkom Bisidderen, Borgmester Bernth, med Henstilling til Oldermændene og Lauget i det hele, om de vilde tage op til Overvejelse, at noget blev henlagt for de Syges Bøsse i de Uger, hvor Litsieriet gav noget af sig, for at komme dem til Hjælp paa andre Tider, naar dette var mindre indbringende og særdeles i den haardeste Vinter, da Fortjenesten endog undertiden ganske standser. Ligeledes ønskede han, de vilde tage under Overvejelse, om ikke Bøssens Tilstand kunde taale ogsaa at tildele de trængende og Sømænds Enker af Lauget

nogen Hjælp, da Trang og Nød ofte gav dem ligesaa billig Krav paa Laugsbrødrenes Hjælp som de udlevede og svage Mænd. Utvivlsomt har dette sidste Forslag været Genstand for Samtale og Drøftelse mellem Laugets Interessenter, for det følgende Aar blev der ²⁶/₁ vedtaget at uddele til hver af Enkerne 5 Rdl. Navneværdi for i Aar og at Bøssen for Fremtiden skulde litse for 2 Personer, hvoraf den ene Bøsses Indtægt tilfalder Enkerne og denne bliver uddelt kvartalsvis. — Ved samme Lejlighed tilkendegav Borgmesteren, at han efter Laugets derom fremsatte Ønske havde gjort Forestilling om, at de Mulkter, som maatte falde, maatte blive beregnet Laugets Kasse til Indtægt, hvad der synes billigt i Betragtning af at de selv forsørger deres syge. Forøvrigt synes det af Sølaugets Forhandlingsprotokol at fremgaa baade at der har været Tanker oppe om at danne deres egen Sygekasse, og at denne Tanke virkelig er blevet realiseret, men noget nærmere ser vi os ikke i Stand til at meddele udover at der paa Generalforsamlingen ²⁶/₃ 1861 blev fremlagt Udkast til Lov om Sygekasse, der vedtoges, og at man 16 Aar senere, paa Generalforsamlingen ¹⁰/₂ 1877, besluttede, at „Sygekassen skulde gaa ind som særskilt Fond og dens Aktiver og Indtægter tilfalde Laugskassen.“ Heller ikke kan vi sige noget, om de Henstillinger, som Borgmester Bernth fremsatte 1817, er bleven taget til Følge og hvorledes de i saa Tilfælde har virket i den lange Aarrække til 1852, altsaa gennem 38 Aar. Forhandlingsprotokollen melder intet derom, og Regnskaberne fattes.

Derimod har vi haft Lejlighed til at se Laugets Kassebog for Tiden 1852—87, der endnu er bevaret, og faar derigennem det Indtryk, at det oprindeligt ikke har været synderligt, der er blevet udredet i Understøttelser, bortset fra Begravelseshjælpen; det vil formentlig indrømmes, naar man ser, at de eneste Poster af den Art, der findes i Regnskaberne, er for Aaret 1852: Efter fleres Anmodning meddelt

N. N. i Sygdom	2 Rdl.	
Meddelt N. N. til Pleje i Barsel-		
seng	<u>2</u> „	4 Rdl.

1853: Paa Grund af den strenge Vinter meddelt 2de Syge og 3de Enker, der sidde med uforsørgede Børn hver 1 Rdl.	<u>5 Rdl.</u>	5 Rdl.
1854: N. N.s Datter til Konfirmation	5 "	
Meddelt N. N. i Sygdom	<u>5 "</u>	10 "
1855: 3 Understøttelser, hver 2 Rdl.	<u>6 "</u>	6 "
1856: 6 Understøttelser, ialt	10 "	
(Om disse er dog at bemærke, at Bisidderen, Borgmester, Justitsraad Sylow, der dette Aar ligesom de foregaaende og efterfølgende havde Ret til 10 Rdl. „for Møde ved Samlingen,“ udtalte Ønske om, at disse 10 Rdl. maatte blive uddelt til Laugets mest trængende Medlemmer.)		
N. N. i Sygdom	<u>4 "</u>	14 "
1857: 7 Understøttelser, skænkede af		
Borgm. Sylow, (se ovenfor)	10 "	
N. N. i Sygdom	<u>4 "</u>	14 "
1858: Extraordinær Understøttelse	<u>4 "</u>	4 "

Og Understøttelserne i de følgende Aar var af ganske tilsvarende Størrelser.

I 1874, da der holdtes Generalforsamling 4de Febr., vedtog man derimod, at der, foreløbig i de første 3 Aar hvert Aar af Kassens Overskud kan anvendes et Beløb af 200 Rdl. til Deling blandt Laugets Enker og gamle Mænd, og at denne Sum deles med 100 Rdl. til Enkerne og 100 Rdl. til gamle Mænd; men for disse sidstes Vedkommende indtræder Retten til at blive delagtig deri først med det fyldte 65de Aar. I lige Ret med en 65 aarig gaar ogsaa den, der er bleven udygtig til Arbejde. Den Part, som hver enkelt gammel Mand kan opnaa af denne Deling, maa dog ikke overstige 20 Rdl. Hvad der maatte blive til Rest, tillægges Enkerne og deles blandt disse sammen med de anførte 100 Rdl. efter Udløbet af hvert Halvaars Termin, hver Gang med det halve. Tre Aar efter, ved den næste Generalforsamling,

¹⁰/₂ 1877, vedtoges det, at 500 Kr. i hvert af de følgende tre Aar skulde fordeles mellem de 65 aarige Mænd, de til Arbejde udygtige Mænd og Enkerne, saaledes at de alle gaa lige i Part og med Halvdelen i hver Termin, og endvidere vedtoges det, at de ¹/₂ Mands Part af Indtægterne af Litseriet, der tilfalder de gamle Mænd og Enkerne, fremtidig skal deles mellem disse 2 Klasser i 2 lige Parter. Da det var paa denne Generalforsamling, at man, som ovenfor nævnt, opløste Sygekassen, bestemte man samtidig, at „Udgifterne til den ekstraordinære Arbejdskraft, som maa antages i Tilfælde af Sygdom blandt Litserne, skal afholdes af Laugskassen.“ Og endelig bør det ogsaa nævnes her, at det var efter den samme Generalforsamling, at der gaves Laugets Medlemmer Meddelelse om den betydelige Gave, som Skibsrheder Jørgen Kruise af Lilleø ved sit Testamente af ²³/₅ 1872 havde overdraget til Korsør Kommune, idet han dog havde forbeholdt Korsør Sølaug Ret til at gøre Indstilling til Byraadet om hvem det ansaa for mest værdige og trængende. Men om denne og de andre Gaver, Sølaug et i Tidernes Løb har modtaget, vil der blive talt nedenfor. Aaret efter, ²¹/₁ 1878, præciserede man nøjere, hvorledes Laugets Medlemmer havde at forholde sig i Sygdomstilfælde under Forudsætning at de var Litsere, idet det vedtoges, at „en Litsenbroder skal i Sygdomstilfælde strax melde saadant til Formanden. Patienten faar i én Uge fra Anmeldelsen fulde Litsenpenge, og den nødvendige Stedfortræder betales af Kassen. Efter en Uges Forløb skal den nødvendige Stedfortræder betales af Kassen. Efter en Uges Forløb skal den nødvendige Stedfortræder betales af Patientens Andel i Litsen- og Maanedspengene; slaar dette ikke til, maa Kassen udrede Resten. Sygepengene udbetales Patienten ved Forevisning af Lægeattest uden Afkortning i 3 Maaneder. Vedvarer en Litsenbroders Sygdom længere end 3 Maaneder, eller erklærer Lægen Helbredelse for tvivlsom eller endog Sygdommen for uhelbredelig, maa Bestyrelsen eller eventuel en Generalforsamling tage Bestemmelse om Valg af en ny Litsenbroder“. Og da man 2 Aar senere, paa en Generalforsamling, der holdtes ¹²/₂ 1880,

paany havde Spørgsmaalet om Sygehjælp paa Tale, blev man enige om, at ingen i et halvt Aar, regnet fra den Dag, han blev syg, kunde oppebære Hjælp for en længere Tid end i 3 Maaneder, det være sig, at han var syg ud for et eller med mellemkommende raske Perioder. Endvidere bestemte man, at i hvert af de 3 følgende Aar skulde 600 Kr. fordeles mellem de tre Kategorier, man tidligere havde opstillet: de 65 aarige Mænd, de til Arbejde udygtige Mænd og Enkerne, saaledes at de alle gik lige i Part. Som man ser, vokser den Sum, der stilles til Raadighed i det paagældende Øjemed, for hver ny Generalforsamling, hvad der naturligvis vidner om, at Sølaugets Kasse stadig har kunnet taale et større og større Tilskud. Ved Generalforsamlingen ²²/₂ 1883 holder man sig ganske vist til de 600 Kr., men man beslutter, at den, der lider af en uhelbredelig Sygdom, henvises til at erholde Understøttelse sammen med de gamle Mænd og Enkerne, ligesom man vedtager, at Gammelmands- og Enkeparter kan oppebæres ogsaa af Personer, der bor udenfor Korsør, dog ikke, naar de er bosatte udenfor Riget, medens Sygehjælp kun kan oppebæres af Personer i Korsør eller Taarnborg Sogne. Ogsaa disse Aaringer bringer Legater til Fordel for Sølaugets gamle og trængende Medlemmer, 1880 skænkede Etatsraad Kjær 400 Kr. og i Bestyrelsesmødet ²³/₈ 1882 modtog man Meddelelse om, at Enkefru Demofilia Kruuse, f. Hartvig havde skænket sit Hus paa Halskov til Korsør Sølaug, men ogsaa om disse Legater vil man finde Oplysninger længere fremme. I 1888 bestemmer man, at 50 aarige Døtre af Laugsmedlemmer har Ret til Understøttelser ligesaavel som de tre tidligere nævnte Kategorier.

Der er intet mærkeligt ved, at jo bedre Korsør Sølaugs Status blev — og den er gaaet fremad Aar for Aar — var der ogsaa flere Midler til Raadighed til Hjælp og Understøttelse. Dertil bidrog ogsaa den Bestemmelse, der i sin Tid blev taget, hvornaar, vides ikke, men den første Gang, den er omtalt i Forhandlingsprotokollen, er tilsyneladende ⁷/₇ 1884, at den Sum, der udbetaltes Korsør Sølaug for Litseri af Postvæsen og Statsbane-

drift skulde deles i to Portioner, af hvilke den ene, omfattende $\frac{3}{19}$, uddeltes til 65 aarige, til uarbejdsdygtige og til Enker, medens den anden, omfattende $\frac{16}{19}$ forbeholdtes til Løn for de arbejdende Litsere. Det er ikke en helt ringe Sum, der paa den Maade kommer de gamle og svage til Gode.

Endelig kan der være Grund til at nævne den Støtte, der gennem Aarene er bleven ydet Laugets Medlemmer i Form af Laan i deres Ejendomme eller mod anden Sikkerhed. Den foran (S. 59) indførte Redegørelse for Laugets økonomiske Forhold i det første Aarti af dets Tilværelse, viser, at man straks tog fat paa Laanvirksomhed, ganske vist i Begyndelsen kun i det smaa, men ogsaa det Beløb, der er anbragt som Laan, er stadig steget, saa det nu $\frac{31}{12}$ 1933 beløber sig til 20675 Kr. 00 Øre. Forøvrig henvises til den bag i Bogen optagne Redegørelse.

Naar Korsør Sølaug har set sig i Stand til at yde den Hjælp og Støtte, som de foregaaende Sider har talt om, har det først og fremmest sin Grund i, at man ved en fornuftig Administration har forstaaet, som det hed i gamle Dage, at lægge Daler til Daler, nu siger vi jo Krone til Krone. Og de, der i Aarenes Løb faar større eller mindre Gaver fra Sølaug, maa derfor først vide at rette Takken mod dem, der i de svundne 150 Aar har staaet som forstandige og kyndige Ledere af Sølaugets Kasse og dets andre Forhold.

Men dernæst bør Takken ogsaa rettes mod dem, der ved Gaver paa den ene eller anden Maade har rakt Sølaug et hjælpende Haand.

Først skal da nævnes Skibsruheder *Jørgen Kruse* af Lilleø, der i Aarene 1836—40 var Sølaugets Oldemand. Ved sit Testamente af $\frac{23}{5}$ 1872 oprettede han „Jørgen Kruses Legat for trængende og værdige Sømænd i Korsør,“ idet han til Korsør Kommune skænkede sin paa Hjørnet af Brogade og Havnepladsen beliggende, til Toldvæsenet udlejede Ejendom Matr. Nr. 213, Brogade 1 med dens rette Tilhørende og Tilliggende foruden 2000 Rigs-

daler Rigsmønt i 4 0/0 danske Statsobligationer paa Betingelsen af, at Byraadet vil gøre Ejendommen eller, hvis den sælges, Købesummen frugtbringende og anvende Indtægten efter Legatets Bestemmelse. Det var hans Ønske, hvad der ogsaa finder Udtryk i Testamentet, at Sølaug^{et} i Korsør, saalænge det existerer, maa gøre Indstilling til Byraadet, som bortgiver Portionerne, om, hvem der anses for mest værdig og trængende til at nyde Legatportionerne; disses Tal fastsættes til 16, af hvilke 8 (hver paa 20 Rdl.) uddeles paa Livstid; det samme er Tilfældet med 4 mindre, medens 4 andre Portioner gives for blot et Aar ad Gangen. ^{11/12} 1878 finder den første Indstilling Sted.*)

^{11/9} 1874 underskrev *Demofilia Clotilde Kruuse*, født Hartvig, af Buenos Ayres, Enke efter Lods, Kaptain Ole Nielsen Kruuse af Korsør, sit Testamente, hvorved hun skænkede sit Hus paa Halskov med Tilliggende og Tilhørende til Korsør Sølaug til Afbenyttelse som en Frihølig for gamle værdige og trængende Søfolk fra Korsør under Navnet „Sømandshvile“ og føjede dertil 2000 Rigsdaler i kgl. Obligationer, hvis Renter skulde bruges til Vedligeholdelse af Huset m. m. og Uddeling blandt Asyllets Beboere, som det hedder.**)

Faa Aar efter bortskænkede Toldforvalter, Etatsraad *Ove Høegh-Guldberg Kiær* og Hustru, *Sophie, f. Bibow*, ved deres Testamente af ^{15/8} 1877 til Sølaug^{et} i Korsør 1600 Kr. i kgl. 4 0/0 Obligationer i Tilknytning til 400 Kr., som allerede tidligere af de samme Givere var bleven tilstaaet Sølaug^{et}.

Paa Generalforsamlingen ^{16/2} 1917 meddelte Oldermannen, at *Axel Axelsen* havde skænket Laug^{et} en Obligation paa 1000 Kr. Man vedtog — med Giverens Billigelse — at uddele Renten til Udstyr for en af Laugs-

*) Da Toldkontoret flyttede ud til Stationen, solgte Kommunen Gaarden til Kbm. Hær. Fischer, hvorefter den indvundne Købesum anvendes efter Testamentets Ordlyd.

**) Da den paagældende Ejendom blev eksproprieret (for 12000 Kr.) ved Anlægget af Dampfærgelavnen, lod Sølaug^{et} 1883 i Fiskergades Forlængelse opføre en Bygning, som kan huse fire Ægtepar og to Enker.

medlemmernes Sønner, som vil gaa til Søs. Uddelingen skete første Gang i Foraaret 1918.

Og endelig maa det nævnes, at ugift *Maren Sofie Olsen* af Korsør ved sit Testamente af $\frac{8}{10}$ 1920 skænkede, hvad hun efterlod — efter at $\frac{1}{5}$ af dets Værdi var frataget til Gunst for en særlig Arving — til Stiftelsen „Sømandshvile“, saaledes at Renterne skulde tilfalde de til enhver Tid i Stiftelsen boende Familier til lige Deling. Ved Opgørelsen $\frac{23}{4}$ 1929 viste det sig, at den „Sømandshvile“ tilfaldende Del beløb sig til Kr. 13660,95.

Tiden og Pladsen byder, at vi standser med denne Gennemgang af Sølaugets Virksomhed. Det er ikke smaa Summer, der i Aarenes Løb er bleven de gamle, de svage og Enkerne til Del, og de, der hører Sølauget til, kan med Stolthed og Glæde se tilbage paa, hvad der er udrettet og med Fortrøstning gaa Fremtiden i Møde.

Men selv om det oprindelig var et Ligbærerlav, der altsaa først traadte til, naar Døden havde holdt sit Indtog i et af Hjemmene, og selv om det senere ogsaa blev et Understøttelseslaug, der prøvede at lette Byrderne for de gamle og dem, der havde det trangt i Tilværelsen, er det dog ikke anderledes, end at man fra Tid til anden kunde komme sammen for at glæde sig med hverandre og sætte lidt Kulør paa Tilværelsen.

Fra gammel Tid af hører vi om Dystløbene, der, naar de fandt Sted, ikke alene satte Liv blandt Korsørs (og Nyborgs) Sømænd og andre Indbyggere, men kaldte Folk til fra nær og fjern. Desværre maa vi nøjes med at nævne, at der fandt saadanne Sted baade 1788, 1800 og 1815. Men derefter skal der være gaaet 21 Aar, inden det næste afholdtes. „Om det Liv og den Munterhed, der herskede i Byen, kjære Ven, kan Du ingen Ide have,“ skriver Vestsjællandsk Avis 1836. Byens Søfolk samledes i Købmand Kruuses Gaard, gik i Procession til Havnen, hvor Dystløbet foregik paa tvende store Baade, besatte med pyntede Sluproere, under Kanonernes Torden. Paa hver Baad var en Trompeter. Dystløberne vare begge Styr mænd og i deres kraftigste Ungdoms Alder. Efter

at have hilset hinanden ved Forbisejlingen tvende Gange, søgte de, da de tredje Gang mødtes, at støde hinanden overbord fra Baaden, men begge faldt omtrent paa engang i Søen. Et almindeligt Hurra genlød fra den talrigt forsamlede Folkemængde, der dels ombord paa de i Havnen beliggende Skibe og dels staaende langs med Stranden betragtede Tvekampen. Efter at denne var tilende, gik man i Procession tilbage gennem Byens Gader til Kirken, hvor Festen afsluttedes med Sang og Tale. Men baade samme Aften og den paafølgende var der Bal, „som bivaanedes af henved 200 Personer, hvoraf Pluraliteten vare Sømænd samt disses Koner og Døtre.“ Det holdtes i et Købmand Kruuse tilhørende Magasin, der var festlig smykket med Gran og en betydelig Mængde danske Flag. Liv og Lystighed oplivede denne Nationalfest.

Laugets Forhandlingsprototokol vidner om, at der mere end en Gang er kaldt sammen til Fest, men vi maa nøjes med her at nævne hvad der foregik, da Lauget, i 1884, havde bestaaet i 100 Aar. Det var naturligt, at man følte sig opfordret til at samles paa Jubilæumsdagen 13. Febr. til Festmaaltid og Bal. En Række Æresgæster var indbudt. Der blev musiceret, udbragt Skaaler for Kongen, for Laugets Velyndere m. fl. „Festen gik meget muntert af; . . . der herskede ved Bordet en gemytlig Stemning“, staar der i Laugsprotokollen. Senere dansede Ungdommen til Kl. 3 om Morgenen.

Ogsaa Laugets 125 Aars Jubilæum 1909 fejredes ved en Fest paa Raadhuset, ved hvilken Lejlighed Borgmester Nanke skildrede Laugets Historie og endte med at overrække Oldemanden C. L. Buck og Litsformand H. Ørbeck Dannebrogsmændenes Hæderstegn. Der afsendes Telegram til Kongen med følgende Ordlyd:

Korsør Sølaug, som idag fejrer 125 Aarsdagen for sin Stiftelse, beder Deres Majestæt modtage Laugets Forsikring om dets Trofasthed imod Konge og Fædreland.

Umiddelbart efter at have modtaget Telegrammet lod Kongen svare:

Hans Majestæt Kongen sender Korsør Sølaug en hjertelig Tak for den fremsendte smukke Hilsen og lykønsker Lauget paa denne dets Festdag.

Efter allerhøjeste Befaling

Castonier

Adjutant du jour.

Laugets Mænd.

I det foregaaende Kapitel har vi søgt at give en Skildring af de 150 Aar og er derved kommet til at nævne adskillige af dem, der har spillet en større eller mindre Rolle i Laugets Historie. Vi vil her give en samlet Fortegnelse over dem, men desværre maa vi i alt væsentligt indskrænke os til nogle faa og tørre Oplysninger om hver enkelt. Der er ingen Tvivl om, at hvis ellers Plads og Tid tillod, at vi trængte dybere ind i dette Emne, og hvis det overhovedet lod sig gøre at finde Materiale frem, vilde der kunne fortælles mangt og meget interessant om hver enkelt af de i det følgende nævnte Personer. De har hver for sig haft deres Livsløb og Livsskæbne, og vi er sikre paa, at hvis de kunde staa op af Graven og berette om, hvad de har oplevet i og udenfor Danmark, i og udenfor Sølaug, vilde man faa et værdifuldt og interessant Bidrag til Skippernes Historie i vort Fædreland gennem de 150 Aar. Men desværre, Tiden tillader os ikke at gaa nærmere ind paa dette Emne. og vi maa ogsaa tilstaa, at der sikkert vilde komme til at mangle os meget Stof, fordi utvivlsomt det meste af hvad der skulde fortælles, for stedse er gaaet tabt, da det ikke er og aldrig har været nedskrevet noget Sted og altsaa er sunket i Graven med dem, der oplevede det, eller stod dem allernærmest. Fra Forhandlingsprotokollen, fra Raadstuebogen og fra Borgerskabsprotokollen kan vi dog hente et eller andet frem, ligesom vi naturligvis har maattet ty til Korsør Kirkebøger for den Tid, vi her beskæftiger os med; men en Del af de gamle Oldermænd er tilsyneladende ikke barnefødte i Korsør og det har derfor ikke været muligt at skaffe oplyst, hvorfra de stammer.

Vi nævner først Oldermændene, derefter Bisidderne, men af disse sidste kun en Fortegnelse, dernæst Rækken af Borgmestre m. m., der ogsaa har været Bisiddere, og endelig Laugets Æresmedlemmer. Trods megen anvendt Umage af Laugets nuværende Oldemand har det ikke været muligt at skaffe Billeder frem af flere end de 9 sidste. Af Bisidderne og Æresmedlemmerne har vi desværre maattet opgive Tanken om at bringe Billeder.

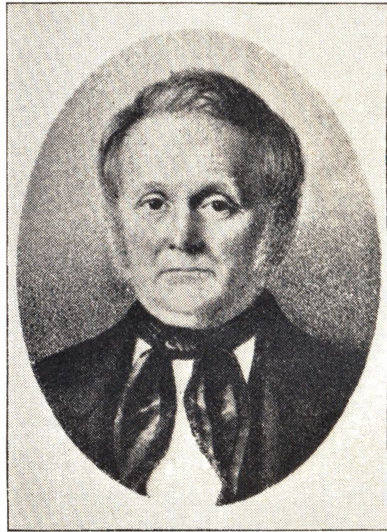
Oldermænd.

- 1784—87 *Mads Gundersen*, f. i Korsør c. 1747, tog Borgerskab som Skipper $\frac{1}{3}$ 1773, Tingmand 1774, begravet i Korsør $\frac{13}{1}$ 1787, 40 Aar gl.
- 1788—97 *Hans Egholm*, tog Borgerskab som Skipper $\frac{3}{5}$ 1775, Tingmand 1779 og 1791, berettiget til at brænde Brændevin 1802.
- 1797—1800 *Jens Nicolajsen*, tog Borgerskab $\frac{24}{1}$ 1784, Tingmand 1795, Havnefoged.
- 1800—06 *Hans Larsen Bagge*, barnefødt i Korsør, tog Borgerskabs om Skipper $\frac{24}{12}$ 1794, Lieutenant i Brandkorpset, død i Korsør $\frac{5}{10}$ 1827, 59 Aar gl.
- 1806—09 *Peder Christian Lundager*, død som Bælt-postfører $\frac{13}{5}$ 1824, 62 Aar gl.
- 1809—12 *Christian Pedersen Kruse*, barnefødt i Korsør, tog Borgerskab som Skipper $\frac{13}{2}$ 1801, Taxerborger 1802, Forligsforstander 1812, maatte ifølge Kanc.-Resol. af $\frac{6}{4}$ 1816 drive Smørhandel, eligeret Borger 1824, Brandkaptain, død i Korsør $\frac{20}{2}$ 1836, $62\frac{1}{2}$ Aar gl.
- 1812—15 *Rasmus Bondesen*, barnefødt i Nyborg, hvor han hos sin Fader lærte Skibsbyggeriet, kom 1787 til Korsør, tog Borgerskab der som Skibstømrermester $\frac{2}{8}$ 1799, Taxerborger 1891, Fattigforst. 1803, 10, 11 og 12, opsagde sit Borgerskab 1819, „da han agtede at søge Borgerskab i København“.
- 1815—18 *Peder Rasmussen Kruse*, f. c. 1775, døde som Skipper og Dannebrogsmænd $\frac{5}{1}$ 1849, 74 Aar gl.
- 1818—21 *Charles Staal*, barnefødt i England, ernærede sig ved Søfart her i Landet fra Barndommen af, Dannebrogsmænd $\frac{28}{1}$ 1812, tog Borgerskab som Skipper i Korsør $\frac{30}{12}$ 1817, Fjærdingsmand s. A.
- 1821—22 *Jens Albrethsen*, barnefødt i Korsør, tog Borgerskab som Skipper $\frac{13}{9}$ 1802, Tingmand 1804.
- 1822—36 *Christian Peder Kruse*, Skipper og Havnefoged (se ovenfor 1809—12).

1836—40 *Jørgen Kruuse*, f. 1792, Søn af Færgemand Gunder Kruuse, tog Borgerskab som Skipper $^{31}/_5$ 1823, Fjærdingsmand, Overformynder 1825, eligeret Borger 1836, Skibsrheder, R. af Dbg., død paa Lilleø $^{11}/_{11}$ 1877.

Hans Betydning for Korsør var, hvad ogsaa det foregaaende har vist, stor.

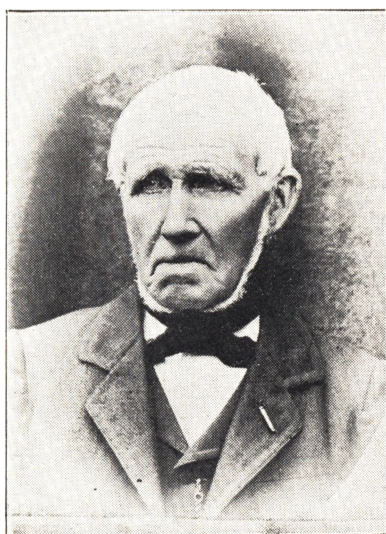

1840-49: *Henrik Kruuse*, f. c. 1799, Søn af Færgemand Gunder Kruuse, altsaa Broder til foregaaende, tog Borgerskab som Skipper $^{9}/_1$ 1833, Stokkemand 1834, død som Skibsrheder i Korsør $^{8}/_4$ 1859, 59 $^{1}/_2$ Aar gl.

1849—52; *Jørgen Nielsen Sommer*, Søn af Lods Niels Sommer, f. c. 1785, død som Lods i Korsør $6\frac{1}{2}$ 1867, 81 $\frac{1}{2}$ Aar gl.

1852—74: *Niels Jørgen Sommer*, f. i Korsør $16\frac{1}{12}$ 1817, Søn af Lods Jørgen Nielsen Sommer (den foregaaende), tog Borgerskab $24\frac{1}{2}$ 1844 som Skipper, død i Korsør $22\frac{1}{6}$ 1898 som pensioneret Lods.

1874—84: *Jens Bech Kruuse*, f. c. 1812, Søn af Formand for Litseriet Hans Kruuse, tog Borgerskab som Skipper $3/9$ 1838, Stokkemand 1839, død i Korsør $19/9$ 1884 som fhv. Havnemester, 72 Aar gl.

1884—98: *Gunder Kruuse*, f. i Korsør $7/10$ 1824, Søn af Skibsrheder Heinrich Kruuse (se ovenfor) og Hustru Dorthe Cathrine Bjørn, tog Borgerskab som Skipper $15/2$ 1860, Skibskaptajn, R. af Dbg., død Lilleø $17/11$ 1898.

1899—1906: *Gunder Kruise*, f. i Taarnborg Sogn $\frac{2}{8}$ 1869, Søn af Skibskaptain Gunder Kruise (se ovenfor), Formand for Havnebestyrelsen, død som Parcellist i Herlufllille $\frac{3}{12}$ 1933.

1906—28: *Carl Laurids Buch*, f. i Korsør $\frac{24}{6}$ 1852, Søn af Baadfører Jens Buch og Hustru Johanne Pedersen. I flere Aar Forpagter paa Sprogø. Dannebrogsmænd, død i Korsør $\frac{7}{8}$ 1933.

1928— *Anders Leger
Theodor Jensen*, f. i
Korsør ^{17/9} 1878, Søn
af Fisker Erik Peter
Jensen og Hustru, Metha
Jørgensen, Skibskaptajn.

Bisiddere.

1788—1797	Skipper Anders Olsen.	Henrik Mogensen.
1797—1800	Hans Larsen.	Niels Sørensen.
1800—1803	Jacob Jacobsen.	Niels Knudsen.
1803—1806	Christian Lundager.	Frederich Buch.
1806—1809	Christian Pedersen Kruse.	Niels Sommer.
1809—1812	Skibsbygmester Rasmus Bonnesen.	Niels Sommer.
1812—1815	Skipper Jacob Jacobsen.	
	Skipper Søren Payngk.	
1815—1818	C. P. Kruse.	N. Korup.
1818—1821	Skipper Jens Albrethsen.	Skipper Hans Kruse.
1821—1823	Færgelagsskipper Jens Ranthe.	
	Styrmand Mads Rasmussen.	
1823—1840	Skipper H. O. Kruse.	Lods J. Sommer.
1840—1849	Sømand Hans Buch.	" " "
1849—1852	Peder Rasmussen Djørup.	Anders Beck.
1852—1857	" " "	Skipper A. Axelsen.
1857—1861	Daniel Kruse.	O. Kruise.
1861—1865	Lods C. Kaarup.	" "
1865—1868	Capt. S. Weidemann.	H. Kruise.

1868—1871	Capt. S. Weidemann.	Lods C. A. Egholm.
1871—1874	”	Styrm. L. Jacobsen.
1874—1883	”	Lods H. P. Haagenzen
1883—1887	”	Styrm. L. P. Jacobsen
1887—1902	”	Krydsass. Dbm. N. Kaarup.
1902—1908	Capt. Chr. Axelsen.	Litser S. Axelsen.
1908—1911	Axel Larsen.	” ” ”
1911—1917	”	Postbud Hans Chr. Ranthe
1917—1920	Harald Ranthe.	Arnold Hansen.
1920—1923	Postbud Axel Mathiesen.	
1923—1926	Harald Hilkjær.	
1926—1929	Postbud Axel Mathiesen.	
1929—1932	Hans Lassen Ranthe.	
1932—	John Ranthe.	

I Laugsartiklerne § 2 (se S. 15—16) nævnes Stedets Borgmester ogsaa som Bisidder, og denne Betegnelse for den paagældende Magistratsperson holdt sig langt ned i Tiden. Nu bruges den ikke mere, og Borgmesteren (Byfogden) eller i vore Dage Politimesteren har kun de to Hverv: at gennemgaa Regnskaberne og være Dirigent ved Generalforsamlingerne. I Tidernes Løb har følgende Borgmestre taget Del i Sølaugets Arbejde:

Niels Rested	1784—1798
Andreas Torp	1799—1801
Reinhold Jacob Klagenberg	1801—1805
Eckard Beck	1805—1809
Lauritz Andreas Bernth	1809—1823
Jacob August Castenskiold	1823—1828
Nicolai Christian Herholdt	1828—1829
Bernt Bentsen	1829—1842
Christian Edvard Sylow	1842—1856
Niels Peter Christian Martin Sylow	1856—1871
Nicolai Reimer Rump	1871—1887
Nicolai Christian Herholdt Sylow	1887—1898
Charles Christian Fritz Nanke	1898—1917
Christian Henrik Friis Hattensen	1917—1920
<hr/>	
Politimester Jens Tyge Lind	1920—

Æresmedlemmer.

$^{20}/_2$	1893	Borgmester, dr. jur. H. Sylow
$^{18}/_2$	1896	Postmester Thorsen
$^{13}/_2$	1909	Borgmester Nanke Stationsforstander Hugo Nielsen
$^6/_{10}$	1920	Konsul H. Rasmusen " Th. Rasmusen
$^{13}/_2$	1929	Kaptajn Leger-Jensen.

Nogle Tal.

Det er ikke muligt paa Grundlag af hvad der findes af Regnskaber m. m. fra tidligere Tid at give en fuldstændig Redegørelse for Sølaugets økonomiske Status fra Aar til andet, og vi maa derfor, da det er vort Ønske at slutte dermed, indskrænke os til at gøre et Udpluk som dog tilstrækkelig tydeligt vil godtgøre den Fremgang, der stadig har fundet Sted.

S. 59 har vi givet en Oversigt over Udviklingen i de første 11—12 Aar, der viser, at Sølaugets Formue steg fra 124 Rdl. 0 Mk. 5 Sk. i 1787 til 744 Rdl. 1 Mk. 2 Sk. i 1798.

Gaar vi dernæst videre gennem Aarene og standser ved Regnskabet for hvert 10de Aar, stiller det sig saaledes, saa vidt det kan oplyses.

General- for Aaret		Udlaan			Kontant			Ialt		
forsamling		Rdl.	Mrk.	Sk.	Rdl.	Mrk.	Sk.	Rdl.	Mrk.	Sk.
1808	1807	799	5	8	182	4	4	982	3	12
1818	1817	1143	4	6	286	2	4	1420	0	10
1828	1827	847	4	12	118	2	2	966	0	14*
1838		Intet Regnskab.								
1848		" "								
1858	1857	4350	0	0	÷6	4	15			
1868	1867	8487	2	0	155	1	13	8642	3	13
		Kr.	Øre.		Kr.	Øre.		Kr.	Øre.	
1878	1877	23468	59		77	43		23391	16	
1888		Intet Regnskab.								
1898		" "								

*) Den paaviselige Nedgang i Laugets Formue skyldes muligvis, at Regnskabet nogle Aar i Forvejen (1821) var befundet urigtigt.

General- forsamling	for Aaret	Udlaan		Kontant		Ialt	
		Kr.	Øre.	Kr.	Øre.	Kr.	Øre.
1908						35431	61
1919						37694	73
1928	1927	25175	00	19576	06	44751	06
1932	1931	20675	00	29094	85	49769	85

Som tidligere nævnt, spiller det Vederlag, Korsør Sø-
laug oppebærer af Statsinstitutioner, en meget stor Rolle,
ja er nærmest en Livsbetingelse for dets Bestaaen og
Virksomhed. Vederlagenes Størrelse fremgaar af føl-
gende Oversigt hentet fra Kontrakterne:

³⁰ / ₁₂	1858	Postvæsenet og Korsør Sølaug § 4:	3000 Rdl.
¹⁵ / ₁₁	1868	Det kgl. Generalpostdirektorat og Korsør Sølaug . . . . . § 4:	2500 "
⁶ / ₃	1874	Overbestyrelsen for Post- og Telegrafvæsenet og Korsør Sø- laug . . . . . § 4:	3000 "
³⁰ / ₆	1884	Overbestyrelsen for Postvæse- net og Direktionen for de sjæll. Statsbaner og Korsør Sølaug § 4:	8000 Kr.
⁸ / ₁₀	1886	Overbestyrelsen for Postvæse- net og Generaldirektoratet for Statsjernbanedriften og Korsør Sølaug . . . . . § 4:	9000 Kr.
		Tillæg fra ¹ / ₇ 1897: Betalingen forhøjes til	10200 "
¹⁷ / ₁₀	1908	Statsbanernes Trafikafdeling og Korsør Sølaug . . . . . § 4:	11800 "
¹⁵ / ₆	1920	Tillægspaategning: Betalingen ændres til	60618 "
³⁰ / ₁₀	1908	Generaldirektoratet for Postvæ- senet og Korsør Sølaug . . . § 7:	3900 "
³¹ / ₃	1909	Statsbanerne og Sølaug i Korsør (Udkig med Signaler) § 5:	1200 "
³⁰ / ₉	1912	Statsbanerne og Korsør Sølaug (Signalering) . . . . . § 3:	1600 "
	1925	Generaldirektoratet for Stats- banerne og Generaldirektoratet	

for Postvæsenet og Korsør Sø-
laug . . . C § 3: c. 60000 Kr.*)

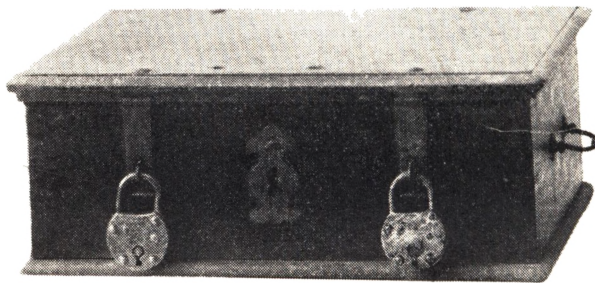
Det sidst afsluttede og reviderede Regnskab (for 1932)
rummer følgende Hovedposter.

Indtægt:

Modtaget fra Statsbanerne	40628,04
Renter . . .	2018,75
Kontingenter	426,00

Udgifter:

Udbetalt til Litserne	33075,36
Stortrøjer	858,00
Gammelmandsposter	3808,76
Terminspenge	210,00
Begravelseshjælp	300,00
Løn til Formand m. fl.	1611,00

---

*) Denne, som er den hidtil sidst afsluttede Kontrakt mellem de
to Parter, Statsbaner og Postvæsen paa den ene Side og Korsør
Sølaug paa den anden, nævner følgende Arbejder, som skal udfø-
res af Litserne:

Vedrørende Statsbanerne:

- a) Hjælp paa Halskov under Istransport.
- b) Hjælp ved Tørring og Svajning ved Statsbanernes Skibes
og Færgers Afgang og Ankomst.
- c) Signalisering med Flag eller Lygte for ind- og udgaaende
Strøm.

En ønskelig Tilføjelse.

Det Andragende, som Mads Gundersen m. fl. indsendte til Kongen ^{22/3} 1783**) og som ikke lod sig finde i Rigsarkivet, er nu ved et lykkeligt Træf kommet for Dagens Lys, og vi anser det for en Selvfølge at gengive det, da det uimodsagt er det første Skridt henimod Dannelsen af Korsør Sølaug.

Men først et Par Ord til Indledning.

Det fremgaar, at de Korsør Skippere ogsaa inden Dannelsen af Korsør Sølaug har haft en af dem selv oprettet Kasse, hvoraf ydedes Hjælp til Dækning af Udgifterne ved Anskaffelse af Kiste og Ligklæder. Men hvad Ligbæringen angik, var de helt henvist til det borgerlige Liglaug, der — syntes de — var noget stramme i deres Forlangende, 4 à 6 til 12 Rdl. for et Lig, medens det meste, der betaltes i Nyborg, var 4 Dl. Paa en Henvendelse til det borgerlige Liglaug om „en vis Accord“, en Nedsættelse af Prisen, faar de ^{5/2} 1782 et Afslag, der bl. a. gaar ud paa, at „den Orden og Skik, som tilforn har været brugt, bør og *skal bruges* for Eftertiden“ og „altsaa faaar de gode Ansøgere for Eftertiden at give for desliige deres Liigs henbærelse forhøye, fornødre eller for intet, efter Eet hvert Liigs Omstændigheder og som Ceremonie forlanges.“

Altsaa var der ikke andet at gøre, end at de tog Sa-

d) Afgivelse af Taagesignaler,

e) Betjening af Broklapper, Sporskifter og Stoppebomme m. m.

f) Pasning af Broklapper og Færgelejer.

Vedrørende Postvæsenet:

Al Betjening af Posterne i Korsør mellem Jernbanevogne, Dampfærger og Postdampskibe indbyrdes samt til og fra Postlokalerne i Korsør; endvidere af toldpligtigt Postgods til og fra Toldlokalerne og — under Itransport — Omlæsning af Post paa Halskov.

Betalingen fastsættes til et aarligt Vederlag, svarende til 16 Grundlønnen med Dyrlids-, Sted- og Konjunkturtillæg for gifte Bromænd (i Korsør).

**) se S. 13, jvf. S. 51.

gen i deres egen Haand og derfor indsendte de, som sagt $^{22}/_3$ 1783, følgende Andragende til Kongen. Dette har ikke haft nogen helt let Gang; $^{18}/_{12}$ 1783 anbefales det varmt af Admiralitetskollegiet; Stiftamtmand Grev Brockenhuus fraraader det, Admiralitetskollegiets skriver paany $^{20}/_1$ 1784 og $^{13}/_2$ s. A. bevilges Andragendet.

Til Kongen!

Ingen er, allernaadigste Konge, Sygdom og Døden underkastedsnarere, end een Søemand, og Søemanden troe vi dog at være de, der ved at vove Livet for deres Andre Medborgere og Medmennesker /: der fødte Jorden og have Nærings Veyene paa Land-Jorden :/ biebringer meged til Landboens Vel. —

Corsøer, den 22.

Martz 1783. :/:

Mads Gundersen
Mogens Gundersen
Poul Stude
Søren Jespersen
Henrich Mogensen
og Peder Kruuse.

Alle Skippere og Søemænd deres Allerunderdanigste Ansøgning paa Egne og øvrige Søefolkets Vegne sammestæds: — om at de maatte selv oprette imellem dem eet Liig-Laug, for selv at bære deres døde til Jorden, da de vil anskaffe sig selv de fornødne Requisita, og forrette deres Dødes Transport til Jorden uden nogen betaling. — m. v. denne Allerunderdanigste Ansøgnings Indhold og Grunde.
i Giæld for begravelses

I Almindelighed, og for det meeste, ja næsten gandske, ere omstændighederne ømme og trykkende for Søefolked her i Corsøer, og dette bevæger os til at søge Lindring og Formindskelse i vore Udgifter, naar Billighed er vores Øyemaalet og Retfærdigheden selv taler for os; Og i saadan Henseende fordriste vi os Allerunderdanigst for deres Majestæt at beklage os over Liig-Lauget her i Corsøer, ved det at disse tage, af Søefolkene høyere Betaling for Deres Liigs bortbærelse, end man formaaer nemlig fra 4 à 6 til 12 Rdlr.; thi om endog de efterlevende er af saa ringe Formue at de maae sætte sig Omkostninger og for at faae

Liiged baared, saa er dog den ringeste Priis 4 à 6 Rdlr. ; Og er det een, som de imellemstunder bortbærer uden betaling, som ey Eyer meere end de Klæder den har paa Kroppen, maae vi Søe-folk dog /: af een imellem os Selv opretted Casse :/ have udgifter, til det Høyfor-nødene af Kiiste og Liigets Klædning, uden at Landbo-erne eller Byens andre Indvaanere dertil Contribuerer noget; — ja end ikke det allerringeste.

Vi have da til den Ende anholdt hos Liig-Lauged forrige Aar om Lindring i disse høye Taxter; — men faaed saadan Svar som vedfølgende, Copie besvaring under No. 1 allerunderdanigst udviiser /: Originalen har Lauged selv taget tilbage i deres Væрге :/ — denne deres besvaring, røber hos Dem een stoer ubillighed imod os, allerhelst vi have tilbuddet Lauged for eet hvert Liig at bortbære, fra dets høieste Alder og indtil fulde 10 aars alder 2 Rdlr. og de derunder pr. advenant.

Som Søefolk, ansee vi os i alt, hvis der kand være til fælleds Vel, som eet Societet for os selv, uden at fornærme vore andre Medborgere.

At Søe-folket i Nyborg /: og mange andre Steder har Liig-Laug for sig selv er bekendt :/ og at de handler nogenleedes medliiden med deres medborgere og Sel-skab som er Søefolk, derom Viidner Allerunderdanigst vedlagte Oldermænd Søren Andersen af Nyeborg hands Attest betegned No. 2, der viiser deres Taxt; og efter den kand den efterlevende, dog have Liidet til overs til de andre Begravelses nødvendige Omkostninger ja vel og til andre personale Skatter og fleere tyngder, imod at man her i Corsøer, over vore Kræfter skal give til Liig-bærerne alleene 4 à 6 til 12 Rdlr. —

Liig-Lauged kand ey klage over at deres Udgifter paa deres Equipage og viidere joe rigeligen er indhented. — Og omendskiønt de endog gjorde saadan Klagemaal var den dog ugrundet. — Ligesom de ey heller fornærmes derved at vi selv bortføre vore Liig til Jorden; — thi da forrette de ingen Tieneste, ey heller kand beraabe sig paa desformedelst at spille Tiiden for deres Næring og anden bedrivt: — Ville de indvende at nogle af os kunde være saa formuende, at vi kunde betale alt hvis

de foreskriver; — da kand den Sætning ikke være grundet; thi, 4 à 5 er ey at ligne imod Saa mange Søefolk, som vi ere, og allerhelst, den formuende er ey pligtig at betale uden for sig selv. —

Vi ansøger allerunderdanigst at Deres Kongelige Mayestæt allernaadigst ville tillade:

„ Samtlige Søefolk her i Corsøer, imellem og for
 „ os selv. at maatte oprette eet Liig-Laug, at bort-
 „ bære Vores Døde, og ey deri at hindres af de
 „ andre Borgeres Liig-Laug. — Da vi selv skal
 „ besørge dem til Jorden, uden derfor at tage no-
 „ gen betaling i nogen naunlig Maade. — Ligesom
 „ og selv forskaffer os fornøden Equipage og Re-
 „ quisita (!), siden der dog altid af Søefolked er saa
 „ mange tilstæde hiemme her i byen at de samme
 „ kand forrette.

Ventelig vil dette øvrige borgeres Liig-Laug og andre Vedkommende her i Byen, ved Erklæring sætte sig derimod. —

Men vi haaber paa een Retfærdighed og Naadig Konges allernaadigste Bevilling, hvortil vi saa meget meere fordriste os som billigheden Taler selv for os, og saa mange næsten, ja nogle gandske uformuende deels Sømænd selv, deels deres efterladte Enker og Børn der ved hielpes, der er vores sande Øyemeed. — og desformedelst een allernaadigst Bønhørelse forhaabes

Allerunderdanigst af

Mads Gundersen, Mogens Gundersen, Peder Kruse,
 Søren Jespersen, Hendrig Mogensen, Pouel H. Stude.

Corsøer d. 22. Martz 1783.

Paa egne og Samtlige Søefolkets
 Vegne i Corsøer.

Kildehenvisninger.

Til Grund for den her meddelte Skildring af Korsør Sølaugs Historie ligger i første Række Laugsprotokollen, forsk. Dokumenter og Regnskabsbøger, som har været mig udlaant. Desuden er der hentet Oplysninger fra Korsør Raadstueprotokoller 1707—1822, fra Borger-skabsprotokollen og Kirkebøgerne. Endelig gennem Aktstykker udlaante fra *Rigsarkivet*: Indlæg til Kanc. Brevb. 1787 ³¹/₃ No. 603 (Andragendet ²⁶/₃ 1786, Korsør Magistrats Skrivelse til Stiftamtmanden og dennes Skrivelse til da. Kancelli (S. 19.—26.), Ind. M. K. K. 1902 Journ. Nr. 1062 (Borgm. Nankes, Birkedommer Sylows og Prof. Nyrops Skrivelser (S. 50—56), Indl. til Sjæll. aabne Breve ¹³/₂ 1784 Nr. 102 (Andragendet ²⁹/₃ 1783 S. 94—96), fra *Landsarkivet*: Dokumenter vedk. Korsør Sø-, Lig- og Understøttelseslaug (Vicekonsul Iversens Sag (S. 35—37), Instruxen 1811 (S. 62—63), Instrukser, Bestalinger m. m. 1736—1856 Korsør Raadstuearkiv (Instruxen 1822 S. 63—64), fra *Sorø Amt*: Min Skr. ³¹/₁₀ 1903 (S. 46), fra *Statsbanernes Trafik- og Tarifafdelings Arkiv*: Aktstykker vedr. Begivenh. 1855—58 (S. 37—42) og Korrespondancen mellem Ministerierne og Generalpostdirektøren (S. 47—50), *Laugets Arkiv*: Magist. Skrivelse til Sølaugget (S. 26—27) og Contracten 1858 (S. 43—45).

For al modtagen Hjælp udtaler jeg min bedste Tak.

Ved Afslutningen af Arbejdet med Skildringen af Korsør Sølaugs Historie føler jeg Trang til paa dette Sted at bringe en Tak til Laugets Bestyrelse, der — paa den nuværende Oldermands Foranledning — gik ind paa at gøre Skriftet saa omfangsrigt, som det er blevet. To Hensyn har været raadende for mig ved Affattelsen: at give Sølaugets Medlemmer Lejlighed til at lære deres Forenings Historie og hvad der gaar forud derfor at kende og at give dem og andre interesserede et Indblik i et Afsnit af Transportvæsenets Historie i Danmark, et Emne, som fortjente en fyldig Behandling, idet den uden al Tvivl rummer saare meget af Interesse.

la C.
